

NLA
Høgskolen

***«He either marvels at our faith
or our unbelief.»***

Hvilken teologi formidles i to åpningstaler på
«Ung Landsmøte (UL)», i 2021 og 2022, og
hvordan anrettes denne formidlingen retorisk?

Kristian Garnes Lunde

Masteravhandling i kristendomskunnskap
med spesialisering i teologiske emner
ved NLA Høgskolen Bergen

Våren 2023

Veileder: Bård Eirik Hallesby Norheim

*«Enten forundrer Han seg over vår tro eller vår vantro.»
Christine Caine, UL 2021.*

Sammendrag

Denne avhandlingen har fokus på *hvilken teologi som formidles, og hvordan denne formidlingen anrettes*; i åpningstalen på én utvalgt ungdomsfestival, over to år. Materialet som er undersøkt er to åpningstaler på «Ung Landsmøte (UL)», arrangert av Misjonssambandet og Indremisjonsforbundet, i 2021 og 2022. Talene ble holdt av Christine Caine og Thor Haavik.

Problemstillingen for avhandlingen er:

Hvilken teologi formidles i to åpningstaler på «Ung Landsmøte (UL)», i 2021 og 2022, og hvordan anrettes denne formidlingen retorisk?

Talene analyseres ved hjelp av teologisk/dogmatisk og retorisk teori. Samtidig er også homiletisk teori blitt anvendt; som befinner seg i skjæringspunktet mellom *teologien* og *retorikken*. Metoden som anvendes er teologisk-retorisk innholdsanalyse.

Oppgavens hovedmål er å se hvordan forkynnelsen er på *åpningsmøter*. Dette fordi åpningstaler har en viktig rolle i å sette tonen for det som følger; i dette tilfellet resten av festivalen. Arrangørene antas derfor å ha et ekstra fokus på denne talen.

I analysen påpekes observasjoner rundt særlig *det retoriske* og *det teologiske* ved talene. I drøftingen bringes dette sammen; for å se hvordan det samvirker.

Talene disse to årene har en relativt ulik bakgrunn. Dette sees delvis igjen i stil og innhold; men likevel mindre enn antatt.

Begge talerne bruker aktivt de retoriske overtalelsesmidlene til å påvirke sine tilhørere; og skape tilslutning for budskapet. Caine etablerer etos som en autoritativ morsfigur. Haavik anlegger stilen som velmenende kamerat.

Teologisk er talenes hovedbudskap misjonalt og diakonalt innrettet. Talerne har et aktivistisk preg; og ønsker å påvirke ungdommene til å velge å la troen sette synlige spor. Det teologiske budskapet framstår lite kontroversielt. Soteriologien drøftes særskilt; da denne skiller seg noe fra det som er forventet på UL. Tilhøreren bevegtes til å velge *det gode*, heller enn å avskrekkes fra *det onde*.

Avhandlingen utforsker *Ungdomshomiletikk* nærmere – et fagområde som fremdeles er mindre utforsket i norsk kontekst; i hvert fall når det kommer til tale-analyser som denne. Tidligere har det ofte vært skrevet om emnet i mer generelle termer.

Ønsket med avhandlingen er å analysere og drøfte den forkynnelsen som ungdommer møter på en kristen festival. Håpet er også at dette kan bidra til interesse for andre videre, og stimulere til videre utforsking av «hvordan formidle Guds Ord på en best mulig måte for ungdommer?». Avhandlingen har som utgangspunkt at de fleste som har en kristen tro som voksne har tatt standpunktet før tenårene var fullført. Derfor handler trosformidling for ungdommer om en sentral del av kirkens mandat.

Studentens kontaktinformasjon er:

Kristian Garnes Lunde

KGL85@hotmail.com

92891997

Forord

Hadde det vært for min egen fortreffelighet og kraft, så hadde denne masteravhandlingen aldri kommet i land.

Jeg vil starte med den største takken og æren: Den fortjener Gud!

Da jeg hadde mitt første framlegg av skisse til denne oppgaven, i september 2012, så var det seks dager siden min mors død, og tre dager til begravelsen. Det var «ikke optimalt». Etter dette fikk jeg en tøff tid – samtidig har jeg fått erfare at teologistudier og -teori ikke er det jeg skal bygge på. Mitt hus skal få være bygget på Herren – og Han skal være byggmesteren. Uten Herren er jeg intet.

Noen uker før min mors hjemlov traff jeg Hanne, som jeg syv år senere fikk gifte meg med. Hanne har vært og er en fantastisk stor gave og velsignelse! Takk for støtten med dette prosjektet!

Takk også til pappa Roy – uten deg hadde jeg trolig ikke tatt opp studiet igjen i 2018, og fullført nå i 2023! Din pågåenhet har vært uvurderlig!

En stor takk fortjener også veileder Bård (for tydelig og faglig dyktig veiledning), min bror (og medstudent) Eirik-Kornelius, min medstudent og forlover Kristian, damene på Hemsedal bibliotek, fleksible kolleger på Hemsedal barne- og ungdomsskule, og svært mange andre i tillegg!

Interessen for emneområdet har vært med meg svært lenge. Når man leverer masteravhandlingen i slutten av trettiårene har man fått et litt lengre perspektiv enn mange andre studenter.

Jeg husker med glede at farmor og farfar gjerne ville ha meg som tenåring innom på besøk etter ungdomsmøtene i menigheten hjemme; for å følge opp hva som hadde skjedd, antall oppmøtte, og så videre. Jeg er svært takknømlig for at jeg har fått blitt bevart i troen etter min ungdomstid – og at jeg gjennom livet har fått erfare hva Sannheten er.

Vær ikke i tvil: Salme 37:5 og Jesaja 40:28-31 er sannhet!

Mitt ønske er at flere (unge og eldre) kan få oppleve at Jesus får sette dem fri! Forhåpentligvis kan avhandlingen min få sette et fokus på hvordan lykkes med dette.

Det er med stor takknømlighet til NLA Høgskolen (og mange der) jeg nå takker for meg; etter et laaangt studieløp, helt fra «jeg bare skulle ta et år med grunnfag» fra høsten 2006... Å bli invitert på flere middager hjemme hos professorer i teologi har satt sine spor. Samtalene i kantina og rundene med bordtennis i kjelleren; likedan. Forståelse, fleksibilitet og tilpasninger fra mange ansatte der har gjort at jeg nå er i havn – TAKK. Miljøet på NLA Høgskolen – med både unge og eldre – har gitt meg utrolig mye. En skole jeg virkelig anbefaler videre!

Hemsedal, februar 2023

1. Innholdsliste

Sammendrag	3
Forord	5
1. Innholdsliste	7
2. Innledende del	11
2.1 Bakgrunn	11
2.2 Faglig motivasjon for prosjektet	11
2.3 Faglig område og relevans	12
2.4 Materiale – utvalg	13
2.4.1 Problemstilling, gjennomførbarhet og avgrensning	13
2.4.2 Mitt analyseområde – kort sagt	14
2.5 Begrepsavklaringer – ut fra problemstilling	14
2.5.1 «Teologi»	14
2.5.2 «Ungdom»	15
2.5.3 «Taler»	15
2.5.4 Øvrig	16
2.6 Avhandlingens oppbygning	16
3. Metode	17
3.1 En studie innenfor praktisk teologi	17
3.1.1 «Hanssens modell»	17
3.2 Metoder i bruk	18
3.2.1 En teologisk-retorisk innholdsanalyse av to taler, med kvalitativt springbrett	18
3.2.1.1 Transkripsjonen	19
3.2.2 Abduktiv metode	19
3.2.3 Tidligere forskning	19
3.3 Forskningsetikk	20
3.4 Tre viktige presiseringer	20
3.4.1 «Ungdomsteologi» og prekenens plass	20
3.4.2 «... fremragende talekunst eller visdom» vs. «Jesus Kristus og ham korsfestet»	22
3.4.3 Metodisk bevissthet	22
3.5 Oppsummering	23
4. Teori	24

4.1 Retorikk og taler.....	24
4.1.1 Talekunst.....	24
4.1.2 Talesjanger.....	25
4.1.3 Talekonteksten: Ungdommer, på festival, i Norge.....	25
4.1.4 Åpningstalens funksjon – 4 viktige spørsmål.....	25
4.1.4.1 Første steg: «Hvem er du?».....	26
4.1.4.2 Andre steg: «Hva skjer?».....	26
4.1.4.3 Tredje steg: «Hvem er vi?».....	27
4.1.4.4 Fjerde steg: «Hvor skal vi?».....	27
4.1.5 Overtalelsesmidlene.....	27
4.1.5.1 Etos.....	28
4.1.5.2 Patos.....	28
4.1.5.3 Logos.....	29
4.1.6 Lidelsen som grunnlag for hengivelse og tilslutning.....	29
4.1.7 Talens (fire) deler.....	30
4.2 Dogmatikk/teologi.....	31
4.2.1 Analytisk presisering/avgrensning.....	31
4.2.2 Gudsbilde.....	32
4.2.3 Antropologi og soteriologi.....	32
4.2.4 Ekklesiologi.....	34
4.2.4.1 Sakramentsteologi.....	34
4.2.4.2 Misjonsteologi.....	34
4.3 Homiletikk.....	34
4.3.1 Homiletisk bakteppe.....	34
4.3.1.1 Spissing; til «Prekenbeskrivelse».....	35
4.3.2 Den homiletiske tankegang – prekenens rolle.....	35
4.3.2.1 'Ytterpunkt 1': «Hva (forkynnes)»?.....	36
4.3.2.2 'Ytterpunkt 2': «Hvordan (forkynne)»?.....	36
4.3.2.3 «Mellom disse...»: En felles intensjon for prekenen.....	36
4.3.2.4 Vurdering av metoden.....	37
4.3.3 Konkrete skritt å følge i den homiletiske analysen.....	37
4.3.3.1 Mest om «hvordan».....	38
4.3.3.2 Mest om «hva».....	38
4.4 Oppsummering av oppgavens «analyse-briller».....	39
4.4.1 Det retoriske.....	39

4.4.2 Det teologiske	39
4.4.3 Det homiletiske	39
4.4.4 Veien videre i oppgaven	40
5. Undersøkelsen/materialet	41
5.1 Vurderinger	41
5.2 Festivalen 'Ung Landsmøte'	41
5.3 Talen på ULs åpningsmøte i 2021	42
5.3.1 Talen i korte trekk.....	43
5.4 Talen på ULs åpningsmøte i 2022	43
5.4.1 Talen i korte trekk.....	44
5.4.2 Sentrale fortellinger i bruk.....	44
5.5 Noen generelle fakta ved talene.....	44
6. Analyse.....	46
6.1 Retorisk anretning.....	46
6.1.1 Overtalelsesmidlene.....	46
6.1.1.1 Etos.....	46
6.1.1.2 Patos	48
6.1.1.3 Logos	51
6.1.2 Talenes (fire) deler	53
6.1.3 Lidelsen som grunnlag for hengivelse og tilslutning.....	54
6.1.4 Talene som åpningstaler	54
6.2 Teologisk innhold	55
6.2.1 Hvordan tematiseres gudsbilde?	55
6.2.2 Hvordan beskrives mennesket og frelsen?.....	56
6.2.3 Hvordan omtales kirken/fellesskapet av de troende?.....	57
6.2.3.1 Hvilken sakramentsforståelse er synlig?	57
6.2.3.2 Hvilket misjonsperspektiv er synlig?.....	57
6.3 Det homiletiske.....	58
6.3.1 Caines tale.....	58
6.3.2 Haaviks tale.....	59
6.3.3 To observasjoner til drøftingen.....	60
6.3.3.1 Apologetisk siktemål.....	60
6.3.3.2 Det språklige uttrykket	60
6.4 Oppsummering; inn mot drøftingen	60

7. Drøfting.....	62
7.1 Samspill mellom overtalelsesmidlene og teologisk budskap	62
7.1.1 Samspill mellom etos-appell og teologisk budskap	62
7.1.2 Samspill mellom patos-appell og teologisk budskap.....	65
7.1.2.1 Lidelsen som grunnlag for hengivelse og tilslutning	67
7.1.3 Samspill mellom logos-appell og teologisk budskap	67
7.2 Teologiske vurderinger av innholdet.....	69
7.2.1 «Teologisk posisjon».....	69
7.2.2 Noen teologiske formuleringer.....	69
7.2.2.1 I Caines tale	69
7.2.2.2 I Haaviks tale.....	69
7.2.3 Tilstedeværelsen av «lov og evangelium»	70
7.2.4 Tilstedeværelsen av apologetikk	70
7.2.5 Fraværet av sakramentsbevissthet.....	70
7.2.6 Sideblikk: Mer om «teologisk posisjon».....	71
7.3 Sammenfattende vurdering: Hva prøver talene å oppnå som åpningstaler?	72
7.3.1 «Hvem er du?»	72
7.3.2 «Hva skjer?».....	72
7.3.3 «Hvem er vi?».....	76
7.3.4 «Hvor skal vi?».....	76
7.3.5 Oppsummering.....	77
7.4 To teologiske betraktninger mot slutten.....	77
7.4.1 Soteriologien på UL i 2021 og 2022	77
7.4.2 Økumenisk tilnærming – jf. problemstillingen	79
7.5 Kritisk blikk på egen forskning	79
8. Avsluttende del.....	80
8.1 Oppsummerende konklusjon	80
8.2 Utblikk.....	81
8.3 Anbefalinger for videre forskning.....	84
9. Litteraturliste	85
Vedlegg	91
Vedlegg 1: Tale 1 (fra UL 2021).....	91
Vedlegg 2: Tale 2 (fra UL 2022).....	98

2. Innledende del

2.1 Bakgrunn

Dette prosjektet startet for over ti år siden. Det er altså et tema og «en baby» som jeg har båret på lenge. Nå er tiden inne for å fullføre denne masteravhandlingen.

Kristent ungdomsarbeid har i mange år engasjert meg; først som deltaker, og så som frivillig leder gjennom mange ulike verv og roller. Jeg har vært heldig å få med meg mye variert, fra ulike miljøer, i oppveksten. Etter utallige timer i smågrupper, på ungdomsmøter, aktiviteter, leirer, festivaler og lignende – både som deltaker, og senere som leder – har jeg gjort meg mange erfaringer. Dette har virkelig engasjert meg, og vært en stor og viktig del av mitt liv.

En større undersøkelse viser at størsteparten av kristne «velger troen» i løpet av tenårene.¹ Dette gjelder trolig tilsvarende i norsk kontekst. Det understreker viktigheten av kvalitet for denne aldersgruppa.

Det jeg ønsker å undersøke med min oppgave går konkret på *forkynnelsen* for ungdom. Siden tidlig i teologistudiet har jeg opplevd disiplinen Praktisk teologi, og særlig homiletikken², som ekstra interessant. Her har jeg merket at «liv og lære» er gjensidig relevant; jeg har erfart at teologien har vært praktisk, inn mot tjeneste og erfaring. Ungdom har i mange år – bl.a. gjennom leirer, med min yrkespraksis som lærer i ungdomsskolen, og som leder av en mangeårig ukentlig bibelgruppe med denne aldersgruppa – ligget mitt hjerte nær.

2.2 Faglig motivasjon for prosjektet

Ved å ønske å gjennomføre en undersøkelse av ungdomsforkynnelse i Norge har det vært nødvendig å presisere hva jeg vil fokusere på. I 2002 skrev Knut Tveitereid et fag-essay på MF vitenskapelig høyskole³ kalt *Hvorfor sover Eutykus?*⁴. Her tar han som undertema opp «hvordan homiletikken, og særlig dens retoriske side, blir utfordret av dagens ungdomskultur». Utover i oppgaven skriver han at analysen «ikke er gjort med tanke på homiletikkens teologiske side, men dens retoriske [... –] altså ikke forkynnensens hva, men snarere dens hvordan»⁵. Tveitereid kategoriserer altså *retorikken og teologien* som to hovedsjangre innenfor det jeg benevner som *ungdomshomiletikken*⁶.

¹ "Children's Ministry Statistics (2019) How do kids come to Christ?", Ministry-To-Children, 2019. Her viser funnene at 16% sier de tok imot Jesus etter fylte 20 år.

Ref.: "94% of adult Christians made their decision under the age of 18", A Mother Far From Home, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Her vises det til funn som sier at kun 6% av voksne kristne sier de har valgt å følge Gud etter de var 18 år.

² «Prekenlæren»; jf. Skjevesland, 1997, s. 18.

³ Heretter bare referert til som MF.

⁴ Tveitereid, 2002.

⁵ Tveitereid, 2002, s. 11.

⁶ Tveitereid, 2002, s. 5.

Det er ikke sikkert at termen «sjanger» er helt treffende, men mitt ønske har vært å se på disse to sidene ved ungdomshomiletikken – retorikk og teologi – med et særlig fokus på sistnevnte. Underveis i essayet løfter Tveitereid fram nettopp mangelen av en teologisk analyse lignende det jeg har hatt i tankene: Det «finnes dessverre lite litteratur om forkynnelse for ungdom»⁷. Og han sier at hans valg har vært å starte «i denne enden [altså med retorikken og ikke teologien]»⁸. I avslutningsordet – etter å ha brukt 30 sider hovedsakelig på «det retoriske» – hevder han at «Man skal rett og slett ikke undervurdere den rollen et skjerpet fokus på prekenens teologiske side kan spille for prekenens retoriske utfall»⁹.

Fem år senere – i 2007 – skrev Aleksander Gullaksen en masteravhandling på MF som hadde undertittelen «Hvordan forstår norsk litteratur om forkynnelse for ungdom forkynnelsens kontekst, og hvordan vektlegger den kontekstens betydning for forkynnelsens framstilling og innhold?»¹⁰.

Gullaksen forklarer da at Tveitereid «gir prekenhistorien medhold i dens konservative forståelse av innholdet i forkynnelsen. (...) [F]ramstilling[en] må endres i takt med kulturendringer, uten at innholdet i seg selv skal endres.» Han hevder at Tveitereid mener innholdet kan bevares uforandret, men formidles på en ny måte «ved hjelp av retoriske virkemidler».¹¹ Norheim og Haga følger dette; og sier at kirken «has to develop a public rhetoric for (youth) ministry».¹²

2.3 Faglig område og relevans

I norsk kirke- og menighetsliv har det gjennom mange år vært synlig at en opererer med tydelige aldersskiller. Det virker altså som at tilbud rettet mot unge mennesker i dag, og tidligere, er basert på en tanke om at tilpasning og spissing er viktig. I Norge er det eksempelvis mange tilbud rettet spesifikt mot ungdommer.

Etter Tveitereids essay for 20 år siden er det, innen norsk kontekst og norsk teologisk forskning, i tiltagende grad utover 2000-tallet, etter hvert gjort en del arbeid innenfor feltet *ungdomsteologi*. Dette er, mener mange, likevel et territorium som kan utforskes videre. Austnaberg og Mæland innledet i 2009 sin bok med å si: «Behovet for litteratur om forkynnelse for (og med!) ungdom er betydelig. Dersom man er på jakt etter norskspråklig litteratur om temaet, finner man ikke mye ...»¹³. I årene siden har det tilkommet noe – men påstanden er like fullt fremdeles ikke misvisende. Norheim og Haga etterlyste i 2019 det samme internasjonalt.¹⁴

⁷ Tveitereid, 2002, s. 6.

⁸ Tveitereid, 2002, s. 5.

⁹ Tveitereid, 2002, s. 30.

¹⁰ Gullaksen, 2007.

¹¹ Gullaksen, 2007, s. 13.

¹² Norheim og Haga, 2019, s. 169.

¹³ Austnaberg og Mæland, 2009, s. 9.

¹⁴ Norheim og Haga, 2019, s. 165.

Selv om det finnes en del internasjonal forskning på «Youth Ministry-feltet», så er det viktig å erkjenne at Berlevåg, Boston og Bristol er ganske ulikt. Bidrag og inspirasjon fra utlandet bør vurderes med bevissthet og visdom. Det er også en motivasjon for denne oppgaven – å arbeide med forkynnelse til ungdom i norsk kontekst.

Min oppgave er derfor tenkt å dekke noe jeg mener å kunne se at fremdeles er et mindre utforsket territorium i norsk målestokk og kontekst: Prekenens *hva* virker å være mindre vektlagt innenfor ungdomsfeltet; både når det kommer til litteratur, empiriske undersøkelser og observasjoner. Her bør det altså kunne være noe å grave videre i. Det er det som motiverer min teologiske sakanalyse.

2.4 Materiale – utvalg

2.4.1 Problemstilling, gjennomførbarhet og avgrensning

Etter nå å ha beskrevet innfallsporten min til prosjektet, har jeg valgt å rette fokuset mot å se nærmere på den innholdsmessige biten av forkynnelse som skjer for ungdommer i kristne miljøer i Norge i dag.

Kort sagt så handler altså det jeg ønsker å se nærmere på mest om ungdomshomiletikkens teologiske side; dens *hva*. Samtidig er det en erkjennelse innenfor homiletikken at det er vanskelig å avgrense *hva* fra *de andre spørreordene* – og derfor vil også retorikk utgjøre en stor del av mitt analyseverktøy.

For å undersøke dette feltet, og lande på en problemstilling, har målet mitt vært å finne noe som er både *aktuelt og relevant*. Min innfallsvinkel til emnet har lenge vært å gjennomføre en undersøkelse av *faktiske taler*. Her har jeg vurdert ulike kontekster som kunne vært interessante. Da jeg er mest interessert i *det muntlig-retoriske*, bestemte jeg meg for å utføre en kombinert *teologisk og retorisk innholdsanalyse*.

Jeg har landet på at jeg vil ta for meg *ett møte* på *to ulike utgaver* av sommerfestivalen «Ung Landsmøte»¹⁵. Rent konkret har jeg valgt ut *åpningsmøtet*. Det kunne også vært interessant å se på f.eks. «progresjonen» (fra åpnings- til avslutningsmøtet), og innholdet samlet sett for en hel uke med leiren/festivalen – men det hadde blitt altfor omfattende på dette nivået. Derfor har jeg valgt ut det første møtet; som setter tonen for det som kommer senere.

Grunnen til at jeg har valgt taler fra *to* åpningsmøter er at jeg ønsket å gjennomføre en avgrenset komparativ analyse.

Noe som også må begrunnes i en avhandling som denne er hva som har gjort at jeg har valgt nettopp *denne* festivalen, og med det også *den/de* organisasjonene som står bak, som arrangører.¹⁶ Det kunne definitivt utgjort et interessant komparativt element å trekke inn *flere andre arrangementer*, og dermed også *andre organisasjoner* i tillegg til dem som står bak UL. Med en slik større bredde i materialet, ville det da vært rimelig å

¹⁵ Heretter benevnt *UL*.

¹⁶ Dette beskriver jeg mer i kapittel 5.

prøve hypotesen¹⁷ at de valgte organisasjonene stod noe fra hverandre, både i *tradisjon* og *intensjon*. Dette kunne jeg så antatt at ville blitt synlig både i det teologiske og det retoriske, og at det også kunne vært mulig å se trekk i formåls- og strategidokumentene de har¹⁸. Men en slik tilnærming ville samtidig brakt prosjektet fullstendig ut av proporsjoner.

Jeg har derfor valgt å spisse inn til følgende hovedproblemstilling:

Hvilken teologi formidles i to åpningstaler på «Ung Landsmøte (UL)», i 2021 og 2022, og hvordan anrettes denne formidlingen retorisk?

Det vil alltid være øvrige vinklinger, utover det jeg velger å fokusere på i min problemformulering, som kunne vært både *interessante* og *relevante* tilnærminger. I denne sammenhengen, for å gjøre oppgaven overkommelig, har jeg vært nødt til å foreta noen avgrensinger. Noen av disse vil jeg kommentere underveis; der det er naturlig å drøfte mulige sidespor, som kunne vært fulgt. Dette vil forhåpentlig kunne stimulere til videre interesse for andre senere.

2.4.2 Mitt analyseområde – kort sagt

UL'ene jeg har valgt å undersøke er altså 2021- og 2022-utgavene; rett og slett fordi de er de nyeste. Dette gir oppdatert perspektiv på temaet, og vil forhåpentlig kunne være av interesse for flere. Talerne disse to årene har også flere ting som skiller dem fra hverandre, noe som gjør det interessant å sammenligne dem: En kvinne og en mann. Den ene fra utlandet, den andre fra Norge. Den ene i femtiårene; den andre i tjuårene. Deres navn var Christine Caine og Thor Haavik. Dette presenterer jeg ytterligere i kapittel 5.

Rent metodisk så mener jeg det er naturlig å anta at organisasjonene har valgt å legge en særskilt innsats i det som formidles på åpningsmøtet på en slik stor festival; altså deltakernes første «opplevelse med forkynnelsen» på det arrangementet. I tillegg presenterer jeg i kapittel 4.1 at *åpningstale* er en egen sjanger i litteraturen; som kan utforskes i analysen min.

2.5 Begrepsavklaringer – ut fra problemstilling

I en omfattende oppgave som dette vil det kunne være ord og begreper som kan forstås ulikt i forskjellige sammenhenger. Derfor har jeg valgt å presisere følgende i starten:

2.5.1 «Teologi»¹⁹

Teologi betyr «læren om Gud». Den har sitt utgangspunkt i Bibelen. Mange fyller denne termen deretter med ulikt *innhold*; og det er naturlig å se til én eller flere «dogmatikker»

¹⁷ Silverman, 2014, s. 54-55.

¹⁸ Disse ligger gjerne åpent tilgjengelig på internett.

For arrangørene bak UL, se: "Strategidokument for NLM Ung 2013-2021", NLM Ung, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt og "Strategiplan 2021", ImF UNG, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt.

¹⁹ Hegstad, 2015, s. 14-15, 26 og 31.

(troslære-sammenfatninger) for å både fylle den med innhold og sette grenser. Når denne oppgaven vil analysere hvilken teologi som kommer til uttrykk i talene, så innebærer det nettopp å se hvilke dogmatiske tema som eksplisitt eller implisitt vektlegges i talene. Talene er selvfølgelig ikke å forstå som dogmatiske lærebøker, men det er grunn til å anta at talene ønsker å formidle en gjennomtenkt og synlig teologi.²⁰

2.5.2 «Ungdom»

Siden begrepet *ungdom* ligger som premiss for mitt tema, har jeg reflektert rundt dette. Aldersgruppa defineres ulikt²¹, og «er både som gruppe og som term en mangfoldig og sammensatt størrelse»²². Hortedahl argumenterer for at «ungdom» kan forstås både kvantitativt og kvalitativt.²³ Weltzien resonnerer at «tenårene» kan være en passende avgrensning; ut fra at hennes undersøkelsesmateriale samsvarer med dette.²⁴

Jeg har landet på en pragmatisk forståelse; som *den aldersgruppen som er deltagere på UL* – altså slik at det er grunn til å anta at taleren taler til et publikum som blir forstått som ungdom, selv om aldersspennet kan være utover det som tradisjonelt rammes inn av ulike ungdomsdefinisjoner. Erfaringsmessig er mitt inntrykk, etter å selv ha deltatt flere hele UL-uker; at aldersspennet for ungdommene der er fra tidlige tenår, og godt opp i studentalder/tjueårene.²⁵

2.5.3 «Taler»

Teologen Schleiermacher skal ha uttalt at «Tale er den åndeligste form for meddelelse.»²⁶ I min problemstilling har jeg valgt ut nettopp «offentlig tale» som den arenaen jeg vil undersøke ved hjelp av.²⁷ Her i innledningen nøyer jeg meg med å kommentere at mye litteratur drøfter hvordan trosformidling best skjer. F.eks. nevner jeg kort underveis om ord, handlinger, relasjoner, e.l. er den beste arena for trosformidling – *men* jeg har valgt *de planlagte ordene* som mitt tyngdepunkt for denne undersøkelsen. Det betyr at andre elementer²⁸ er valgt bort; rett og slett for å snevre fokuset nok inn. Jeg har satt til side «andre typer tale»; med en erkjennelse av at kristen formidling også skjer på utallige andre måter og arenaer.²⁹

²⁰ Her er jeg på linje med det Almasou, 2019 skriver om på s. 5.

Jeg holder bevisst mer praktiske eller «vide» forståelser på siden – f.eks. Wards, som sier at teologi er 'deltagelse i Gud' (gjengitt hos de Kock og Norheim, 2018, s. 83).

²¹ "Ungdom", Store medisinske leksikon, 2009.

²² Hortedahl, 2005, s. 131.

²³ Hortedahl, 2005, s. 131.

²⁴ Weltzien, 2019, s. 6.

²⁵ Dette egen-inntrykket er ikke verifisert hos arrangørene – det nevnes bare for å vise at spriket i alder godt kan være 10 år+ fra yngst til eldst; trolig med en tyngde i vgs.-alder (?).

²⁶ Ifølge Wisløff, 2004, s. 129.

²⁷ Wisløff, 2004, s. 10.

²⁸ F.eks. predikantens kroppsspråk, gestikulering, bevegelser/forflytning, innlevelse, tonefall, volum og mye mer.

²⁹ Norheim og Haga, 2019, s. 165.

Det greske hovedordet som ligger til grunn for min oppgaves fokus er κηρύσσειν; ofte oversatt *forkynne*. Wisløff nevner også andre begreper; som *preke, tale, vitne, lære, og formane*.³⁰ At jeg ofte bruker begrepet *taler* har jeg ikke lagt noen aktivt meningsbærende forskjell inn i. Mange vil tenke at en andakt på en liten konfirmantleir åpenbart er noe ganske annet enn en høymessepreken i en fullsatt domkirke – men dette ville blitt for omfattende å drøfte her.³¹ Wisløff uttrykker: «[P]reken er vilje som søker å bemektige seg vilje».³² Dette oppsummerer godt min ramme for oppgaven.³³ Begrepet vil også kommenteres noe underveis.

2.5.4 Øvrig

Norske bibelreferanser er gjennomgående hentet fra Bibel 2011, dersom ikke annet er nevnt.

2.6 Avhandlingens oppbygning

Med dette som bakgrunn vil jeg skride til verket. Først går jeg nærmere inn på avhandlingens *metode* i kapittel 3. Deretter legger jeg fram *hvilken teori jeg bruker i analysen* i fjerde kapittel. Så kommer *undersøkelsen og analysen* i kapittel 5 og 6. Deretter blir det *drøfting av funnene* i kapittel 7 – før oppgaven *oppsummeres og avsluttes* i kapittel 8. All benyttet *litteratur* er gjort rede for i kapittel 9. *Talene finnes som vedlegg* til slutt.

³⁰ Wisløff, 2004, s. 14.

³¹ Austnaberg og Mæland, 2009 drøfter dette utfyllende på s. 33-47.

³² Wisløff, 2004, s. 14-17 og 130.

³³ Jakobsen og Øierud, 2009, resonnerer på s. 37 og 47 rundt to andre forklaringer:

1) «... prekenen [er] det stedet der ulike forståelser av hva evangeliet er, får ord på seg, der teologi møter menighet og gudsbilder får form».

2) «... en preken er en muntlig tale i et gudstjenestelig forløp, med utgangspunkt i en bibeltekst og med det mål å formidle evangeliet til de tilstedeværende.

*Førstnevnte oppfatter jeg som en i overkant praktisk-teologisk forståelse; som oppleves mindre gjenkjennelig for meg. Sistnevnte er mer en klassisk forståelse; der jeg opplever begrensningen til gudstjeneste-rammen som det utfordrende.

3. Metode

3.1 En studie innenfor praktisk teologi³⁴

Praktisk teologi er det naturlige stedet å plassere homiletikken som fagområde. Samtidig har homiletikken også tydelige tangeringspunkter med de andre teologiske disiplinene. I dette tilfellet er det særlig den systematiske teologien som er av interesse. I sin doktorgradsavhandling om forkynnelse gjengir Leer-Salvesen³⁵ et bilde fra Schleiermacher om treet; der røttene er det som danner grunnlaget for den praktisk-teologiske utøvelsen. Jeg vil ikke dykke inn i spørsmålet om hvordan 'røttene', 'stammen' eller 'grenene' samvirker i å danne grunnlaget for min oppgave; men jeg vil forsøke å avgrense avhandlingen slik at hovedvekten blir på det praktisk-teologiske. de Kock og Norheim siterer Ganzevoort på at praktisk teologi er «the theological discipline directed towards (...) the hermeneutics of lived religion».³⁶ Leer-Salvesen henviser til Brownings kategorisering; som benevner disiplinen «strategic (or fully) practical theology»³⁷. Poenget er at man utforsker det praktiske (en tale), og kommenterer dette ut fra et teoretisk perspektiv (som ligger bakenfor).

Tveitereid og flere reflekterer rundt hvor umulig det er innenfor homiletikken å holde *teologien* og *retorikken* adskilt. Dette samspillet har vært en erkjennelse i hundrevis av år. Flere frykter at et stort fokus på det retoriske *kan* «gå ut over» det teologiske – og motsatt.³⁸ Dette er en viktig og nødvendig bevissthet, som også ligger til grunn for mitt arbeid. Jeg bruker her ikke mye plass på å drøfte hvor sammenvevde disse to aspektene naturlig nok er. Virkeligheten forteller meg: Muntlige taler bæres ikke fram i et vakuum – men har et ønske ved seg om å overbevise med et budskap.

Derfor: I min oppgave – både for å gjøre det litt nytenkende (altså innenfor ungdomsfeltet), men samtidig gjennomførbart – så har jeg altså valgt å se til begge disse faktorene; *det teologiske* i sammenheng med *det retoriske*.

Min oppgave kretser da rundt de to hovedbegrepene jeg ønsker å rette fokus mot; nemlig *teologi/innhold* og *retorikk* – som deler av *homiletikk/forkynnelse for ungdom*.

3.1.1 «Hanssens modell»

For å spisse hva avhandlingen skal besvare så har jeg valgt å kommentere kort ut fra en ikke-trykket arbeidsbok utarbeidet på Misjonshøgskolen i 2006.³⁹ Her har Hanssen valgt å bruke de ordinære spørreordene for å gi en «elementær innføring i prekenlærens hovedelementer».⁴⁰

³⁴ Ref. de Kock og Norheim, 2022, s. 6.

³⁵ Leer-Salvesen, 2011, s. 31.

³⁶ de Kock og Norheim, 2018, s. 77.

³⁷ Leer-Salvesen, 2011, s. 32.

³⁸ Se f.eks. Tollheim, 2017, s. V.

³⁹ Hanssen, 2006. (Denne ligger publisert åpent ute på internett – se litteraturlisten.)

⁴⁰ Tilsvarende tilnærming finnes også hos Barsnes et al., 2004.

Ut fra min problemformulering vil hovedtyngden i oppgaven ligge på *hva* («hvilken») og *hvordan*; med intensjon om å se på det Hanssen kaller «Forkynnensens teologi» og «Prekenens form»⁴¹. Dette samsvarer i stor grad med Tveitereids beskrivelse fra fire år tidligere.

Samtidig som dette er hovedfokuset mitt, så kan jeg heller ikke fullstendig hoppe over at ikke alle formidlere/predikanter eller organisasjoner har en felles forståelse av *hvorfor* og *hvortil* (forkynnelse), eller *hvem* (er/skal/bør predikanten være). Misjonskallet og evangeliet ligger som utgangspunkt for min oppgave; med hensikten «å overbevise».⁴² Like fullt erkjenner jeg at noen kristne kan mene at alle uansett blir frelst til slutt⁴³, eller at alle religioner er like sanne eller fører til samme mål⁴⁴. Dette er generelt holdt på utsiden her.

3.2 Metoder i bruk

Innenfor fagfeltene jeg berører finnes det en god del både norsk og utenlandsk litteratur. Samlet anlegges dette som et faglig/teoretisk bakteppe, for selve analysen av talene; som er oppgavens hovedanliggende.

For å lykkes med å besvare problemformuleringen velger jeg å undersøke gjennom å anvende følgende metoder:

3.2.1 En teologisk-retorisk innholdsanalyse av to taler, med kvalitativt springbrett

Hovedmaterialet i min avhandling er talene. Arbeidet med disse utgjør det nye og trolig mest interessante for leseren. Jeg konstaterer at materialet i seg selv, i sin opprinnelige form, egentlig representerer en kvalitativ tilnærming. Thagaard beskriver: «Karakteristisk for kvalitativ forskning er at vi søker en forståelse av sosiale fenomener, enten ved en nær relasjon til informantene ved intervju eller observasjon, eller ved analyser av tekster og visuelle uttrykksformer.»⁴⁵

Men min analyse er bare *basert* på videoopptak; som jeg så har transkribert til tekstutgaver, fordi jeg også ønsket å utføre en teologisk innholdsanalyse av talene. *Materialet er derfor ikke videoanalyse; men tekstanalyse* – der videoen kun danner bakteppet for meg.⁴⁶ Da jeg valgte å transkribere over til tekst, velger jeg å ikke gjøre bruk av den visuelle retorikkens analyseapparat – og undersøke det som opprinnelig, i sin første form, *er talene*.⁴⁷ Min innholdsanalyse⁴⁸ gjøres dermed utelukkende ut fra

⁴¹ Hanssen, 2006, s. 3.

⁴² Norheim og Haga, 2019, s. 183.

⁴³ Se bl.a. Hegstad, 2015, s. 276-277 og Ottosen, 2005, s. 53-56 for drøftinger rundt dette.

⁴⁴ "19 Vital Stats for Ministry in 2019", 2019. Se f.eks. punkt 13; der det hevdes at «66% av alle kristne» tror at evig liv kan oppnås via mange ulike religioner.

⁴⁵ Thagaard, 2009, s. 17.

⁴⁶ Jeg avgrensner da – jf. Jakobsen og Øierud, 2009, s. 68 – til at «konteksten» får en liten rolle, mens «teksten» (og dens mange fasetter) blir det framtrædende.

⁴⁷ Se beskrivelse hos Jakobsen og Øierud, 2009, s. 39-42.

⁴⁸ Thagaard, 2009, s. 62.

teksten som utarbeides. Jeg har valgt å avgrense meg fra alt det jeg kunne analysert av det audiovisuelle. En distansert tilnærming – at jeg f.eks. ikke kjenner talerne eller har valgt å gjøre kontrollintervjuer – kan ha sine styrker. Jeg opererer da mer fritt enn i en vanlig kvalitativ arbeidsmåte.⁴⁹

Med den transkriberte teksten drøftes samtidig funnene ut fra bevisstheten om at *praktiske observasjoner* og *normative betraktninger* samlet utgjør et godt praktisk-teologisk redskap; selv om det også har sine begrensninger.⁵⁰ I følge Norheim og Haga har *retorisk analyse* primært sin interesse i *effekten* budskapet har hos tilhøreren, og ikke på talerens *intensjon*.⁵¹ Det er derfor jeg med overlegg har valgt å fokusere bredere; og også benytte det teologiske innholdet som analyseredskap; for dermed å tyngre vektlegge talerens perspektiv, i tillegg.

At jeg undersøker det som faktisk *ble* sagt; ut fra transkriberingen – og ikke et tale-manuskript, med hva som *skulle* sies – gir meg et godt analyseverktøy.⁵²

3.2.1.1 Transkripsjonen

Hensikten med transkriberingen var å gjøre videoopptakene om til analyserbar tekst, som var lett tilgjengelig. Tale 1 var originalt på engelsk.⁵³ Tale 2 hadde originalt bergensk dialekt. Da oppgaven har mer fokus på «temaer»⁵⁴, enn spesifikke ord og talemåter, så oversatte jeg talene til «bokmål» – for å ligge tett opptil allmenn forståelse.⁵⁵ Oversettelsen ble gjort mest mulig «ord for ord».

3.2.2 Abduktiv metode

Utover dette har jeg også anvendt redskapet *abduktiv tilnærming*. Dette beskrives generelt som en mer åpen variant, der empiri og teori utgjør et pragmatisk, aktivt samspill. Dette har vært formålstjenlig for meg her. Jeg har da kunnet se på talene; hva de består av – og så har jeg fulgt dette sporet videre i teorien; «for å finne nye relevante perspektiver».⁵⁶

3.2.3 Tidligere forskning

Heldigvis har jeg i prosjektet også kunnet se mot lignende forskningsarbeider fra tidligere; og til deres anvendte metodikk. F.eks. har jeg i Tollheims avhandling⁵⁷ blitt

⁴⁹ Austnaberg og Mæland, 2009, s. 25.

⁵⁰ de Kock og Norheim, 2018, s. 78-82.

⁵¹ Norheim og Haga, 2019, s. 166.

⁵² Jakobsen og Øierud, 2009, s. 41.

⁵³ Et par steder, der ordene som brukes oppleves å ha særlig viktig betydning, ut fra sammenheng eller «direkteoversettelse», er de engelske originalordene angitt i klammer etter.

⁵⁴ Her ment retoriske elementer og teologiske emner.

⁵⁵ Jeg antar også – men vet ikke sikkert – at Caines tale opprinnelig var tekstet til norsk av UL-arrangøren, da den ble streamet live? Det er derfor mulig at noen enkeltord var annerledes i deres transkribering enn i min.

⁵⁶ Lignende beskrivelsene hos Nordby, 2021, s. 10 og Almasou, 2019, s. 9.

Jf.: "KOMBINASJON AV KVALITATIV OG KVANTITATIV METODE – EN PRAGMATISK TILNÆRMING", Om Helse, 2018.

⁵⁷ Tollheim, 2017.

påminnet at mine resultater sier noe om forkynnelsen *i mine to utvalgte taler på UL* – ikke «all ungdomsforkynnelse i hele verden». Like fullt hevder jeg at funnene mine forhåpentligvis kan si noe om temaet i en større sammenheng; ut fra at UL er en stor størrelse i norsk kontekst.

3.3 Forskningsetikk

Det er viktig at forskningsmateriale skal kunne ivaretas på en forskningsetisk forsvarlig måte. Dette skjer gjennom å følge de forskningsetiske retningslinjene fra 2019⁵⁸ og 2021⁵⁹. Her er hovedpoenget at midt i alt det viktige forskningen skal finne og presentere, så skal «bidragsytere» ivaretas på en best mulig måte. På den ene siden så benevner retningslinjene kilder som ligger åpent på internett for «forventet offentlighet»; samtidig som jeg i mitt tilfelle har vurdert om det er nødvendig å gjøre talerne og organisasjonene oppmerksomme på at de er en del av min forskning. Den første talen⁶⁰ har jeg fått begrenset tilgang til, mens den andre talen ligger åpent ute for allmennheten. Gjennom dialogen med både organisasjon og talers representant har jeg valgt å «spille med åpne kort», og dermed ivareta materialets integritet. Til sist har jeg vektlagt at i en oppgave som dette er det viktig å ta hensyn til generelle forskningsetiske normer; om korrekt informasjon, kildebruk og personvern. Det meste av materialet i min avhandling vil enten være offentlig uttalt eller publisert; og er, eller har dermed i realiteten vært, åpent tilgjengelig for mange (tilstedeværende) eller alle (åpent på internett).

3.4 Tre viktige presiseringer

3.4.1 «Ungdomsteologi» og prekenens plass

I 2009 skrev Ulstein en «refleksjon»⁶¹ der han argumenterer for at det finnes to sanne og parallelle forståelser av *(ungdoms)teologien*: «For teologi er namnet på ein aktivitet anten det skjer i academia eller på bedehustrappa»⁶². Altså mener han at både den akademiske disiplinen og den mer praktisk rettede «teologiproduksjonen» («der trua blir gjennomtenkt i konteksten»⁶³) må vektlegges. Ulstein hevder at det er den som evner å stå nært på ungdommene i praksis, og samtidig har teoretisk kompetanse, som «best kan stille dei mest relevante spørsmåla som utfordrar både teoriperspektiv og empirisk drøfting»⁶⁴. Ulstein argumenterer at «Ein ungdomsteologi må vere kopla på den faktiske ungdomsverkelegheita, i alle sine former»⁶⁵.

⁵⁸ Forskningsetisk veileder for internettforskning, 2019.

⁵⁹ Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi, 2021.

⁶⁰ 2021-talen ble etter 1 måned fjernet fra åpen tilgang på internett, etter avtalen mellom arrangør og taler (knyttet til rettigheter). Videofilen med talen er derfor gjort tilgjengelig for meg etter avtale direkte med talerens administrasjon; om å kun bruke den til dette formålet.

⁶¹ En anmeldelse av Norheims bok fra året før.

⁶² Ulstein, 2009, s. 172.

⁶³ Ulstein, 2009, s. 172.

⁶⁴ Ulstein, 2009, s. 172.

⁶⁵ Ulstein, 2009, s. 172.

Jeg har gått inn i dette arbeidet med en erkjennelse av noen metodiske faktorer som jeg var nødt til å være klar over: Jeg har måttet forsøke å se mine to pilarer på en måte som gir meg svar på det jeg faktisk ønsker å finne ut.⁶⁶ Tveitereid hevder at «Nærpå all tilgjengelig litteratur konkluderer med at formidling gjennom nære relasjoner er mer effektivt, bibelsk og tidsriktig enn prekenen».⁶⁷ Fields påstår: «Ungdommer er ikke åpne for evangeliet, før de er i et komfortabelt miljø.»⁶⁸

Gjennom arbeidet har jeg blitt klar over at mange hevder at *postmoderne trosformidling*⁶⁹ helst gjerne skjer på andre måter enn fra talerstolen, i klassisk forstand.⁷⁰ Samtidig, og på tross av dette, har jeg måttet velge å holde blikket fast på det som har vært mitt temas viktige anliggende, og min primære interesse. Forkynnelse og prekenen har hatt en viktig plass gjennom kirkens historie. Jeg har enda til gode å finne noen som mener at prekenen totalt har mistet sin plass i gudstjeneste eller møte. Men mange hevder altså at tilpasninger må skje bl.a. ut fra (kulturell) kontekst.

Min oppgave finner dermed sin naturlige plass i et variert landskap; slik Ulstein beskriver ungdomsteologien: «Frå praksis går ein veg til teori. Frå teori går ein veg til praksis. Veggen går fram og tilbake i stadig utveksling».⁷¹ de Kock og Norheim forklarer at ungdomsteologi handler om *trospaksisene* blant ungdom; og den teologiske refleksjonen rundt dette.⁷² De argumenterer for at *ungdomsteologien* bør ha sitt utgangspunkt i praktiske observasjoner.⁷³ Ut fra mine metodiske valg har jeg lekt med spissformuleringen: *I hvilken grad skal en teologi for ungdom utformes basert på det som faktisk skjer, og det som ev. (heller) burde skjedd?* I min avhandling har jeg vært nødt til å velge å ha fokus på den voksne avsenderen og budskapet, mer enn den unge mottakeren.⁷⁴ Jeg har⁷⁵ valgt å si noe om det som sies – ikke forsøke å analysere hva som mottas.

Leseren vil gjennom oppgaven forhåpentligvis se og oppfatte at det ligger et ønske om «relevans» bak dette arbeidet. Jeg kjenner meg igjen i håpet om at «the strategic goal of the practical theologian [is] to develop better religious praxis».⁷⁶ For at oppgaven skal ha en størst mulig nytteverdi for både teoretisk fagområde og hverdagslig praksis, har

⁶⁶ Silverman, 2014, s. 45.

⁶⁷ Tveitereid, 2002, s. 13. Støttet av Gullaksen, 2007, s. 45.

⁶⁸ Fields, 2008, s. 121.

⁶⁹ «Det postmoderne» er et omdiskutert begrep, som er vanskelig å definere presist; men jeg bruker det her som en beskrivelse på den tiden vi lever i, med en ungdomsgenerasjon som mindre forholder seg til gitte og objektive sannheter og autoriteter, og mer til det individualistiske og hva som måtte føles relevant. Se *Postmodernisme - filosofi*, snl.no, 2009.

⁷⁰ Austnaberg og Mæland, 2009, s. 33-47.

⁷¹ Ulstein, 2009, s. 173.

⁷² de Kock og Norheim, 2018, s. 70.

⁷³ de Kock og Norheim, 2018, s. 72.

⁷⁴ de Kock og Norheim, 2018, s. 73.

⁷⁵ Slik Almasou, 2019 beskriver på s. 8.

⁷⁶ de Kock og Norheim, 2018, s. 77.

jeg noen steder tillatt meg å knytte analyse og drøfting litt opp mot personlige refleksjoner – samtidig som jeg har prioritert ydmykhet overfor faglitteraturen.

3.4.2 «... fremragende talekunst eller visdom» vs. «Jesus Kristus og ham korsfestet»

Utgangspunktet for oppgaven er at retorikken predikanten benytter handler om at vedkommende søker å overbevise tilhøreren om noe. Det kan f.eks. være at Jesus er verdens frelser, som vedkommende trenger å ta aktivt stilling til i sitt liv. Fra teologisk hold vil det kunne hevdes at dette også er «Åndens verk; Guds gjerning». Umiddelbart vil dette kunne virke som et paradoks eller en motsetning; «mellom retorikk og Ånd» – bl.a. ut fra Paulus' ord i 1Kor 2:1-7.⁷⁷ Dette ligger på siden av denne avhandlingen å bruke plass på. Jeg forutsetter naturlig at *talekunsten*⁷⁸ kan virke positivt tilretteleggende for det teologiske innholdet. Dette er premisset for min oppgaves problemformulering; at det ikke er «enten-eller».

3.4.3 Metodisk bevissthet

I en fagartikkel drøfter Tveitereid tilkortkommenhetene den kvalitative metoden kan ha for praktisk-teologisk forskning: Hvor stor sammenheng er det f.eks. mellom det som formidles i talene jeg undersøker, det organisasjonene har i sine verdi- og strategidokumenter, det taleren egentlig vil formidle, det tilhøreren persiperer; og sammenlignet med den teologiske teori?⁷⁹ de Kock og Norheim beskriver at «mixed methods» kan gi en riktig inngang for den komplekse forskningen på ungdomsteologi.⁸⁰ Dette er viktige perspektiver for min avhandling.

I analyser og drøftinger som dette så forholder man seg til noe som er uttalt, for en stund tilbake, av noen man gjerne ikke kjenner. Det betyr f.eks. at jeg ikke kan kjenne Caines eller Haaviks tanker rundt det de sier; eller om jeg til og med kan mistolke deres intensjon med noe de sier. Dette er en bevissthet jeg har hatt med meg; for det kan ligge en liten fare i dette, når mottaker skal tolke og drøfte et budskap som ikke avsender har fått forklare, eller tydeliggjøre selv gjennom et «forsvar».⁸¹

Silverman understreker at man må «observe 'facts' through the use of lenses made up of concepts and theories»⁸² – ikke bare «common sense». Jeg må være åpen for det jeg faktisk finner, ved å vektlegge både forskjeller og likheter; for begge deler er interessant.⁸³

⁷⁷ F.eks. er dette overskriften på en nyere masteravhandling: Tollheim, 2017.

⁷⁸ Se 4.1.1 nedenfor.

⁷⁹ Tveitereid, 2018.

⁸⁰ de Kock og Norheim, 2018, s. 71.

⁸¹ Slik Nordby, 2021 reflekterer rundt på s. 10.

⁸² Silverman, 2014, s. 39.

⁸³ Silverman, 2014, s. 41.

3.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg først plassert min oppgave innenfor fagområdet. Jeg har så forklart hvordan jeg vil arbeide; med hvilke metodiske redskaper jeg vil analysere – med parallell til tidligere forskning. Etter dette har jeg beskrevet de forskningsetiske og metodiske bevisstheter jeg vil ha som bakteppe.

Ved å ha lagt dette metodiske grunnlaget er jeg nå klar for å presentere teorien jeg anvender i avhandlingen.

4. Teori

Jeg har her valgt å følge mønsteret beskrevet i kapittel 3.1, for å få oversikt og ryddighet i det teoretiske bakteppet for veien videre i oppgaven.

4.1 Retorikk og taler

For å lykkes med å oppnå en god retorisk analyse vil jeg først beskrive hva retorikk handler om; og dernest arbeide ut hovedperspektivene jeg legger til grunn som verktøy for analysen:

4.1.1 Talekunst

Andersen⁸⁴ gjengir noen definisjoner av *retorikk* på følgende måte:

*Retorikk er de trekkene ved en fremstilling som en taler eller forfatter mener vil bidra til at han oppnår sine hensikter.

*Retorikk er en talers eller en forfatters bevisste manipulering av sitt medium i den hensikt å sikre budskapet en så velvillig mottagelse som mulig hos en bestemt målgruppe.

*[Retorikk er ...] det som ikke kan mangle i et bevisst beregnet budskap dersom kommunikasjonen skal lykkes fullt ut.⁸⁵

Vestrheim⁸⁶ beskriver *retorikk* som «kunsten å overtale, og læren om hvordan dette gjøres».⁸⁷

I antikken ble retorikk forstått som en kunstart; kunsten å tale overbevisende. Veltalenhet ble et ønsket gode, som kunne gi mennesker makt.⁸⁸ *Talekunst* er ifølge Vestrheim en god oppsummering på norsk av hva fremmedordet *retorikk* handler om. Det rommer alt fra det som er naturlig medfødte evner, til et fag man kan utvikle seg innenfor og lære å mestre bedre.

Når jeg skal analysere prekentalene i denne oppgaven har Vestrheim en interessant bemerkning som er verdt å nevne:

Et tvilsomt resonnement fremført med selvtillit kan være mer effektivt enn et som er ubestridelig men fremført i et famlende språk, særlig hvis det førstnevnte kommer fra en som nyter publikums tillit og oppfattes som en autoritet.⁸⁹

Budskapets innhold eller budskapets nedslag hos tilhøreren korrelerer altså i alle tilfeller ikke direkte med budskapets formidling.

I tillegg til de to nevnte benytter jeg Norheim og Hags felles forskning; innenfor temaet *taler*.⁹⁰ I «Kunsten å tale til nordmenn» poengterer de at *god kommunikasjon* ikke bare

⁸⁴ Andersen, 2012. (Utkom originalt i 1995, og har kommet i mange nye opplag.)

⁸⁵ Sitater fra Kennedy (1984) og Cole (1991); gjengitt hos Andersen, 2012, s. 19.

⁸⁶ Vestrheim, 2018.

⁸⁷ Vestrheim, 2018, s. 9; jf. Aristoteles' og Quintilians definisjoner gjengitt på s. 47-48.

⁸⁸ Vestrheim, 2018, s. 24-25.

⁸⁹ Vestrheim, 2018, s. 48.

⁹⁰ Bl.a.: Norheim og Haga, 2020 og Norheim og Haga, 2021.

handler om å få folk til å *lytte*; men også å få tilhøreren til å *hengi seg* til lederen eller det som formidles.⁹¹ Dette slår meg som treffende for oppgavens bakenforliggende intensjon.

4.1.2 Talesjanger

Vestrheim viser til Aristoteles' gruppering med «de tre talesjangerne»; der forfatteren på norsk gjengir termene *rådstale*, *rettstale* og *lovtale*.⁹² Disse tre sjangerne har sine spesifikke hensikter. Det er for min sammenheng trolig mest sakssvarende å hevde at kristen forkynnelse passer best innenfor kategorien *rådstalen*; som handler om «å fastsette det gagnlige og det skadelige» (for framtida).⁹³

4.1.3 Talekonteksten: Ungdommer, på festival, i Norge

Som jeg beskriver ytterligere i kapittel 5, så er konteksten for oppgaven ungdommer på festival i Norge. Norheim og Haga beskriver: «Den som taler, må vurdere hva det står om i den aktuelle talesituasjonen: Hva er det du som taler vil overbevise ditt publikum om, akkurat her og nå?»⁹⁴ I denne avhandlingens perspektiv går det på hvilket budskap taleren ønsker å la ungdommene på UL utsettes for.

De to forskerne reflekterer mye rundt «hva er en nordmann» eller «norsk kultur»; og drøfter hvor mye kultur og land har å si for formidlingen til et norsk publikum. Norheim og Haga forsøker å beskrive hva som er små multiplum mange nordmenn kan sammenfattes under. Ifølge dem er nordmenn som tilhørere glade i å få servert det ujalte og enkle; det jordnære og gjenkjennbare. Jeg antar dermed at norske ungdommer ikke ønsker det blankpolerte. Forfatterne hevder at en troverdig taler gjerne må ha egne nedsider eller nedturer å vise til; men gjerne også en påfølgende suksess eller opptur.⁹⁵

Å «treffes hjemme» er trolig ikke mindre viktig for ungdommer, enn for ansatte i en bedrift. Ungdommene på festival er både i en brytnings- og formingsfase i livet; samtidig som de verken mottar lønn eller har andre store forpliktelser til å følge talerens vyer.

4.1.4 Åpningstalens funksjon – 4 viktige spørsmål

Til å hjelpe å sortere i taler med ulik hensikt og perspektiv, har Norheim og Haga valgt å gruppere i fire kategorier: *Åpningstalen*, *bøddeltalen*, *trøstetalen* og *avskjedstalen*.⁹⁶ For denne oppgaven er *åpningstalen* det definerte fokuset: Her er hovedagendaen «Envisioning the Future».⁹⁷ Åpningstalens naturlige plass er ved innsettelsen av en ny president⁹⁸, eller ved innvielsen av det nye nasjonalmuseet⁹⁹. Eller, som i dette tilfellet;

⁹¹ Norheim og Haga, 2021, s. 5.

⁹² Se Vestrheim, 2018, s. 56ff: *Deliberativ* (latin), *forensisk* (latin) og *epideiktisk* (gresk).

⁹³ Vestrheim, 2018, s. 58. Se Tollheim, 2017, s. 21 for en drøfting av denne plasseringen.

⁹⁴ Norheim og Haga, 2021, s. 25.

⁹⁵ Norheim og Haga, 2021, s. 158-161.

⁹⁶ Norheim og Haga, 2021, s. 12.

⁹⁷ Norheim og Haga, 2020, s. 21.

⁹⁸ "Obama Gives First Speech as President", AFP News Agency, 2009.

⁹⁹ "Nasjonalmuseet: Åpningstale", Kongehuset, 2022.

åpningen av en ny uke på festival. «Tonen» skal settes for det som kommer. Noe nytt er i anmarsj.

Innenfor alle talekategoriene mener forskerne at det er «fire spørsmål som alle talere må besvare: *Hvem er du? Hva skjer? Hvem er vi? Hvor skal vi?*»¹⁰⁰ Ifølge Norheim og Haga er dette spørsmål som bidrar til å forme gode taler; og «de er særlig nyttige når en skal holde en åpningstale».¹⁰¹

4.1.4.1 Første steg: «Hvem er du?»¹⁰²

Særlig det første spørsmålet kan være viktig å innlede med. Hvis ikke du som taler er kjent; så må tilhøreren få bli kjent med deg. I åpningstalens *åpning* er det altså viktig å introdusere seg selv.¹⁰³ Her skiller man mellom *den gitte* og *den tilegnede autoriteten*.¹⁰⁴ Førstnevnte kan man være gitt gjennom et embete; med ubegrenset makt. Sistnevnte oppnås ved frivillig tilslutning, gjennom å framstå som en god og virkelighetsnær leder.¹⁰⁵ Som *åpningstaler* er man ifølge de to forskerne avhengig av publikums gunst. Dermed blir appellen og overbevisningen svært viktig. Tilhøreren er egentlig fri til å velge å la seg påvirke i den retningen som taleren ønsker, eller ikke.¹⁰⁶

Taleren bør derfor ifølge Norheim og Haga framstille seg selv som en karakter verdt å lytte til. Er man framoverlent i kommunikasjonen kan taleren lykkes med å oppnå interessen og *tilliten* som trengs for budskapet som skal formidles. Dette gjøres gjennom å framstå som «en interessant og troverdig karakter»; med passende ord, blikk, kroppsspråk og lytteevne.¹⁰⁷ og ¹⁰⁸ Et poeng i min sammenheng kan være utfordringen som taleren står overfor med «å balansere mellom det å møte og det å utfordre publikums forventninger».¹⁰⁹

4.1.4.2 Andre steg: «Hva skjer?»¹¹⁰

Videre i talen skal tilhøreren få presentert en situasjonsbeskrivelse; der tid eller omgivelser «tas på kornet». Tilhøreren skal helst kunne nikke gjenkjennende. Dette, beskriver Norheim og Haga, er egentlig en kamp om å få definisjonsretten over virkelighetsbeskrivelsen.

¹⁰⁰ Norheim og Haga, 2021, s. 55.

¹⁰¹ Norheim og Haga, 2021, s. 55.

¹⁰² Norheim og Haga, 2021, s. 54-58.

¹⁰³ Jeg skriver mer om «etos» nedenfor.

¹⁰⁴ Se: Norheim og Haga, 2020, s. 24.

¹⁰⁵ Norheim og Haga, 2021, s. 31-32 og 56.

¹⁰⁶ Norheim og Haga, 2021, s. 56.

¹⁰⁷ Sitat m.m.: Norheim og Haga, 2021, s. 157.

¹⁰⁸ Supplerende nevnes *intensjonal stillhet* eller *dempet* stemme som virkemidler som taleren bruker for å markere noe ekstra underveis.

¹⁰⁹ Norheim og Haga, 2021, s. 56.

¹¹⁰ Norheim og Haga, 2021, s. 58-67.

4.1.4.3 Tredje steg: «Hvem er vi?»¹¹¹

Når taleren har fått plassert seg selv, og virkelighetsbeskrivelsen er satt; da vil taleren knytte publikum mer aktivt på. Taleren ønsker å etablere «vi-plattformen». Lykkes byggingen av denne koblingen og fellesskapsfølelsen, er det lettere å oppnå suksess med det siste steget.

4.1.4.4 Fjerde steg: «Hvor skal vi?»¹¹²

Avslutningsvis kommer den framtidsrettede delen; som skal sette kursen videre, og som publikum skal ville dedikere seg til med hud og hår. Ifølge Norheim og Haga bør nemlig åpningstalen ikke nøye seg med å inneholde de tre første momentene; men også være «en deliberativ tale».¹¹³ Framtidsvisjonen kan nå tegnes ut; det man skal gå helhjerta inn i. Taleren skal ideelt sett være en nærværende karakter som inviterer tilhøreren med inn i et drama, eller på en reise; der tilhørerne skal bli nysgjerrige og forventningsfulle. En bevisst ungdomstaler *informerer* ikke bare sitt publikum, men *beveger* dem til å bli med.¹¹⁴ Lykkes dette, blir tilhøreren forhåpentligvis inspirert og utfordret til å følge taleren eller saken videre i framtida.

4.1.5 Overtalellesmidlene

I jobben med å overbevise med budskapet finnes det heldigvis noen konkrete redskaper som enhver taler bevisst kan tilegne seg. Vestrheim beskriver: «Overtalellesmidlene er alt som skaper tillit til at vår fortelling er sann og vårt synspunkt det riktige.»¹¹⁵ Noe kan foreligge på forhånd; f.eks. apostelen Paulus' vitne-ord. Vestrheim skriver at slikt «... bringer inn i talen en autoritet som ikke er talerens egen».¹¹⁶ Utover dette er det nødvendig å tenke gjennom hva man selv kan gjøre; hvilke grep som vil være gunstige for egen formidling.

Aristoteles' beskrivelser av *midlene* er fremdeles anerkjente:

*Noen beror på talerens personlige karakter, andre på den tilstand tilhøreren settes i, atter andre på selve argumentasjonen, ved den beviskraft den har, reell eller tilsynelatende.

*Overtalelsen skjer alltid enten ved at de som bedømmer talen blir påvirket på en bestemt måte, eller ved at de får det riktige inntrykk av talerens personlighet, eller ved at en sak blir bevist.¹¹⁷

¹¹¹ Norheim og Haga, 2021, s. 67-70.

¹¹² Norheim og Haga, 2021, s. 70-73.

¹¹³ Norheim og Haga, 2021, s. 70-71; Norheim og Haga, 2019, s. 172.

¹¹⁴ Norheim og Haga, 2019, s. 178.

¹¹⁵ Vestrheim, 2018, s. 72. Han konsentrerer seg hovedsakelig om de *tekniske overtalellesmidlene*; ref. s. 71-81.

¹¹⁶ Vestrheim, 2018, s. 75-76.

¹¹⁷ Begge Aristoteles-sitater er gjengitt hos Vestrheim, 2018, s. 78.

Dette oppsummeres i de tre greske termene *etos*, *patos* og *logos*.¹¹⁸ Ifølge Vestrheim kan disse tre *sjangerne* knyttes til tre ulike *parter* og *personer* (*taler / jeg, tilhører / du og sak / det*).¹¹⁹ Disse tre vies her mer inngående beskrivelser:

4.1.5.1 Etos¹²⁰

Denne «førstepersonen» handler om talerens *karakter* eller *personlighet*; slik han eller hun fremstår i talen.¹²¹ Dette, forklarer Vestrheim, er en viktig del å prioritere tidlig; å bygge *autoritet*. Etos vil da, ved hjelp av mer langvarige følelser hos tilhøreren, gi et stødig fundament for budskapet.

Poenget er at dersom man kjenner avsenderen av et budskap, så vil mottagelsen av selve budskapet ofte kunne avhenge av tilliten til selve budbringeren.¹²² I min undersøkelse vektlegger jeg altså kun «*det skrevne etos*». Jeg analyserer ikke det som visuelt kan sees. Vestrheim forklarer: «Etos og patos hører særlig til i hver sin del av talen, henholdsvis innledning og avslutning.»¹²³

4.1.5.2 Patos¹²⁴

I «andrepersonens argumentasjon» ligger det et ønske fra taleren om å påvirke *følelse*, *lidenskap* eller *lidelse* hos tilhøreren. Taleren vil forsøke å få tilhøreren til å kjenne på spesifikke følelser som kan bringe vedkommende til et ståsted taleren ønsker at tilhøreren skal søke mot. Vestrheim beskriver at slike følelser er *sterke, men kortvarige* – derfor vil en bevisst taler søke hovedvektleggingen av dette mot slutten av sin tale.

Aristoteles skal ifølge Vestrheim¹²⁵ ha hevdet at «Det er følelsene som gjør at folk skifter mening». Det er hos tilhøreren beslutningen skal tas. «[K]unsten er å vekke de følelsene som vil få dem [publikum] til å sympatisere med vår egen sak», sier Vestrheim.¹²⁶

Aristoteles' beskrivelse av gode patos-vurderinger hos taleren handler følgelig om å analysere *hvem* publikum er, *hvilke* følelser publikum kan være disponert for å kjenne (særlig) på, og til sist *hvordan* kan disse følelsene best vekkes?¹²⁷

Innenfor *patos* skriver Vestrheim også noe som er særlig interessant for denne oppgavens perspektiv: «Det er derfor blant de unge man lettest vinner fram med flammende appeller.»¹²⁸ Dette i motsetning til de eldre, hevder han. Det kan ut fra dette være logisk å slutte at en slik erkjennelse bør føre til et ekstra fokus på ungdommer rent ressursmessig og forskningsmessig; hva angår kristen formidling.

¹¹⁸ Dette har blitt obligatorisk læring helt ned i grunnskolen i våre dager, gjennom Norsk-faget.

¹¹⁹ Vestrheim, 2018, s. 78.

¹²⁰ Om Etos: Se Vestrheim, 2018, s. 77-107.

¹²¹ Altså ikke inkludert forhåndsbedømmelse.

¹²² Se for øvrig 4.1.4.1 ovenfor; som også handler om etos.

¹²³ Vestrheim, 2018, s. 109.

¹²⁴ Om Patos: Se Vestrheim, 2018, s. 77-81 og 107-124.

¹²⁵ Vestrheim, 2018, s. 108.

¹²⁶ Vestrheim, 2018, s. 108.

¹²⁷ Vestrheim, 2018, s. 109.

¹²⁸ Vestrheim, 2018, s. 112.

Ifølge Vestrheim er det ett viktig skille mellom *etos-* og *patos-overbevisningen*: Under førstnevnte har man eksempelvis generelle fraser som kan brukes igjen og igjen, mens i sistnevnte må man stadig gjenoppdage og tilpasse stoffet slik at det vekker noe spesifikt hos tilhøreren. I *patos-appellen*, hevder forfatteren, må taleren vurdere å pakke inn budskapet på en slik måte at tilhøreren ikke direkte avslører at det er *følelsene* appellen er rettet mot, og ikke intellektet.

4.1.5.3 Logos¹²⁹

Den siste argumentasjonen er ikke direkte knyttet til taler eller tilhører; men heller til *saken*. Det språklige – budskapet – står i fokus. Generelt, hevder Vestrheim, at *logos-argumentasjonen* – til forskjell fra de to andre – er den mest saklige; den orienterer «uavhengig av talesituasjonen». Han mener at logos vil lande ulikt hos tilhøreren; som vil ha ulik bakgrunn for å tolke talerens påstander.

I denne oppgaven handler dette om å undersøke *framstillingen* av budskapet, ikke vurdere *sannheten* i det. For talene på ungdomsfestivalen betyr det konkret at mitt fokus i den retoriske analysedelen ikke først og fremst handler om å analysere talerens *budskap*, men vel så mye å vurdere *presentasjonen* av det.

4.1.6 Lidelsen som grunnlag for hengivelse og tilslutning

Norheim og Haga påstår at mange kanskje vil overraskes av at det ikke virker å være «appellen til suksess og framgang som gjør en tale troverdig, men snarere det at lederen taler overbevisende om lidelse og lidenskap»¹³⁰. De hevder altså at *lidelse er et sentralt begrep for taleren*. Men denne lidelsen er ikke ment som noe trist; det handler om *lidenskap* for en sak eller en person.¹³¹ De hevder at for en tilhører er det forlokkende dersom omkostningene ikke bare oppleves nødvendige, men også attraktive; da vil man ønske «å ofre seg for saken».

Her kommer kanskje den kristne relevansen særlig inn: Hvem ønsker å bli med og «fornekte seg selv og ta sitt kors opp og følge meg»^{132?133} Norheim og Haga understreker at det menneskelige livet, og den menneskelige erfaringen, på ingen måte viser garantert vedvarende suksess eller lykke.¹³⁴ Fra et kristent perspektiv kan man kanskje hevde at dette både er sant, med Jesu forbilledlige lidelse – og samtidig er det ikke det hele bildet, med den evige fred i paradiset, som målet der framme?¹³⁵

Norheim og Haga mener det er noe med at nordmenn liker tanken «om å slå litt nedenfra».¹³⁶ Om taleren lykkes i å formidle og bygge en slik «underdog-følelse», hvor

¹²⁹ Om Logos: Se Vestrheim, 2018, s. 77-81 og 124-145.

¹³⁰ Norheim og Haga, 2021, s. 11.

¹³¹ Dette forklarer Vestrheim, 2018, på s. 79 at knyttes til patos.

¹³² Matt 16.

¹³³ Norheim og Haga, 2019, s. 172.

¹³⁴ Norheim og Haga, 2019, s. 165, 177.

¹³⁵ Hegstad, 2015, s. 163.

¹³⁶ Norheim og Haga, 2021, s. 162.

man står samlet om f.eks. den kristne (minoritets)tro i befolkningen, så kan kanskje dette appellere hos en ungdom som leter etter en visjon og mening for livet?¹³⁷

Ifølge forskerne er det viktig for nordmenn å merke at taleren gir en *tillitsvekkende virkelighetsbeskrivelse*: «Uansett hvordan omstendighetene er, forblir nøkkelspørsmålet alltid: Framstår taleren troverdig?»¹³⁸ Dette kan gjerne handle om en krise, som fordrer handling. Å appellere til ungdom på denne måten – enten det er et budskap om jordas undergang, grunnet *klimakrise* eller *Kristus-krise* – kan trolig være virkningsfullt. Poenget er: «... den som beskriver virkeligheten med kriseterminologi, får også makt.»¹³⁹ Fra et kristent ståsted kan det tenkes at tanken om lovens relevans her finner sitt utgangspunkt for tilhøreren: Bevisstgjørelsen om at Guds vrede rammer det i mennesket som er av usunn natur¹⁴⁰; og derfor er det nødvendig å søke frelsen.

4.1.7 Talens (fire) deler¹⁴¹

Aristoteles hevdet at en tale må disponeres og konsentreres rundt fire deler. Dette betydde for ham at det først var naturlig å presentere temaet med en *innledning*. Deretter måtte tilhøreren møte en *påstand* eller en *saksfremstilling*, som så ble underbygget med tilhørende *bevisførsel*. Til sist kom *avslutningen*.¹⁴²

Vestrheim skriver om *innledningen* at hensikten er å «skape velvilje», «få publikum til å lytte» og «skape oppmerksomhet». Man kan gå rett til en «eksempelfortelling», «en vits» eller ved å «lovprise noe som publikum verdsetter». ¹⁴³ Han hevder innledningen er dårlig dersom den like gjerne også kunne vært benyttet i en annen tale.¹⁴⁴

Ifølge Vestrheim så var Quintilian, i sin omtale av *fortellingen* eller *påstanden*, opptatt av at denne måtte inneha god «pondus». Hensikten var tydelig *overbevisning* av tilhøreren. Talerens oppgave er dermed, i denne delen, å virkelig få fram det synspunktet vedkommende målbærer og har tro på; med tyngde. Dette skjer ved hjelp av «de tre dydene»; når taleren framstår *kort, klar og troverdig*. Disse må ikke forvaltes på bekostning av hverandre; alle er viktige å se sammen. En «oppregning av punkter» – altså en form for strukturerende hjelp – kan virke klargjørende for publikum.¹⁴⁵

Vestrheim understreker at budskapet blir ikke nødvendigvis *troverdig* for tilhøreren ut fra om det faktisk er sant eller ikke, men fordi taleren lykkes med å framstille det på en

¹³⁷ Norheim og Haga, 2021, s. 161-164.

¹³⁸ Norheim og Haga, 2021, s. 111.

¹³⁹ Norheim og Haga, 2021, s. 174.

¹⁴⁰ Hegstad, 2015, s. 93.

¹⁴¹ Vestrheim, 2018, s. 155-156 og Norheim og Haga, 2021, s. 55.

¹⁴² Se "*Retorikk*", snl.no, 2009; med kilde også til undersidene som presenterer «Talens fire deler». (Vestrheim, 2018, s. 156 opplyser at det også kan anføres to ekstra deler; ett *oversiktspunkt*, pluss at *argumentasjonsdelen* igjen kan deles i to.)

¹⁴³ Vestrheim, 2018, s. 158-159.

¹⁴⁴ Vestrheim, 2018, s. 159.

¹⁴⁵ Vestrheim, 2018, s. 161-163.

slik måte. Han skriver: «Sannheten finnes, men sannsynligheten må skapes, og den må skapes ved hjelp av språket.»¹⁴⁶

Deretter kommer *bevisførselen*; der taleren skal sannsynliggjøre «at det man har sagt er riktig».¹⁴⁷ Her kan alle *de tre bevismidlene* tas i bruk. Dette kan gjerne struktureres i punktlister. Poenget er, igjen, å gjøre det oversiktlig for tilhøreren. *Saksfremstillingen* danner grunnlaget for *saksargumentasjonen*; og en gjennomtenkt praksis her vil gjøre det mye lettere å selge inn budskapet.

Når jeg skal analysere *avslutningen* så hevder Aristoteles at den skal oppfylle fire krav. Disse kan oppsummeres med at logos, etos og patos, i kombinasjon med *spissing* av budskapet; vil gjøre det til en god avslutning av ditt framførte budskap. Dersom både *følelsene* og *saken* ivaretas i denne oppsummeringen, så vil tilhøreren med større sannsynlighet være overbevist. Vestrheim understreker viktigheten av at det i avslutningen benyttes korte og treffende budskap; gjerne med mye patos.¹⁴⁸

4.2 Dogmatikk/teologi

I utarbeidelsen av et analyseapparat for den systematisk-teologiske – eller mer presist; dogmatiske – analysen i kapittel 6, har jeg valgt å bruke Hegstads¹⁴⁹ bok som hovedkilde, med aktive sideblikk til Teigen¹⁵⁰. Hegstads bok er den nyeste, og den søker å sette ord på en del av det viktige innholdet i den kristne troen. Forskeren er ærlig på at boken er preget av hans ståsted som lutheraner; men mener det er både naturlig og viktig med et utgangspunkt når kristen tro skal legges ut.¹⁵¹ og ¹⁵²

4.2.1 Analytisk presisering/avgrensning

Som nevnt tidligere vil oppfatningen og betydningen av konteksten være med å definere rammene for det jeg omtaler i første ledd i problemformuleringen min; det teologiske. Altså; det jeg skriver mer om her i kapittel 4.2.

En avveining har derfor handlet om å finne teori som yter analysen mest rettferdighet. Da har jeg vurdert at jeg enten kan bruke teori som passer *konteksten* best, altså UL; eller om jeg heller skulle hensynta *talernes utgangspunkt* mest, altså deres

¹⁴⁶ Vestrheim, 2018, s. 165.

¹⁴⁷ Vestrheim, 2018, s. 174.

¹⁴⁸ Vestrheim, 2018, s. 177.

¹⁴⁹ Hegstad, 2015.

¹⁵⁰ Teigen, 2008.

¹⁵¹ Hegstad, 2015, s. 25.

¹⁵² *Målet er at disse to bøkene – med ulike tilnærminger (fra MF til Fjellhaug internasjonale Høgskole (heretter benevnt FiH)) – gir et representativt bakteppe for ULs vedkommende. *Begrunnelsen er at Teigen representerer «Fjellhaug-miljøet», og Hegstad er representativ for «den lutherske folkekirken». **Solid og diskutabel: Anmeldelse av Harald Hegstads bok Gud, verden og håpet (2015)*”, i *Utsyn*, Redse, 2016. Denne eksemplifiserer at FiH og MF ikke har teologisk like oppfatninger av alt; selv om de er lutherske læresteder.

bakgrunn/ståsted.¹⁵³ Eksempelvis er det urimelig å anta at Caine har lest Hegstad eller Teigen.¹⁵⁴ Det er heller ikke enkelt å plassere Haavik eller Caine i «én kategori». Ut fra en helhetsvurdering har jeg derfor landet på at bøkene ovenfor best representerer «*ULs posisjon i det teologiske landskapet*». Jeg har altså, bevisst, i mindre grad valgt å se bredt. Å ha valgt ett hovedspor – ut fra arrangørens ståsted – gjør analysen gjennomførbar innenfor oppgavens rammer.

Jeg vil da ta tematisk ta for meg det som er relevant for oppgaven:

4.2.2 Gudsilde

Som utgangspunktet for den kristne teologien, og som «opphavet til Bibelen», er det ikke lett å sammenfatte hvem *Gud* er med få ord. Hegstad vektlegger at Gud er *treenig*¹⁵⁵. Guddommen kan altså tre fram på tre ulike måter; og har sine ulike tyngdepunkter eller sider. Hegstad oppsummerer at «... en ensidig konsentrasjon om Jesus eller Ånden [kan] føre til ensidigheter i gudsilde og kristendomsforståelse». ¹⁵⁶ Han mener altså at alle sidene ved den treenige Gud må få betones, fra et læremessig synspunkt; for en helhetlig kristen teologi.¹⁵⁷

Når Gud skal forklares må også *det beskrivende* slippe til: Hvilke egenskaper eller roller har Han? Hegstad nevner spesielt *kjærlighet, frihet og trofasthet, vrede og dom, og hellighet*.¹⁵⁸ Teigen presiserer at man må være måteholdne med å beskrive Gud med menneskelige termer, fordi mennesket kommer til kort med sine ord og uttrykk.¹⁵⁹

4.2.3 Antropologi¹⁶⁰ og soteriologi¹⁶¹

Når Gud som skaper anlegges som initiativtaker til alt det skapte så får dette konsekvenser for all videre tenkning. Urhistorien i Bibelen viser skapelse, men også fall; og her kommer det onde inn.¹⁶² Hegstad forklarer at det her handler om å beskrive alt det som «ikke er Gud». ¹⁶³ I 1. Mosebok¹⁶⁴ står det at Gud er tilfreds og synes at det han

¹⁵³ Jeg gir to korte eksempler:

1) Når jeg skal skrive om gudsilde vil en lavkirkelig lutheraner ofte vektlegge Jesu korsdød som et sentralt uttrykk for Gud. En i mer pentekostal tradisjon vil gjerne vektlegge Åndens uttrykk og virke som sentralt.

2) Forståelsen av sakramenter eller nådegaver kan også variere betydelig. Samlet kan slike nyanser ha betydning for «*hvilken teologi som formidles*» i undersøkelsesmaterialet. Skulle derfor beskrivelsen jeg gir av talerne i kapittel 5 vært det styrende, kunne jeg også inkludert f.eks. boka «Tro og lære» (som oppsummerer dogmatikk for pinsebevegelsen: Somdal, 1990) som redskap. Dette har jeg valgt å avgrense meg fra; da jeg ikke skriver en systematisk-teologisk avhandling.

¹⁵⁴ Det fungerer ikke nødvendigvis å bruke «klassiske norske teologiske briller» for å forstå henne godt.

¹⁵⁵ Hegstad, 2015, s. 73-84; jf. Teigen, 2008, s. 89-95.

¹⁵⁶ Hegstad, 2015, s. 84.

¹⁵⁷ «Jesus»; s. 128-167 og «Den hellige ånd»; s. 168-204 i Hegstad, 2015.

¹⁵⁸ Hegstad, 2015, s. 89-94.

¹⁵⁹ Teigen, 2008, s. 88.

¹⁶⁰ «Læren om mennesket» / «Menneskeforståelse»: Hegstad, 2015, s. 110.

¹⁶¹ «Læren om frelsen»: Hegstad, 2015, s. 286.

¹⁶² Teigen, 2008, s. 125.

¹⁶³ Hegstad, 2015, s. 97.

¹⁶⁴ Kap. 1.

har skapt er «godt». Dette sier mye om Guds forhold til sitt skaperverk og mennesket. Senere¹⁶⁵ leser uttrykker Gud at Han «angrer» på at Han laget menneskene; fordi deres «ondskap var stor». Teigen beskriver¹⁶⁶ synden som griper rundt seg i «menneskets tanker, lyster og handlinger». Han forklarer at dette kan ingen «befri seg fra (...) eller seire over». Et slikt syn medfører at mennesket har en syndenatur, og at viljen er bundet. Dette formuleres i Luthers forklaring til tredje trosartikkel: «Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus».¹⁶⁷ Teigen hevder at det må «presiseres at troen ikke er en viljesbeslutning».¹⁶⁸

Kristen tro lærer at Gud sendte sin eneste sønn til jorden «for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv».¹⁶⁹ Mennesket og Gud måtte få gjenopprettet relasjonen. Dette skjer gjennom Jesu død og oppstandelse.¹⁷⁰ Historien skal til sist avsluttes med «en ny himmel og en ny jord, hvor rettferdighet bor».¹⁷¹ Samlet sett er det en rød tråd gjennom Bibelen; med Guds aktive inngripen.

Hegstad løfter fram teoretiske og vitenskapelige spørsmål om menneskets *frihet* – og senere om menneskenes kommunikasjon med Gud, i form av bønn.¹⁷² Forfatteren slår fast at mennesket er «skapt til fellesskap med Gud».¹⁷³ Når kristen tro tenker at Gud er menneskets opphav; og *står over mennesket*, men samtidig vil *bo inni mennesket* (ved Den hellige ånd) – så får dette store konsekvenser for alt fra menneskets egenverdi, til tanken om fellesskapet med både Gud og verden. Et spørsmål som er aktuelt i tida er *bærekraft og forvalteransvar*. Dette får meg til å spørre hva som er godt for min nabo og mine barn.¹⁷⁴

Som en motpol til den gode Gud har jeg allerede nevnt fallet; og at det onde kom inn i verden. Spørsmål rundt ondskaper har blitt noe mennesket må hanskes med, og som dogmatikken må drøfte.¹⁷⁵ Hegstad peker på at kristen tro vil svare «*praktisk* [og ikke *teoretisk*]: Gud *gjør noe* med lidelsen og det onde.»¹⁷⁶ Det bærende i møte med alt mennesket skulle ønske var annerledes er at Gud ikke lar verden og mennesket «seile sin egen sjø». En dag skal dommen komme, og punktumet for det onde settes.¹⁷⁷ Mennesket kan miste sin sjel; men opphører ikke å eksistere.¹⁷⁸

¹⁶⁵ Kap. 6.

¹⁶⁶ Teigen, 2008, s. 130-142.

¹⁶⁷ Konkordieboken, 2000, s. 284. Jf. Teigen, 2008, s. 138-139 og særlig s. 239-241.

¹⁶⁸ Teigen, 2008, s. 239.

¹⁶⁹ Joh 3:16. Jf. Hegstad, 2015, s. 274.

¹⁷⁰ Teigen, 2008, s. 145-147, 168-171, 180-183.

¹⁷¹ 2Pet 3:13. Jf. Hegstad, 2015, s. 256.

¹⁷² Hegstad, 2015, s. 100-109.

¹⁷³ Hegstad, 2015, s. 109; jf. Teigen, 2008, s. 114.

¹⁷⁴ Hegstad, 2015, s. 109-117.

¹⁷⁵ Hegstad, 2015, s. 117-127; jf. Teigen, 2008, s. 125-126.

¹⁷⁶ Hegstad, 2015, s. 127.

¹⁷⁷ Hegstad, 2015, s. 269-271, 275.

¹⁷⁸ Teigen, 2008, s. 116.

4.2.4 Ekklesiologi¹⁷⁹

Helt fra den første tiden, med Israelsfolket, har Gud hatt sitt utvalgte folk. Disse har levd med Ham, og fått Hans åpenbaringer. I den nye pakt, med Jesus – sier Hegstad – løper denne tanken videre, men samtidig «omstøpe[s] den radikalt».¹⁸⁰ Hedningene inkluderes inn gjennom misjonen, og det hellige Guds-folket består plutselig av mennesker fra alle folkeslag og verdenshjørner. Det er en «innenfor og utenfor»; *en Guds kirke og en fortapt verden*. Kristne er i stor grad enige om at Gud er aktøren som utvelger og frelser. Kirken, eller menigheten, er stedet der det kristne fellesskapet dyrkes. Her forvaltes sakramenter, her drives sjelesorg og diakoni ut fra; og her får Guds folk, og innbudte gjester, forkynnelsen som bringer nytt liv. Dette oppsummerer kort sagt hva den kristne forkynnelsen har som sitt grunnlag å meddele.

4.2.4.1 Sakramentsteologi¹⁸¹

Det er viktig å kort utdype hva sakramentsforståelsen handler om. Lutheranere forstår *Ordet og nådemidlene* som stedet der Gud møter dem spesielt. Forkynnelsen er altså sentral. Likeledes forvaltningen av dåp og nattverd.¹⁸² For ULs vedkommende kan det derfor være relevant å se om dette vektlegges.

4.2.4.2 Misjonsteologi

Da mitt materiale er UL¹⁸³; så har jeg valgt å også undersøke vektleggingen av misjon. For den kristne kirke er kallet til å bringe troen videre sentralt. Kristne er sendt; «for å vitne om Guds rike og gjøre Guds rikes gjerninger (...) for verdens skyld».¹⁸⁴

4.3 Homiletikk

Ut fra det jeg har beskrevet i kapitlene 4.1 og 4.2 har jeg nå utviklet et analyseapparat for det jeg senere skal gjøre med retorikk og teologi.

For å sammenfatte teorien ovenfor har jeg allerede beskrevet homiletikken som et møtepunkt mellom disse. Gjennom årene er det publisert mye litteratur innenfor dette fagområdet. Da mitt hovedfokus er *hvilken teologi*, i tillegg til *retorisk anretning*, så vil jeg i denne delen forsøke å se til det som er relevant for avhandlingen. Jobben er da å utarbeide konkrete skritt jeg kan følge fra den homiletiske tradisjonen. Det er dette jeg skal ta for meg nå.

4.3.1 Homiletisk bakteppe

Med en erkjennelse av at (norsk) homiletikk har utviklet seg gjennom årene har jeg bl.a. hatt glede av å se til Aaslands masteravhandling¹⁸⁵, for å forstå litt mer av «tidene» her.

¹⁷⁹ «Læren om kirken».

Hegstad, 2015, s. 236-252.

¹⁸⁰ Hegstad, 2015, s. 237.

¹⁸¹ Hegstad, 2015, s. 205-235.

¹⁸² Teigen, 2008, s. 207-216.

¹⁸³ Nærmere beskrevet i kapittel 5.

¹⁸⁴ Hegstad, 2015, s. 251-252.

¹⁸⁵ Aasland, 2012.

Han har analysert hvordan tre sentrale fagpersoner siden 1950-tallet – Valen-Sendstad, Wisløff og Nordhaug – tenker noe ulikt om vektlegging/tyngdepunkter. Han kaller det deres «prekenforståelser». Aaslands beskrivelse av utvalget er at forfatterne har «refleksjoner om hva som ligger til grunn for hva en preken bør inneholde».¹⁸⁶

Kort oppsummert så peker Aasland på at Valen-Sendstad konsentrerer mye rundt begrepsparet «lov og evangelium». Han hevder at Valen-Sendstad mener det er viktig å unngå bruk av f.eks. «sang, instrumenter, stemmeleie (...), da dette virker mer på følelsene enn på åpenbaringen av Guds ord. Det er Ordet alene som virker til omvendelse».¹⁸⁷

For Wisløff var «det 'lovfrie evangelium'» et bærende premiss, beskriver Aasland.¹⁸⁸ Wisløffs kjente homiletikkbok har tittelen «Ordet fra Guds munn»; noe som viser en tydelig forankring av forkynnelsens innhold utenfor predikanten.

Nordhaugs «... så mitt hus kan bli fullt» er ifølge Aasland preget av at «Ånden selv inviterer til fellesskap i Jesus Kristus».¹⁸⁹ Aasland gjengir at prekenforståelsen her er at «forkynnelsen først og fremst [skal] formidle evangeliet, de gode nyhetene om Jesus Kristus».¹⁹⁰

4.3.1.1 Spissing; til «Prekenbeskrivelse»

Disse eksemplene er tatt med for å belyse at det ligger mange mulige sideveier i dette landskapet. Jeg har valgt å konsentrere meg om boka til Jakobsen og Øierud¹⁹¹. Valget er tatt fordi denne tilbyr et godt analyseapparat for prekener i norsk kontekst. Boka har tittelen «Prekenbeskrivelse»; og forfatterne forklarer at dette er «en metode som er fleksibel i bruk [... og] kan tilpasses etter behov».¹⁹² Den skal fungere til «akademisk analytisk utforskning av prekener».¹⁹³ Dette passer min hensikt meget godt.

Andreopplaget er fra 2021; og jeg kan forutsette at forskerne har gjort avveininger opp mot tidligere publisert litteratur.

4.3.2 Den homiletiske tankegang – prekenens rolle

Ut fra tankene ovenfor resonnerer jeg: *Hva er det viktigste for forkynnelsen?* Er det *tilhøreren* som skal være i fokus, og «få definere dette»? Eller skal det være *budskapet* som forkynneren skal holde fram, som «setter premissene»? Veldig forenklet er dette ytterpunkt som homiletikken har drøftet opp igjennom. Jeg har tidligere slått fast at dette ikke må være «enten-eller» – nå vil jeg kommentere dette videre. Hos Jakobsen og Øierud¹⁹⁴ finner jeg tre kategorier å dele inn prekenidealene etter. Den ene, forklarer de,

¹⁸⁶ Aasland, 2012, s. 10.

¹⁸⁷ Aasland, 2012, s. 27.

¹⁸⁸ Aasland, 2012, s. 28.

¹⁸⁹ Aasland, 2012, s. 41.

¹⁹⁰ Aasland, 2012, s. 44.

¹⁹¹ Jakobsen og Øierud, 2009.

¹⁹² Jakobsen og Øierud, 2009, s. 13.

¹⁹³ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 13.

¹⁹⁴ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 18-20.

«er av retorisk art». Den andre «dreier seg om forskjeller i stilkonvensjoner mellom ulike miljøer». Den tredje blir da «teologi». Disse tre sammenfaller med mine ord fra innledningen; som går på *hva* og *hvordan*.

4.3.2.1 'Ytterpunkt 1': «Hva (forkynnes)»?

Forfatterne beskriver at det teologiske budskapet – hva som skal forkynnes – vil det ikke være en felles forståelse av i alle miljøer.¹⁹⁵ Wisløff skrev i 1951: «I kirkens liv er intet viktigere enn forkynnelsen av lov og evangelium. Som Luther har sagt: Det er bedre å utelate alt annet enn å utelate Guds ord.»¹⁹⁶ Dette vil ikke nødvendigvis alle forkynnere i dag tenke likt om. Men det jeg oppfatter er at mange mener det bør være et stødig fokus på det innholdsmessige; at bibelordet, eller i det minste Bibelens tematikk, skal få være det bærende elementet. Jakobsen og Øierud beskriver at i noen miljøer vektlegges det at forkynnelsen blir bedre dersom predikantens teologi i større grad preger; mens andre hevder at spørsmålet ikke avgjøres av *mengden* teologi, men heller *hva slags* teologi.¹⁹⁷

4.3.2.2 'Ytterpunkt 2': «Hvordan (forkynne)»?

Angående det retoriske analyserer Jakobsen og Øierud: «Retoriske idealer er kanskje de som i størst grad oppleves som felles idealer.»¹⁹⁸ De fleste vil være enige om at opplesning av et manus, uten engasjement og innlevelse, vil kommunisere dårlig. Dette vil med andre ord ikke være så omdiskutert; men heller eventuelt noe ikke alle er like bevisste på, eller lykkes like godt med å mestre.

Samtidig presiserer Wisløff at en berørt predikant vil oppfatte prekenen som noe ekstraordinært; og «vil derfor føle seg urolig overfor enhver tendens til å gjøre homiletikken til en underavdeling av retorikken».¹⁹⁹ Han vil altså hevde at forrige punkt må rangere først; og dernest kommer vektleggingen her.

4.3.2.3 «Mellom disse...»: En felles intensjon for prekenen

Det er lett å se at mellom ytterpunktene finnes det en tanke om en mulig kombinasjon av disse to. Det *må* ikke være et «enten-eller», hevder mange i dag. Jakobsen og Øierud løfter fram at homiletikken nå har inntatt et større fokus på *den faktisk holdte prekenen*. Man er i mindre grad opptatt av forkynnerens forståelse, kompetanse eller intensjon.²⁰⁰ Forskerne forklarer at deres metode har sin vektlegging «på prekenen, og ikke på predikanten».²⁰¹ Det som kan virke å være utfordringen for en utstrakt aksept er når én av ytterpunktene synes å skulle overstyre det andre. Inntrykket er at dagens forskningsfront søker å sammenholde disse to.

¹⁹⁵ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 19.

¹⁹⁶ Wisløff, 2004, s. 5.

¹⁹⁷ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 28.

¹⁹⁸ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 19.

¹⁹⁹ Wisløff, 2004, s. 10-11.

²⁰⁰ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 20-21.

²⁰¹ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 29.

Jakobsen og Øierud synes å resonnerer klokt²⁰²; at de fleste – både forkynnere og tilhørere – naturlig nok ønsker «en god preken». Men så presenterer de motsatsen, og spør hva som gikk galt dersom prekenen *ikke ble 'god'?*

*Handlet dette om formen; f.eks. at prekenen ble *dårlig*?

*Handlet det om at prekenen var *gal*, rent teologisk?

*Eller gikk det på at den ble *kjedelig*; i form av det kontekstuelle/for tilhøreren?

Dette er en interessant vinkling. Min analyse kretser rundt de to førstnevnte – med begrunnelse i at jeg ikke har grunnlag for å uttale meg om tilhørerperspektivet.

Videre drøfter Jakobsen og Øierud nettopp kjernen i mitt tema: De hevder at alt for ofte har de to spørreordene blitt sett på som adskilte motsetninger; som ikke henger sammen. Forskerne mener at å bare «konsentrere seg om et av de tre [ovenfor nevnte] aspektene, er en fristelse vi må stå imot i arbeid med prekener». ²⁰³ Det jeg har definert som *de to ytterpunktene* påstår forfatterne at «betingelser hverandre, og vi kan ikke tenke det ene særlig langt før vi er inne i det andre». ²⁰⁴ De beskriver det de kaller for en treenighet: Talen må *ikke* velge mellom å enten være «meningsløs, formløs eller tidløs»; med fare for at den kan bli verdiløs. ²⁰⁵

4.3.2.4 Vurdering av metoden

I beskrivelsen av metoden uttrykker Jakobsen og Øierud et premiss som jeg kort vil kommentere. De tenker at veiledningen av en predikant, ut fra deres kontekst, ikke skal være fullt normativt beskrivende: «Kriteriene for hva god forkynnelse er, ligger ikke fast en gang for alle, men må hele tida utvikles og reforhandles. Og denne formuleringsprosessen skjer ikke foreskrivende gjennom lærebøker eller autoritetspersoner [...], men i og med den åpne veiledningssamtalen.» ²⁰⁶ Deres tilnærming blir slik sett en mer deskriptiv metode; der de beskriver forkynnelsen *slik den er*. Da vektlegges det normative i mindre grad; hvordan forkynnelsen eventuelt burde vært annerledes. Dette har opplevdes interessant for min vinkling. Homiletikken har i sin tradisjon å ofte heller *vurdere* og *foreskrive* enn *veilede*. ²⁰⁷ Argumenter for flere aspekter her finnes – men jeg har ikke rom for mer utdyping av dette.

4.3.3 Konkrete skritt å følge i den homiletiske analysen

Jeg vil her redegjøre for Jakobsen og Øieruds verktøy for å strukturere analysen av taler. Utvalget er gjort tematisk; både ut fra hva som passer mitt materiale best, og hva som allerede er dekket ovenfor (i kapitlene 4.1 og 4.2).

²⁰² Jakobsen og Øierud, 2009, s. 24.

²⁰³ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 25.

²⁰⁴ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 25.

²⁰⁵ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 25.

²⁰⁶ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 33.

²⁰⁷ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 87.

4.3.3.1 Mest om «hvordan»

De to forskerne beskriver ulike prekensingere eller *-typer*. Dette kan handle om alt fra svært nær kobling med bibelteksten; til mer tematiske taler, til enda mer samtalende former.²⁰⁸ Den sjangeren som er spesielt interessant for UL-talene er nok de som har større deler *argumentative* eller *fortellende* elementer.

Videre viser de til en amerikansk undersøkelse som slo fast at *bruken av de ulike overbevisningsmidlene*²⁰⁹ vil ha ulike nedslag hos tilhøreren i en forsamling.²¹⁰ For UL-talene vil jeg altså hevde at variert bruk er viktig; for å treffe flest mulig, best mulig. Samtidig har noen en tydeligere naturlig etos, f.eks.

Forfatterne refererer også to spørsmål²¹¹ som kan hjelpe predikanten å vurdere talens *hensikt*: Hva ønsker man at prekenen skal si (innhold); og hva skal den føre til (funksjon)?

Jakobsen og Øierud viser at språklige virkemidler; som bilder, metaforer og fortellinger, kan være kraftfulle.²¹²

Når det gjelder tiltaleformen nevner forskerne et viktig aspekt; nemlig hvordan taleren snakker *til* eller *med* tilhørerne.²¹³ «Vi-taler», «jeg-taler» eller «du-taler» vil kommunisere ulikt. Det vil her også kunne varieres i stil innenfor en tale. Alle formene har sine tydelige styrker og svakheter. Direkte tiltaleformer – som «brødre og søstre» eller «venner», som har hensikt å treffe mer personlig – nevnes også. Forfatterne forklarer utsagn preget av *modalitet*; som betyr at taleren bruker «begrensende eller modererende ord» for å ikke virke for bastant eller autoritær.

4.3.3.2 Mest om «hva»

Jakobsen og Øierud beskriver at «det teologiske» i talen foregår i et naturlig samspill med det ovenfor her. De foreslår å ha en åpent *beskrivende* tilnærming til den faktiske talen/teksten; for heller deretter å *vurdere*.²¹⁴ De løfter fram at en vurdering av prekenen gjerne kan ha flere referanserammer enn bare om jeg finner «riktig [eller] gal teologi». De mener at åpnere «idealtypiske teologiske modeller» kan gi rikere svar, som fremmer forståelse.²¹⁵ Deres to foreslåtte tilnæringsmåter er: 1) Hvilke grunnleggende spørsmål kan stilles «til prekenen, og modellere en profil ut fra svarene»? 2) Hvilke «teologiske elementer (teo-klosser) og holdninger [...] kommer til uttrykk, og [hvordan fungerer de] i prekenen»?²¹⁶ Disse to modellbeskrivelsene²¹⁷ vil bli tatt i bruk i analysen.

²⁰⁸ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 47-48.

²⁰⁹ Fra kapittel 4.1.5.

²¹⁰ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 49-50.

²¹¹ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 56.

²¹² Jakobsen og Øierud, 2009, s. 58-59.

²¹³ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 60-62.

²¹⁴ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 83-84.

²¹⁵ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 84-87.

²¹⁶ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 87-88.

²¹⁷ Hos Jakobsen og Øierud, 2009, s. 89-99.

Forfatterne drøfter hvilke *erfaringer* talen knytter an til; f.eks. fra populærkulturen. Enten er de *allmenne* eller *særegne*.²¹⁸

Jakobsen og Øierud mener at også *bønn, etikk, etterfølgelse* og *evig liv* kan være pekepinner som viser noe om sentralt teologisk innhold.²¹⁹

Når det gjelder bibelteksten(e) viser Jakobsen og Øierud ulike måter som de kan relateres til.²²⁰ Én vurderingsmåte er å se på om tale(re)n stiller seg *bak, i* eller *foran* selve bibelteksten. Dersom taleren selv leser teksten(e) så kan et nyttig redskap være å se på hvordan teksten knyttes til talen – hvordan forholder de seg til hverandre? Et annet aspekt er hvordan taleren posisjonerer «seg i forhold til bibelteksten (og dermed også i forhold til tilhørerne)». Om taleren velger å stille seg *over, i* eller *under* bibelteksten vil ha *ulik effekt hos tilhøreren*.²²¹

4.4 Oppsummering av oppgavens «analyse-briller»

4.4.1 Det retoriske

Jeg har i kapittel 4.1.4 til 4.1.7 utarbeidet et retorisk analyseapparat som jeg vil anvende i kapittel 6: Først vil jeg se hvordan *de tre overtalelsesmidlene* er anvendt. Deretter vil jeg undersøke om jeg finner firedelingen; både i form av *deler* og *steg*. Etter dette kommenterer jeg om teorien om *lidelse* gjenfinnes i materialet. Til slutt observerer jeg talene som *åpningstaler*.

4.4.2 Det teologiske

Jeg har i kapittel 4.2.2 til 4.2.4 utarbeidet noen teologiske hovedtema som jeg vil fokusere på når jeg gjennomfører analysen i kapittel 6: Hvordan vektlegges *gudsbilde, antropologi, soteriologi* og *ekkesiologi*? Og, dersom synlig; hvordan tas *sakramentsforståelse* og *misjon* opp i talene?

4.4.3 Det homiletiske

Jeg har i kapittel 4.3.3 angitt de homiletiske skrittene jeg vil følge i analysen i kapittel 6:

Innenfor det formmessige vil jeg først forsøke å plassere talene innenfor en *sjanger* eller *-type*. Derne ser jeg på *bruken av overtalelsesmidlene*. Så kommenterer jeg en sannsynlig *hensikt* bak talene. *De språklige virkemidlene* vil løftes fram. Og til sist ser jeg på *tiltaleformen*.

Rundt det innholdsmessige vil jeg starte med å bruke de to spørsmålene («*tilnæringsmåter*»). Så vil jeg kommentere om noen spesielle *erfaringer* anlegges i talene. Jeg vil kort ta opp de «ekstra» *teologiske temaene* til observasjon. Og til slutt analyserer jeg hvordan talene relaterer til *bibeltekstene*.

²¹⁸ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 91-93.

²¹⁹ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 93-94.

²²⁰ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 99-104.

²²¹ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 104-110.

4.4.4 Veien videre i oppgaven

Ut fra det jeg her har trukket fram i kapittel 4 – spesifikt i oppsummeringene her i 4.4 – vil jeg etter hvert gå videre til analysen og drøftingen.

Men; før dette vil jeg i kapittel 5 beskrive undersøkelsen min, og mer om UL-talenes kontekst.

5. Undersøkelsen/materialet

5.1 Vurderinger

Som utgangspunkt for analysen i oppgaven kunne jeg velge mellom mange leirer/festivaler for ungdom i Norge. De ulike arrangementene har forskjellige tyngdepunkt og vektlegginger, og ulike nedslagsfelt. Det er rimelig å anta at et arrangement i regi av Norges Unge Katolikker²²², Pinsebevegelsen²²³ og Kristen Idrettskontakt²²⁴ vil kunne ha ulike styrker og fokus. Det er også min erfaring selv; etter å ha deltatt i forskjellige miljøer.

Noe av hovedsiktemålet med denne oppgaven er å se nærmere på *det som formidles i forkynnelsen*. Under arbeidet med avhandlingen har jeg forstått at å lykkes med en god *komparativ studie* av dette – ved å se på *flere festivaler*, arrangert av *flere organisasjoner* – ville blitt for omfattende. Derfor landet jeg på å undersøke én festival. Valget ble da en av ungdomsfestivalene i Norge med størst oppslutning, og lang historie; nemlig «Ung Landsmøte». UL dukket tidlig opp som relevant; særlig grunnet tydelig uttrykt fokus på «trosmessig innhold».

Grunnen til at åpningsmøtene spesifikt ble valgt redegjorde jeg for innledningsvis.

Noe av min fascinasjon for avhandlingens tema, og aktualiteten knyttet til UL, kom da bibeltimetematikken i 2012 var Amos' bok.²²⁵ Som teologistudent lot jeg meg forbløffe av at man valgte ut en slik profetbok fra GT, som dybdeundervisning for ungdom, over flere dager. Det er dessuten interessant at UL – i motsetning til de fleste andre store ungdomsleirene/-festivalene i Norge – har et rikholdig innholdsarkiv liggende åpent ute på internett.²²⁶ Dette spenner over størsteparten av taler tilbake til 2008.

5.2 Festivalen 'Ung Landsmøte'

Som grunnlag for min forskning har jeg altså valgt å gjennomføre en studie av åpningstalene på UL; fra 2021 og 2022. UL er et årlig arrangement som drives av Misjonssambandet (Norsk Luthersk Misjonssambands «kortform», som nå brukes parallelt²²⁷) og Indremisjonsforbundet (*ImF*).

De skriver på egen nettside:

²²² "Leir er en levende Kirke!", NUK, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt.

²²³ "Om Ufestivalen", Pinse Ung, 2022.

²²⁴ "VELKOMMEN TIL KRIK-LEIR!", KRIK, 2022.

²²⁵ Finnes her: *1. bibeltime: "UL2012- HERRENS DAG KOMMER - LØP! - KNUT KÅRE KIRKHOLM", Norsk Luthersk Misjonssamband, 2012a. *2. bibeltime: "UL2012 - "HERRENS DAG KOMMER - STANS!" - KNUT KÅRE KIRKHOLM", Norsk Luthersk Misjonssamband, 2012b. *3. bibeltime: "UL2012 - "HERRENS DAG KOMMER - VENT!" - KNUT KÅRE KIRKHOLM", Norsk Luthersk Misjonssamband, 2012c.

²²⁶ Arkiv på YouTube: "START", UL - Festival som forandrer, 2022.

Arkiv på Vimeo: A) "Search", Misjonssambandet, 2020 og B) "FORKYNNELSE", Norsk Luthersk Misjonssamband, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt.

²²⁷ Se "Lanseringsvideo ny visuell identitet", NLM, 2021 og "Vår organisering", NLM, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt.

Vi ønsker at UL skal være en *festival som forandrer*. Målet med UL er at ungdom skal bli kjent med Jesus og bli utrustet til livet som kristne. Vi ønsker også at UL skal være en arena der ungdom blir utfordret til å dele troen sin med andre mennesker, og få et engasjement for noe større enn seg selv.²²⁸

Videre sier arrangørene:

UL (Ung Landsmøte) er en kristen ungdomsfestival som arrangeres [...] for at flere unge skal få muligheten til å lære Jesus og kjenne og gjøre han kjent. Festivalen [...] samler flere tusen ungdommer til møter, seminarer, aktiviteter, smågrupper, lovsang, camping og god festivalstemning. UL ble arrangert første gang i 1947.²²⁹

UL er dermed ett av de kristne treffpunktene som samler flest ungdommer i Norge hvert år.²³⁰ Således vil UL forhåpentlig kunne vise interessante funn for oppgavens tema.

UL har fra 2008 til 2021 blitt avholdt i «Kongeparken», på Ålgård i Rogaland – med to års unntak på «Randberg Arena» i Rogaland. Fra 2022 er arrangementet flyttet til «Oslofjord Convention Center»; en halvtimes kjøring fra Sandefjord.²³¹

På UL er det bibeltime på formiddagen, og møte på kvelden.

De to aktuelle møtene har jeg selv ikke vært fysisk til stede på; og baserer analysen utelukkende på de transkriberte talene.²³²

5.3 Talen på ULs åpningsmøte i 2021

UL 2021 ble avholdt digitalt, grunnet korona-pandemien. Dette gjorde at taleren spilte inn på video, og dette ble sendt over «stream» til deltagere; enten på noen mindre regionale leir-samlingspunkt²³³, eller hjemme.

Denne talen ble holdt av Christine Caine. Hun er født i 1965, og tilhørte i mange år Hillsong- og Youth Alive-miljøet i Australia. Ifølge Wikipedia²³⁴ har Caine en grad i Engelsk, og fullført Hillsong College²³⁵. Caine er siden 2008 kanskje mest kjent for å ha grunnlagt «A21», som er en organisasjon som setter søkelyset på utfordringene med menneskehandel og slaveri i det 21. århundre. Fremdeles er hun anbefalt av og knyttet

²²⁸ "Om UL", UL, 2022.

²²⁹ "INFO - Beskrivelse", UL - Festival som forandrer, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt.

²³⁰ "UL vil ha deltagere fra hele Norden", Dagen, 2021: Arrangørene opplyser at de også sikter mot større skandinavisk deltagelse.

²³¹ "UL vil ha deltagere fra hele Norden", Dagen, 2021.

²³² Talene ligger som vedlegg.

²³³ Arrangørene laget 11-12 samlingspunkt for mindre grupper; som var «mini-UL'er» lokalt (jf. korona-restriksjonene); der sendingene fra Kongeparkens scene (med tom sal) ble formidlet på skjermer. Se: "UL vil ha deltagere fra hele Norden", Dagen, 2021 og "Møtene er på skjerm, festivalfølelsen er ute", Dagen, 2021.

²³⁴ "Christine Caine", Wikipedia, 2022.

²³⁵ "Hillsong College", Hillsong, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Skolen oppgir at de nå har studier både på bachelor- og masternivå.

til Hillsong Church.²³⁶ Hun knyttes ellers til populære amerikanske predikanter; som Joyce Meyer, Sheryl Brady, Steven Furtick og Joel Osteen.²³⁷

Hennes virksomhet er omfattende; bl.a. med egne ukentlige podkast-episoder. Hun har mange boklanseringer bak seg, og ga bl.a. i 2002 ut en bok om «Youth Ministry».²³⁸ Caine står også bak «Propel Women» og «Zoe Church[es Europe]».²³⁹ «Slagordet» til Caine, på forsiden av hennes nettside, er «Mobilizing people everywhere to live on mission for Jesus».²⁴⁰

5.3.1 Talen i korte trekk

Temaet for UL 2021 var 'Global'. Utover dette presiserer ikke Caine noe tema selv; men jeg oppfatter at det å la seg forundre av Gud, og det at Gud kan forundres over menneskers tro; er bærende elementer. Caines hovedtekst er fortellingen i Lukas 7, om *offiseren*²⁴¹ i *Kapernaum*. Hun «elsker denne historien». Taleren agiterer for at tilhørerne skal tørre å tro, og tørre å ta troen på alvor. Ungdommene fortelles at de «kan gjøre store handlinger i din generasjon. Vi har en verden som er desperate etter å få kjenne de gode nyhetene om Jesus Kristus». Hun ønsker at ungdommene ikke skal lytte til kulturen rundt seg, men tenke noe som er «svært motkulturelt».²⁴² Ut fra eget liv og bibelfortellingene egger hun til å stole på Gud; og at ungdommene skal se at «Gjennom hele Skriften [... har Gud brukt ...] ordinære mennesker til å gjøre ekstraordinære ting».

5.4 Talen på ULs åpningsmøte i 2022

UL 2022 ble avholdt fysisk, på Oslofjord Convention Center, i forkant av Misjonssambandets «Generalforsamling». Talen ble også vist live via internett (og senere publisert); slik at man også kan få utbytte dersom man ikke var til stede fysisk.

Talen på åpningsmøtet 2022 ble holdt av Thor Haavik. Han er kjent for mange under kallenavnet «Farmen-Thor»; etter sin deltagelse i TV-programmet i 2020. I 2021 ble Haavik kåret til «Kristen-Norges viktigste influenser».²⁴³ Han er født i 1994, utdannet teolog, og arbeider nå som prest i Den norske kirke^{244,245} Han har også bl.a. vært søndagsskoleleder i NLM Bergen, og taler på «TenOase».²⁴⁶ Det siste året har han vært aktuell i Norge med publiseringen av en videoserie der han undersøker bevis for Jesu oppstandelse.²⁴⁷ Haavik har sin egen enkle nettside, der han linker videre til alt det

²³⁶ "Christine Caine - A21 Founder", Hillsong Church, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt.

²³⁷ "Christine Caine Says Word Faith Teacher Joyce Meyer Is Her "Spiritual Mother"", Rev. Frank Hughes, Jr., 2012 og "Bilde m/tekst", Christine Caine, 2015.

²³⁸ Caine, 2002. Denne har jeg kun relatert til som interessant bakgrunn.

²³⁹ "About", Equip & Empower, 2022.

²⁴⁰ "Christine Caine", Equip & Empower, 2022.

²⁴¹ Ulike former av ordet brukes ni ganger.

²⁴² Sitatene er fra Vedlegg 1.

²⁴³ "Derfor er Thor Haavik den viktigaste influensaren i Kristen-Norge", Vårt Land, 2021.

²⁴⁴ Heretter: «Dnk».

²⁴⁵ "Thor Haavik", LinkedIn, 2020.

²⁴⁶ "Even (15) om Thor Haavik: – Det er tøft at han er så sterk i troa si", Vårt Land, 2021.

²⁴⁷ "Oppstandelsen - med Thor Haavik", VideoOmGud, 2022

forskjellige han personlig ønsker å dele med verden.²⁴⁸ Jeg får et inntrykk av Thor som en som trives i mange ulike sammenhenger og deler av kirkelandskapet.

Også i 2021 hadde Haavik en tale på ULs midtukemøte/torsdag kveld²⁴⁹; da i digital form grunnet pandemien.²⁵⁰

5.4.1 Talen i korte trekk

Temaet for UL 2022 var *'Disipler'*. Haavik starter tidlig med å si at han vil snakke om temaet «Følg meg» / «følg han». Videre følger Haavik opp med mange fortellinger gjennom talen; der fellesnevneren virker å være viktigheten av Jesus og troen i våre liv. Haavik slår fast at «troen skal være personlig»; men «så skal vi ikke trække troen på andre, eller tvinge den på dem». Men han mener at «når man har fått del i noe som man opplever som stort, vakkert, viktig; så ligger det i den menneskelige naturen» at man ønsker å dele dette videre. Med slike utsagn synes taleren å ønske å både skjerpe ungdommenes bevissthet for deres eget indre trosliv, og det å ville bringe evangeliet videre. Han ønsker å oppfordre ungdommene til å se at de «er i Guds plan».²⁵¹

5.4.2 Sentrale fortellinger i bruk

Da Haavik benytter fire større fortellinger har jeg valgt å kort summere dem opp for leseren: 1) Først forteller han om Muretus, en kjent franskmann på 1500-tallet, som ble flyktning og syk. Legene så på tilstanden hans, og omtalte ham som verdiløs. Muretus svarte at han ikke var verdiløs; for Jesus ville dø for ham. 2) En konfirmantleirleder utla den kristne troen på en tydelig måte, og opplevde at ungdommene lyttet. En jente kom til ham etterpå – men ville bare ha internettpassordet. 3) På et fyrtårn arbeidet en dame; som opplevde jobben lite viktig, og begynte å tvile. Hun droppet en dag å tenne lyset; noe som gjorde at flere båter kjørte på skjær. 4) «Brooke» på 14 år døde i en ulykke. Hun hadde rukket å sette store spor; og hadde som 12-åring formulert en tekst om hva hun ville bruke livet sitt på.

5.5 Noen generelle fakta ved talene

Jeg noterer meg at *begge talene varte i ca. 30 minutter*; så slik sett er de godt sammenlignbare med tanke på tidsmessig innhold. Etter transkribering utgjorde Caines tale omtrent 4974 ord, mens Haavik brukte omtrent 4010 ord på samme tid. Med andre ord snakket Caine noe raskere, fordi hun hadde nesten 20% mer innhold sammenlignet med Haavik.

I en transkribering fra muntlig til skriftlig tale vil noe av inntrykket dannes ut fra min fortolkning av talerens *struktur*. F.eks. ser jeg etter transkriberingen, og opplevelsen av

²⁴⁸ "Thor Haavik : hva jeg vil dele med verden", Linktree, 2022.

²⁴⁹ Haavik, *Kjernen & Stjernen - UL tale av Thor Haavik* (YouTube: Thor Haavik, 2021).

²⁵⁰ Jeg tar i analyse og drøfting ikke for gitt at mange av tilhørerne var de samme i 2021 og 2022; angående kjennskap til Haavik/etos.

²⁵¹ Sitatene er fra Vedlegg 2.

talernes innlagte pauser, at jeg faktisk har vurdert det naturlig å dele begge talene inn i ca. 16 avsnitt. Dette har ingen stor betydning, men kan være en interessant observasjon.

6. Analyse

I denne delen vil jeg gjennomføre en analyse, ut fra «mønsteret» som ble utarbeidet i kapittel 4: Med *retorisk anretning, teologisk innhold og homiletisk samvirke*.

6.1 Retorisk anretning

Ut fra apparatet som er lagt til grunn i kapittel 4.4.1 vil jeg her beskrive observasjonene som går på *det retoriske*. Hvordan kommer dette til uttrykk i de to talene?

6.1.1 Overtalelsesmidlene

Med vissheten om at utsagn kan kombinere ulike former for overtalelsesmidler samtidig, har jeg nedenfor forsøkt å skille dem etter bruk. Jeg analyserer her; med henblikk på å peke på hvilken argumentasjonsform den enkelte taleren vektlegger tydeligst.²⁵²

6.1.1.1 Etos

Etos er altså den delen av talen der talerens *jeg* trer fram; der autoriteten stiller seg fram og bygger fundamentet for budskapet; der man fra starten av talen skaper tilliten hos tilhøreren som gjør at vedkommende vil fortsette å lytte aktivt gjennom hele talen.

Det passer her igjen å minne om avgrensningen jeg gjorde innledningsvis; å kun se på det som foreligger i den transkriberte teksten. Dette gjør at jeg bare har anledning til å analysere det *det språklige etos* som er til stede i talene. *Det visuelle etos* er dermed ikke med i perspektivet her. Det særegne med etos-virkemiddelet er at det handler ikke bare om tyngden i ordene som formidles, men også hvordan personen framstår.²⁵³ Men på grunn av rammene har jeg vært nødt til å begrense omfanget til det jeg kan lese ut av teksten.

Tale 1: Caine

Hos Caine synes etos tydelig helt fra første ord. Hun presenterer seg selv, sin ektemann og sine barn. Hun forklarer at hun er grunnlegger av en global menneskerettighetsorganisasjon, og at hun og familien har vært i Norge «dusinvis antall ganger». Hun appellerer med en klar etos; at hun både er en stor gründer, verdt å lytte til – samtidig som hun demonstrerer at hun kjenner sin norske kontekst på UL, og at hun er en rotfestet familiekvinn. Åpningen hennes er preget av en kort introduksjon – med tydelige innslag av patos – før hun raskt går over til bibelorddelen.

Videre går det et godt stykke før hun vender tilbake til etos: Lengre ned i talen kommer en større del der hun beskriver hvordan hun selv som ungdom var på møter som dette. Hennes bønn var da: «Gud, her er jeg.» Videre forteller hun en del om sin historie; som går fra å være uønsket og etterlatt alene som barn, til å nå lede et verdensomspennende arbeid. Dette er tydelig etos – samtidig som patos benyttes parallelt.

²⁵² Jakobsen og Øierud, 2009, s. 49.

²⁵³ "Etos", snl.no, 2011.

På samme måte trekker hun igjen, et godt stykke senere, fram sin egen historie; og dette vitnesbyrdet blir så holdt fram for ungdommene med ordene «Hvis Gud kunne gjøre det for meg – kan Gud gjøre det for deg!» Hun bruker sin egen erfaring, og hennes etos er en del av argumentasjonen i denne delen: «Jeg er her for å fortelle deg at...» blir brukt i ulike former²⁵⁴. Hun utfordrer tilhøreren til å stole på at hun er troverdig.

Tale 2: Haavik

I Haaviks åpning kommer den tydeligste etableringen av etos først *etter* et par setninger med patos-appell. Han sier da navnet sitt, han sier hvor han kommer fra (med en humoristisk snert), og han sier yrket sitt. Han uttrykker at han er glad for å være på UL, men at han også synes det er litt skummelt. Det hele gjøres helt kort; med bare tre små setninger. Haaviks nærhet til ungdommene i alder, kombinert med norsk opprinnelse, bidrar i etableringen av etos.

Videre i talen går det lange stunder før det blir særlig mer etos. Det er kun et par små innslag, der han «bruker seg selv som eksempel», eller nevner «Farmen». En viktig kommentar her er at *omfanget* av et overbevisningsmiddel – kanskje særlig etos – ikke nødvendigvis må sees i direkte sammenheng med *virkingen* det har. Om Haaviks etablering av etos lykkes, handler ikke først og fremst om hvor mange ord eller minutter han bruker på det; men heller hvordan han disponerer anledningen. Talernes intensjon er jo å hovedsakelig fremstille Gud og evangeliet – og ikke seg selv. De ønsker å fremheve seg selv i mindre grad enn oppdraget og oppdragsgiveren. F.eks. anvender Haavik – kort og konsist – et godt stykke ned tiltaleformen «Venner!»²⁵⁵ overfor tilhørerne.²⁵⁶ Med denne formuleringen plasserer Haavik seg i forhold til publikum.

***Sammenfatning: Tilstedeværelsen av etos i talene**

Ved første øyekast synes det *omfangsmessig* som at de to talerne bruker lite tid på å bygge egen etos på UL; i hvert fall innledningsvis. Begge sier navnet sitt, og Caine beskriver sin familie og glede over nordmenn og Norges fjorder²⁵⁷; men ikke så *mye* mer, direkte.

Betydningen av etos er like fullt viktig, og tas også på alvor i våre to UL-taler: Taleren skal lykkes med å knytte tilhøreren til seg, og gjerne invitere denne med inn i et «drama». Taleren og tilhøreren skal finne en felles plattform å stå på gjennom talen. Senere i talene – både i den personlige delen med Caines vitnesbyrd, og i Haaviks «Venner»-tilnærming – skinner dette kraftfullt igjennom. Caine tiltaler åtte ganger med «unge (folk)».

For øvrig framstår Caine svært åpen, og ungdommene får del i noe av det innerste og vanskeligste i hennes livshistorie. Samtidig forteller hun om omfanget av virksomheten til organisasjonen hun driver. Haavik har en noe annen tilnærming; og deler fra en

²⁵⁴ Tre ganger.

²⁵⁵ Han bruker «venner» tre ganger.

²⁵⁶ Dette kommer jeg tilbake til under Patos, nedenfor.

²⁵⁷ Dette framstår «oppskriftsmessig» i tråd med Norheim og Haga, 2021, s. 15-26.

situasjon med «prompting i bilen» sammen med kjæresten. Og han forteller at kjæresten godt vet at han ikke er «helt perfekt». Haavik refererer to ganger til «Farmen» på TV, og nevner at han er prest. Samlet bidrar dette bidrar til å plassere dem som talerskikkelser, overfor tilhøreren.

6.1.1.2 Patos

Når jeg ser etter patos-appellen så er det altså *du*-formen; der tilhøreren skal settes i en bestemt og ønsket sinnstemning, for at budskapet lettere skal nå inn. Dette går på det som er situasjonsspesifikt i talen, bare for UL. Oftest vil dette verktøyet være mest brukt og synlig mot slutten – fordi disse følelsene kan være mer kortvarige.

Tale 1: Caine

I Caines tale er det betydelig større omfang av patos og logos, enn etos. Som nevnt bruker Caine patos allerede helt fra innledningen. Hun er «begeistret» for anledningen; og hun «elsker Norge», «deres nasjon» og forteller ungdommene at «dere har de vakreste fjordene i hele verden». Hun spesifiserer at hun kjenner (til) tilhørerne, ved å si at hun gjerne vil komme til «alle lutherske ungdommene i Norge [når pandemien er over]». Hun «tror at dette er en mektig tid [eng.: 'mighty time'], å få tjene vår Gud». Hun forsøker å få tilhørerne koblet på fra starten, ved å understreke hvor «stor Gud [er]», og at «Vår Gud har en plan og en hensikt med ditt liv».

I en ny bolk, etter tekst-delen (se under), er det et parallelløp der både patos og logos integreres på en nærmest «annenhver-setning-måte». Caine legger ut hvor mektig og stor Gud er – men innlemmer tilhøreren i det. Hun holder fram et misjonskall, og hevder at «Gud reiser opp en generasjon som bærer fakkelen videre til deres generasjon, og at de tar evangeliet om Jesus Kristus til de ytterste delene av jorden».

Et stykke senere sier Caine: «Og jeg lurer på nå; over hele denne ungdomskonferansen, over hele nasjonen; om det er en ung Guds mann eller kvinne som har den troen som får Gud til å bli forundret?» Dette er et godt eksempel på patos-appell; der tilhøreren utfordres til å ikke bare *høre på*, men også *å ta aktivt stilling til*.

Under etos-vitnesbyrdet, som nevnt over, så er det synlig at Caine samtidig bruker patos for å bevege tilhøreren. Talerens poeng er at når *hun* har kunnet gjøre det, så kan også et hvilket som helst annet menneske få oppleve det samme (å få denne nåden av Gud). Etter vitnesbyrdet så fortsetter hun: «Og fordi jeg trodde Gud...» Dette virker å være «Caines metode»; hun vil bygge denne *følelsen* og *selvtilliten* hos tilhøreren.

Etter en ny, lengre logos-appell, så vender Caine igjen tilbake til et lengre patos-avsnitt. Taleren vil utforske om det finnes en type tro hos de norske ungdommene som Gud ser etter. Hun sier at hovedproblemet, eller -krisen, er at «Vi har for mange ikke-troende troende». Dette følger hun opp med å si:

Du vet; jeg lurer, når vi ikke lenger, forundres av Guds vidunderlighet, og vi blir heller en del av et religiøst system, og vi har ingen tro lenger, på at Gud kan gjøre det han sier at han kan gjøre. Jeg lurer på hvis Jesus kom til Norge i dag; jeg lurer

på hvis Jesus kom til din kirke, din ungdomsgruppe i dag; ville han forundres over din tro? Eller ville han forundres over din vantro? For han kommer til å forundres, på den ene eller andre måten.²⁵⁸

Dette avsnittet er et tydelig eksempel på at Caine ønsker å på bevege tilhøreren på en spesielt kraftfull måte.

Videre fortsetter Caine med en god del patos-appell, ispedd flere logos-elementer. Utfordringen til dem som hører på ligger der hele tiden:

Det er ikke noe høyere kall enn å gi livet ditt til Jesus Kristus, og tillate ham å bruke ditt liv til å gjøre noe ekstraordinært – for kongens skyld, og for hans rikes skyld. Vil du stole på Gud? Vil du adlyde Gud? Vil du følge Gud?

Hun balanserer mellom å utfordre ungdommene og å forsøke å tegne opp det hun mener er et rett virkelighetsbilde som hun nærmest forutsetter at de kjenner på: «Det er frykt som ofte holder oss tilbake ... Frykt for å miste våre venner ... frykt for det ukjente». Hun «vil bryte den fryktens ånd som er over ditt liv i Jesu Kristi navn.»

Slutten av Caines tale er en blanding av logos og patos i stor grad: Her nevnes det eksempler fra Bibelen, på mange situasjoner og personer som gjorde ting som så rart ut, men som likevel var store trosskritt, som satte spor. Patos sees f.eks. i utsagn som «Du vet, folk vil si det samme til oss i dag: 'Tror dere på den guden? Er det han der dere tjener?' Kan jeg bare fortelle dere unge Norges folk: Du må være villig til å se tullede ut; for kongens sak.»

Caine avslutter talen med patos-appellen «La oss ha den typen tro som får vår Gud til å forundres – i Jesu navn!».

Tale 2: Haavik

Det er også hos Haavik betydelig mer patos og logos enn etos. Første gang patos-elementet brukes er allerede fra første ord. Haavik ønsker å gire opp forsamlingen; og vil få dem til å entusiastisk rope ut ekstasen over å igjen kunne være fysisk samlet: «Få høre hvor mye dere setter pris på det! Wow! Yes!»

Etter denne korte innledningen går det ikke altfor lenge med etos og logos; før Haavik igjen vender tilbake til patos. Her går han vekslende fram og tilbake mellom logos og patos. Han forteller historien om Muretus, og anvender denne med å appellere til ungdommenes følelsesliv: «Sier dere verdiløs om en som Jesus har gått i døden for? (...) tenk at det er det vi kristne tror! (...) Du er en Jesus ville gi sitt liv for! Det er vakkert! Det er sterkt!»

Etter dette følger et logos-element, før han igjen appellerer ved hjelp av patos: «Men det som stemmer er at Gud har satt en ufattelig høy verdi på deg. Det som er sant er at Gud elsker deg.» I en del bolker bruker Haavik både patos og logos; enten samtidig, eller i litt

²⁵⁸ Det er dette avsnittet som sitatet på forsiden av oppgaven er hentet fra.

vekselvirkning. Haavik vil få ungdommene til å innse at Gud er interessert i dem, og at Han bør oppleves relevant:

Og hvis man tror at det [Guds tilbud om det evige liv sammen med ham] er sant, så får det, hvis jeg skal være ærlig, da, stor betydning for våre liv. Det vil si oss noe om hva som er viktig. Vi er her kort, i forhold til et evighetsperspektiv; og skulle derfor med god grunn ønske å bruke tiden vår på en god måte.

Det virker som at han både ønsker å argumentere *logisk* og bygge opp en tankerekke (til fornuften), og samtidig rette det *følelsesmessig* (til hjertet)?

Flere steder i Haaviks tale er det en tydelig appell til det som kan kalles det diakonale, eller perspektivet for *nesten*. Han nevner først det han mener er rett og sant (logos), før han bruker det til å overbevise tenåringen om at dette er verdt å tenke kraftig over: «Dele tro, gi håp, bringe lys, vise kjærlighet, dempe urettferdighet, bekjempe ondskap; gjøre verden til et bedre sted, og faktisk være med å introdusere mennesker for Gud.» Haavik hevder overfor ungdommene at «det største, venner, som vi kan gjøre i livet, det er å sette gode spor i andre mennesker sitt liv».

Et langt stykke nedover i talen tiltaler Haavik tilhørerne med (det nevnte) «Venner!». Dette blir også et tydelig patos-element; i avsnittet som virker å ha som hensikt å få ungdommene til å granske litt dypt hva de vil bruke livet sitt til. Denne kombinerte patos- og etos-appellen gir et påtrykk. Taleren fortsetter:

Dette er livet jeg har. Jeg tror at evigheten sammen med Gud blir fantastisk. For en herlighet som ligger foran. Men mens jeg er her, så har jeg lyst til å bringe himmel på jord. Jeg har lyst til å sette gode spor. Jeg har lyst til å bekjempe ondskap, dempe urettferdighet, vise kjærlighet, bringe lys, dele troen, leve nær til Jesus. Er dere med meg på det? JA!

Mot slutten av talen bruker Haavik svært god tid på patos-elementet; under det han kaller «invitasjon til relasjon». Denne delen er nærmest 100% av de fire siste avsnittene. Han har her tydelig tale til den enkelte ungdommen; med to «innbydelser». Til sist avslutter han med en velsignelse og fredshilsen.

***Sammenfatning: Tilstedeværelsen av patos i talene**

I de to talene er dette en betydelig del av innholdet. En del steder går det hånd i hånd, vekslende, med logos-elementet. Dette innholdet er ment å skape en dyp følelsesmessig forankring for innholdet.

Caine forsøker å berøre ungdommene slik at det skal vekkes en glød inni dem. Det er trolig tankevekkende for en tenåring å høre den store taleren si: «Jeg tror at Gud vil berøre ditt hjerte, vekke en brann inni deg, en villighet til å si: 'Her er jeg, herre. Send meg. Bruk meg.'» Ved å «pendle» en del mellom patos og logos i annenhver setning lykkes hun med å presentere et tydelig budskap, som nok appellerer til tilhøreren.

I talen utfordrer Caine i realiteten ungdommene på «hvem som har lyst til å være vantro?». Dette må kunne kalles et ganske kraftig påtrykk. Det er sannsynlig å anta at mange av UL-deltagerne er oppvokst i miljøer eller tradisjoner der man vet at «*vanthro* vil man jo ikke være». Det interessante er at Haavik også har en lignende underliggende utfordring; når han fleiper med konfirmanten som uttrykte «jeg vil jo ikke gå taaapt for Guuud». Min tanke blir: Når ungdommer forstår budskapet om Jesus; hvem vil da ikke «være på Hans lag»? Dette blir derfor antageligvis et bevisst overtalelsesmiddel hos begge talerne.

Caine følger litt senere opp; med å spørre ungdommene om Jesus ville latt seg forundre over deres *tro* eller *vanthro* dersom han besøkte dem hjemme. «For han kommer til å forundres, på den ene eller andre måten. Han forundrer seg enten over vår tro eller vår *vanthro*.»

Haavik bruker mye *fortellinger*. F.eks. speiler historien om konfirmantlederen kanskje en parallell, som også ungdommene på UL selv kan kjenne seg igjen i.

6.1.1.3 Logos

Logos-partiene i en tale er den saklige biten; som er uavhengig av konteksten; der tredjepersonen er framstillingsformen.

Tale 1: Caine

Hos Caine er den første delen med logos lesningen av bibelteksten, nær sagt som en del av innledningen. Denne teksten danner grunnlaget for store deler av talen og resonnementet hennes senere. Taleren har ellers enten direkte eller «saksede» bibelsitater en god del steder utover i talen.

Gjennom talen argumenterer Caine med en del logos-påtrykk. Ett av kjerneordene i talen er det greske ordet «θαυμάζω», som hun oversetter til engelsk «to marvel»; på norsk «å la seg forundre». Poenget hennes er at universets Gud kan la seg forundre av en kristen ungdoms tro; og dette bygger hun til en viss grad talen rundt i fortsettelsen. Hun vektlegger at Gud er den samme i dag, som for 2000 år siden, og at han er en levende Gud, som ønsker ungdom i tjeneste for sin sak.

Inn i «den belærende logos-stilen» passer også budskapet hennes som kretser rundt *fakta og visdom*. F.eks. vil hun advare ungdommene på UL om at «Troende blir i våre dager sett på som ignorante, intolerante, naive, dømmende, eller 'baklengs inn i framtida'».

Caine bruker flere steder logos-elementet til å forklare og undervise de unge. Det er da verdt å merke seg at taleren i midten av 50-årene bruker uttrykk som «Unge folk; jeg vet det er vanskelig å forstå når man fremdeles er ung». Dette er nok ikke tilfeldig. Caine etablerer seg med denne *tiltalen* som «en mentor» overfor ungdommene.

Mot slutten av talen har jeg allerede nevnt at denne inneholder mye logos; kanskje brukt med en bakenforliggende *patos-hensikt*. Ut fra skriftlesning eller argumenter fra

bibelfortellingene, søker Caine å oppnå overbevisning og tilslutning fra ungdommene til sin sak; evangeliets betydning i deres liv – slik at de velger å leve i dette.

Tale 2: Haavik

Haaviks logos-overbevisning kommer for første gang inn tidlig i talen. Han opplyser tilhørerne om at han vil « snakke om et tema som Jesus gang på gang på gang sa, nemlig 'følg meg' ». Videre fortsetter han innledningen med å snakke om « en vakker ting, og en viktig ting ». *Det vakre* er historien om Muretus. Historien skal skildre betydningen som ikke alltid sees med det blotte øyet. Her kommer første bibelord; hvor han gjengir Matt 25:40. Han vil at hver enkelt skal se og føle at alle « disse mine minste søsken » er kjempeviktig. Her pendler han, som nevnt, over til patos.

Den viktige tingen han vil få fram illustreres med fortellingen fra konfirmantleiren. Formen er logos – mens effekten *samtidig* er ment å virke som patos. En slik appell bygger en bro mellom « midlene », og kan være virkningsfull. Historien vil få fram at lederen utla evangeliet, og håpet på respons fra de unge (– som tilsynelatende uteble). Haavik fortsetter historien med å samle opp i tre punkter hva han mener er det « viktige i den kristne troen ». Han understreker at han « er veldig fan av at liksom troen skal være personlig, noe som vi har et personlig forhold til ».

Haavik skifter mellom logos- og patos-stilen; noe f.eks. C.S. Lewis-sitatet hans viser. Det er fakta-orientert (« sak »); men brukes for å etablere en følelse hos ungdommene. Etter dette går taleren videre til å ha relativt mye tydelig logos en stund. Flere bibelord og « begrunnelser » presenteres – men samtidig merkes det hele veien at « patos-intensjonen » ligger bak; det er ikke bare et uintensjonelt foredrag. Tilhøreren inviteres med inn i Peters reksjon da Jesus er i båten hans. « 'Følg meg' [...] 'Fra nå av skal du være en menneskefisker' » benyttes både som et sitat fra Bibelen, men også som åpenbart oppspill til Haaviks avslutning på talen.

I det videre forteller Haavik historien om kvinnen i fyrtårnet; som « er den beste [...] han ...] har hørt det siste året ». ²⁵⁹

Med dette går det mot slutten av Haaviks logos-element. Han forteller historien om 14-åringen; som døde tidlig, men satte dype spor etter seg. Patos-appellen klinger tydelig i bakgrunnen; før den trer enda mer i forgrunnen gjennom utsagn som « Kanskje kan dette være ord over vårt liv? ». I avslutningen av talen legger logos seg mer bak patos, selv om det både er *utsagn* og *oppfordringer* som lyder sammen.

***Sammenfatning: Tilstedeværelsen av logos i talene**

Det siste overbevisningsmillede er det « litt mer objektive ». Begge talene innehar rikelig med logos-elementet; men bl.a. er mengden fortellingsstoff eller direkte

²⁵⁹ Et poeng med « logos-sjangeren » er at det som sies er universelt, og like gjerne kunne vært benyttet i en annen sammenheng. Dette ser vi et eksempel på her. Historien passer godt – samtidig som den ikke er spesifikt tilpasset UL-konteksten.

bibelsitater²⁶⁰ ganske ulikt vektet hos talerne. Caine benytter bibelbudskapet, og beskriver relevansen over i ungdommenes kulturkontekst. Haavik har «Følg meg» som den bærende overskriften, og bygger opp under dette særlig ved hjelp av fortellingen.

6.1.2 Talenes (fire) deler

Fra teorien har jeg erfart at det er vanlig å dele taler inn etter de klassiske tankene om en *innledning*, *hoveddel*, og en *avslutning*; der midtdelen preges av en (todelt) saksargumentasjon. Dette er noe jeg til en viss grad finner igjen hos begge UL-talene.

Haavik sier selv «Og med denne introduksjonen her...». Da har det gått ca. 1590 ord ut i talen. Med andre ord legger han selv opp til at «bakgrunnen», som han også kaller det, utgjør ca. 40% av hans tale. Dette er en interessant observasjon, som kan si noe om tanken hans bak oppbygningen av talen – men det sier naturligvis lite om innholdet. Han har fått formidlet mye budskap i dette innledende partiet. Helt hva han selv mener med dette – om han tenker at «nå starter talen skikkelig» – vites ikke. Haavik benytter humor og fortelling i starten, slik Norheim og Haga redegjorde for.

Når det gjelder Caine ser jeg ikke at hun selv legger en slik struktur åpen med ordene sine. Hun har likevel et synlig tenkt rammeverk bak; hvor hun etter en innledning med «lovprisning av norsk kontekst» og bibelord, har kjennetegn som *argumentasjon*, *påstand* og *begrunnelse* i det som kan sees på som hoveddelen. Jeg aner at Caine vektlegger tyngre *den overbevisende argumentasjonen* enn det Haavik gjør. Han bruker noe mer «distanserte fortellinger» i sin overbevisning. Begge framstår presise og rimelig kortfattede. De målbærer sine argumenter på en god måte. Haavik sammenfatter med punkter; slik Norheim og Haga angir.

Ca. 870 ord før Haaviks tale er over sier han at han ønsker «å slutte med...»; altså går han inn for landing. Det er fremdeles ca. 20% igjen av talen – men det ser ut til at han tenker at tilhøreren bør få vite at avslutningen nærmer seg.²⁶¹ Til sist, i talens avsluttende avsnitt, så sier Haavik igjen «å slutte [...] med»; og da kommer velsignelsen. Haavik har også, litt tidligere, både fellesbønn og «invitasjon til relasjon». Begge disse hører naturlig hjemme i avslutningen.

I Caines tale er det ikke bønn involvert, og heller ingen velsignelse mot slutten. Muligens kan jeg anta at «Så jeg har kommet til Norge i dag, gjennom skjermen...» – ca. 670 ord før slutten av talen – danner inngangen til avslutningen i Caines struktur. Dette betyr i tilfelle at ca. 13,5% av Caines tale er avslutningsdel. Caine virker å ønske å avslutte talen «brått»; med patos i form av tydelig utfordring/oppfordring.

²⁶⁰ Se underkapittel nedenfor.

²⁶¹ Stemmer dette kan vi skissere opp en hoveddel hos Haavik på rundt regnet 40% av talens totale antall ord?

Hos begge talerne finner jeg i avslutningsdelen – slik Norheim og Haga argumenterte – en kombinasjon av særlig patos og logos; der de vil utfordre tilhøreren til å følge opp budskapet de har holdt fram.

6.1.3 Lidelsen som grunnlag for hengivelse og tilslutning

I Caines tale er det slik at «lidelsen», som Norheim og Haga beskrev²⁶², er et område som vektlegges tydelig. Caine tegner opp for de unge at «offeret» for å leve radikalt for Jesus er en realitet. Samtidig så ønsker hun åpenbart å oppfordre ungdommene til å ta dette valget; og at «prisen er vel verdt det». I slutten av talen sier Caine: «Skal du være en mann eller kvinne full av Guds mot og styrke? [...] Du må være villig til å se tullete ut; for kongens sak.» I denne delen kombinerer Caine patos og logos på en klar måte.

Haavik berører også temaet; når han siterer fra Filipper- og Galaterbrevet, og forklarer dem at Kristus er verdt alt. Alt annet er tap og underordnet.

Begge talerne framstiller kostnaden ved troen som både naturlig å regne med og verdt det.

6.1.4 Talene som åpningstaler

Med dette går jeg over til den siste observasjonen jeg vil gjøre: Hvordan opererer talene som *åpningstaler*?

Norheim og Hagas poeng er at åpningstalene har et særlig fokus med å sette en (ny) standard, for det som følger. For å utforske dette ga de meg fire spørsmål å analysere etter:

1) «Hvem er du?»

Jeg har ovenfor gransket hvordan talerne tidlig introduserer seg selv, og hvordan de presenterer seg ytterligere etter hvert. Dette handler i stor grad om etos; og at de viser en forståelse for konteksten på UL.

2) «Hva skjer?»

Videre har jeg funnet at Caine og Haavik gir sine tydelige beskrivelser av samtiden. Dette handler både om kulturen ungdommene er en del av lokalt, nasjonalt og globalt.²⁶³

3) «Hvem er vi?»

Begge talerne er klare i kommunikasjonen; og har en tydelig agenda om å *nå tilhøreren*, og etablere «vi'et».²⁶⁴

4) «Hvor skal vi?»

Når det kommer til «det framtidsrettede» så viser de to talene flere aspekter:

Ungdommene påvirkes til å ta valg; både i forholdet til Gud, og med å la denne troen få praktiske konsekvenser. Begge talerne forkynner på en måte som gjør at de stiller seg nær til ungdommenes liv; og inviterer dem med på «en reise» (som en del av den kristne

²⁶² Jf. kapittel 4.1.6.

²⁶³ Å måle om denne beskrivelsen gir gjenklang hos tilhørerne ligger utenfor denne oppgavens siktemål.

²⁶⁴ Tilsvarende som i foregående fotnote; så måles ikke om dette lykkes.

kirke på jord). Haavik inviterer til tro – men respekterer samtidig at det «er tidlig å ta et så stort valg. Det er første dag på UL.».

6.2 Teologisk innhold

Ut fra apparatet som er lagt til grunn i kapittel 4.4.2 vil jeg her beskrive observasjonene som går på *det teologiske*. Hvilke dogmatiske tema er *eksplisitt og implisitt synlige*?

I kapittel 5 forsøkte jeg å kort beskrive hovedinnholdet i talene. Det er ikke bare enkelt å presist konkretisere hva som er *siktemålet* med en enkelt tale, som varer i en halvtimes tid. Generelt i de to talene er det flere «teologiske tema» som utmerker seg i omfang og vektlegging. Jeg vil her forsøke å sammenfatte noen *hovedpoeng*.²⁶⁵ Jeg ser at begge talerne har merkbare agendaer når de skal formidle sitt *innhold/budskap*.

6.2.1 Hvordan tematiseres gudsbilde?

I Caines tale observerer jeg et gudsbilde av en levende og nærværende karakter: Gud beskrives som «stor» og «flott», Han er «vår», Han «svarer», Han «gjør», Han «kan bruke», Han kan «fremdeles (...) flytte fjell», Han «vet alt», og Han har «skapt». Caine stiller på denne bakgrunn spørsmål til ungdommene: «Elsker du virkelig Jesus? Stoler du virkelig på Jesus? Er du villig til å uhindret adlyde Herren Jesus Kristus?» I avslutningsdelen tegner hun opp en Gud som er den samme fra «Noah» til vår tid.

Caines fokus i talen er «en tro som forundrer Gud». Hun forteller fra eget liv: «Og fordi jeg trodde Gud; som rørte opp den troens gave, har Gud hatt anledning til å gjøre overmåte, rikelig, mer enn noe som helst jeg kunne forestilt meg med mitt liv.» En slik tankegang er trolig ikke helt gjengs blant norske kristne; at menneskets tro har en direkte påvirkningskraft/-evne på Gud?

Hos Haavik finner jeg en beskrivelse av Gud som både kretser rundt Gud som evig og allmektig, og samtidig som personifisert gjennom Jesus. Jesus beskrives som «historiens beste forbilde» når det kommer til å sette spor i menneskers liv. Haavik forklarer ungdommene at Jesus «både bekrefter (...) og utfordrer». «Gud *kan* bruke, og (...) *ønsker* å bruke» ungdommene. Et sted formulerer han seg: «Jeg tror at Jesus (...) tenker at vi skal leve nært til ham».

Forholdsvis tidlig sier Haavik at han skal gi en trepunkts oppsummering av den kristne troen – en form for «trosbekjennelse». Han forklarer at Gud ønsker evig liv for alle mennesker; at Gud overlater det til hver enkelt; og at det ser ut til at dette valget må tas i dette livet. Haavik viser at Gud er en som lytter til bønn.

En kommentar, i lys av teorien, kan være at «ånd» brukes fem ganger i talene; hvorav fire er hos Caine. Det er bare hun som omtaler «Den hellige ånd» (to ganger).

²⁶⁵ Jeg kommer også inn på dette i kapittel 6.3 nedenfor, under det homiletiske.

Haavik bruker også konkret noen setninger på å vektlegge bønn som en viktig disippelpraksis; og kaller det «prater med Gud».²⁶⁶

6.2.2 Hvordan beskrives mennesket og frelsen?

Tidlig i talen beskriver Caine for ungdommene at «Gud har en plan og en hensikt med ditt liv». Hun forkynner at «Gud kan gjøre noe fantastisk gjennom deg». Caine omtaler ungdommene på UL som «vidunderlige menn og kvinner for Gud». De «er ikke her på grunn av en ulykke». De får høre at de «ble skapt i Guds bilde»; og er «fylt med Gud-gitt mening». Det framstår som at Caine tiltaler festivaldeltagerne som en kollektiv gruppe; der alle favnes av foregående omtaler. Dette må sees på som et positivt menneskesyn.

Samtidig er taleren tydelig på at «verden er (...) desperate etter å få kjenne de gode nyhetene om Jesus Kristus». Hun tenker definitivt ikke likegyldig om menneskers frelse og tro. De unge inviteres med på et stort oppdrag; «å gjøre mektige handlinger».

Gjennom det Caine sier, gis inntrykket av at verden (og mennesket) er «fortapt og knust». Hun hevder at verdens «ultimate krise» består av at det er «for mange ikke-troende troende». Hun oppfatter samfunnet – både i Norge, Amerika og Australia – som ikke bare «postmoderne land», men som «postkristne» land. Denne betegnelsen indikerer en åpenbar tanke om at menneskeheten i det hele er langt fra der den burde være.

Caines direkte beskrivelse av frelsen er «At Jesus Kristus har kommet for å tilgi oss for alt rotet i vår fortid, og for å gi oss et helt nytt liv i dag, og et håp for framtida». De unge får høre at de kan «gjøre alle ting gjennom Jesus Kristus». «Han ser ikke etter evner – han ser etter tilgjengelighet». «Skal du leve et liv som teller for evigheten?»

Haavik slår innledningsvis fast overfor de unge at det er «vakkert» og «sterkt» at den kristne tro definerer det enkelte menneskes verdi som Guds «eget liv». De får høre at de «er en Jesus ville gi sitt liv for». Slik sett har Haavik en positiv antropologi. Han lærer ungdommene at denne verdien ikke avhenger av hva de gjør eller får til.

Ved å låne ungdomslederens ord tar Haavik opp at vi mennesker; «med det gale vi har gjort, med våre synder, trenger nåde og tilgivelse». Dette, forklarer han, får mennesket del i gjennom Jesus; «'Hvis vi velger det.'» Haavik fortsetter, med lånte ord: «'[H]an tvinger ingen til det. (...) [D]et ser ut til at valget om å ha med Gud å gjøre, må tas i dette livet.'»²⁶⁷

Når det gjelder spørsmålet om frelsen så virker det som Haavik stiller seg på linje med konfirmantlederen han siterer. Han beskriver: «Hvis vi velger det [«som Jesus gjorde for oss»]; så «skal [vi] få det evige liv. Men han tvinger ingen til det.» Samlet indikerer

²⁶⁶ Fra aktuelt i media ser jeg at Bibel og bønn er viktig for Haavik: "Sliter du med bibellesingen? Her er Thor Haaviks beste tips", Dagen, 2022.

²⁶⁷ Tilsvarende «Det ser ut til at»-setning gjør også Haavik til sine egne ord ikke lenge etter; under sin oppsummering av den kristne troen.

utsagnet en forutsetning om personlig omvendelse og frelestilegnelse. Han gjengir også: «Og det ser ut til at valget om å ha med Gud å gjøre, må tas i dette livet.» Han har mot slutten invitasjon til «å bli kristen».

Samtidig inviterer Haavik ungdommene: «La oss da sammen be denne bønnen her, og gjenta etter meg: 'Kjære Jesus. Takk at jeg får tilhøre deg'.»

Haavik bekrefter samtidig ungdommenes tro, og sier: «Og tenk det å få lov til å være i Guds plan. Det tror jeg at du er! Og la oss tenke stort om det. Du er i Guds plan.»

Caine nevner: «Bibelen sier at han [Jesus] holder nøklene til Helvete og døden.» Foruten dette har de ikke eksplisitte referanser til det motsatte av det Haavik omtaler som at «evigheten sammen med Gud blir fantastisk».

6.2.3 Hvordan omtales kirken/fellesskapet av de troende?

Både Caine og Haavik understreker viktigheten av troen; altså forutsetter de et implisitt «utenfor og innenfor».

Caine framholder – som en advarende beskrivelse – at de unge kan bli «en del av et religiøst system». Dette må antas å være en diagnose hun framsetter av en del troendes liv; som del av kirker eller menigheter. Hun hevder at dette skjer «ofte når vi er oppvokst i kirken (...); det bringer en latskap inn i vår tro». Dette oppfattes som et pessimistisk syn på en del av det tradisjonelle. Men positivt sett drømmer Caine om at når Jesus kommer tilbake vil Han møte en «multietnisk kirke, av alle stammer, av alle tunger, av alle farger».

Caine mener også at Bibelen forteller «oss at det er en type tro som er tilgjengelig for oss, som får universets Gud til å forundres». Det formidles at «stor tro får Gud til å bli forundret!».

I Haaviks tale holder han fram «fire 'hotte tips'» til disippellivet. Ett av dem er «å være del av et kristent fellesskap», som ett av sine. Han mener med andre ord at troende venner er noe viktig ungdommene bør søke etter. Han viser et videoklipp av en som har vanskelig for «å komme seg til kirken» – men sier at det likevel er viktig å prioritere.

6.2.3.1 Hvilken sakramentsforståelse er synlig?

Jeg finner verken hos Caine eller Haavik noen eksplisitt omtale av dåp eller nattverd.²⁶⁸

6.2.3.2 Hvilket misjonsperspektiv er synlig?

Selv om selve ordet «misjon» bare nevnes totalt tre ganger i materialet mitt, så har begge talene et klart perspektiv for både *det misjonale* og *det diakonale*.

²⁶⁸ Det er naturligvis mulig at dette praktiseres ellers i arrangementet. Min egen erfaring fra flere UL er at dåp ikke forekommer her; og nattverd praktiseres *kanskje* én gang gjennom uka. Altså kan jeg si at praksis ikke demonstrerer stor sakramentsorientering.

Ungdommene får av Caine høre, på Jesu vegne, at «Du er verdens lys.» Hun forstår det slik at «Gud har kalt oss til å være lys i en veldig, veldig mørk verden.» Dette er en tydelig vurdering av samtiden.

Caine hevder det trengs «en generasjon som bærer fakkelen videre til deres generasjon, og at de tar evangeliet om Jesus Kristus til de ytterste delene av jorden». Caine proklamerer at «Gud vil berøre [de unges] hjerte»; og sende dem ut. Hun refererer til Misjonsbefalingen. Oppfordringen er: «Jeg vil ikke at du skal tenke på bare Norge. Gud elsker hele verden; alle '200 pluss land'.»

Om perspektivet for nesten nevner Caine spesifikt f.eks. at Gud kan reparere hjerter, helbrede sykdommer, flytte fjell og møte behov.

Hos Haavik finner jeg en tydelig tanke om at troen skal få en praktisk betydning for ungdommenes liv. Ett av de fire «tips»ene hans går på «å gjøre noe godt for andre».

Etter C.S. Lewis-sitatet, som understreker kristentroens betydning; har Haavik en interessant formulering: «Og hvis du er her inne, og du ikke tror, så forstår jeg veldig godt at dette forandrer ingenting for deg.» Samtidig sier han at dette kan man ikke «være 'care'» til. Dette tar jeg opp igjen i drøftingen.

Haavik oppfordrer to ganger til å «dele troen».

6.3 Det homiletiske

Ut fra apparatet som er lagt til grunn i kapittel 4.4.3 vil jeg her beskrive observasjonene som går på *det homiletiske*. Hvordan ser jeg igjen prekenlærens bidrag i mine to taler?

6.3.1 Caines tale

Jeg har allerede nevnt at Caines hovedbegrep i talen er «å forundre(s)»²⁶⁹. Dette springer ut fra bibeltekstvalget hennes; der hun leser sammenhengende en passasje på 10 vers, og litt senere en på 5 ½ vers – uten opphold. Totalt har Caine ca. 11% av sitt innhold som direkte sitering fra Bibelen.

Caines tale er å betrakte som en temapreken²⁷⁰; der hun bygger videre på hovedteksten, men også anvender både direkte og indirekte sitater fra mange andre bibelsteder.

Hensikten bak talen virker å handle om at Caine ved hjelp av innholdet om «å forundre Gud» ønsker å motivere til en brennende tro hos de unge. Til å hjelpe med dette har jeg påvist at Caine benytter alle tre overtalelsesmidlene. Hun plasserer seg med en sterk etos-plattform. Logos-elementet er hun dyktig på. Og patos-appellen til ungdommene er trygg. Hun bruker lite bilder, men holder tilhøreren «tett på»; ved både deling fra eget liv og utfordringer.

²⁶⁹ Ordet «forundre» brukes 23 ganger av Caine, i ulike former.

²⁷⁰ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 48.

Caine er heller ikke redd for «å trykke til»; og legger lite mellom når hun beskriver en tro med «latskap». Hun ville trolig blitt oppfattet som mer provoserende – kanskje til og med støtende – i en annen kontekst. Caine oppfatter dermed tydelig sin posisjon og sammenheng på UL.

Tiltaleformen hos Caine veksler mellom «Du vet»/«dere», «oss» og «vi». Opplevelsen er at hun stiller seg sammen med tilhøreren; samtidig som hun en del ganger inntar nevnte «mentor-rolle». Hun ønsker å bekrefte ungdommene.

Det framstår som at Caine antar en tydelig Bibelkjennskap hos tilhørerne. Utsagn som «Du vet, Noah...», og beskrivelsen av Sara som handlet i barselavdelingen på butikken; samlet kan må de sies å være av det særegne slaget – altså ikke noe alle i dag har kjennskap til.

Av teologiske temaer utover det nevnte vil jeg trekke fram at etterfølgelse er tydelig til stede. Caine framholder etterfølgelsen som det virkelig gode å søke mot for livet videre. Ved innledningen til opprøringen av troshelter fra Bibelen kommer spørsmålet til de unge: «Er det en generasjon, er det noen, er det én [av dere], som er villige til å virke tullete for Kristi sak?»

6.3.2 Haaviks tale

Haaviks hovedbudskap kretser som nevnt rundt «Følg meg»²⁷¹. Hans tale er dermed også klart tematisk. Foruten én setning/ett direkte bibelord i innledningen sin, benytter ikke Haavik dette videre før det har gått ca. 1650 ord av talen; og hele «introduksjonen» er ferdig. Hos Haavik er ca. 4% av innholdet direkte Bibelopplesing. Han bruker også *gjennfortelling*; bl.a. av historien om Peter. Foruten 1 setning/ett bibelord benytter ikke Haavik direkte bibelord Med andre ord spiller Haavik lite på *det særegne* «kristelige».

I Haaviks budskap ser jeg et tydelig ønske om å både bekrefte og utfordre ungdommene. Til dette bruker også Haavik alle tre overtalelsesmidlene. F.eks. stiller han mot slutten spørsmålet om kanskje «dette [tilsvarende livsbeskrivelse som hos 'Brooke' i fortelling fire] kan være ord over vårt liv?». Han slår fast at han mener ungdommene har mye i seg; og de utfordres til å legge livet i Guds hender.

Naturlig nok ut fra hovedtemaet så er etterfølgelsen sentral i Haaviks tale. Han siterer Misjonsbefalingen – samtidig som han viser et videoklipp fra Farmen, med en «egenlaget befaling».

Haaviks tiltale overfor ungdommene er både «oss», «du», «deg» og «vi». Han veksler altså i måten han formulerer seg.

²⁷¹ Ordet «følg» brukes 7 ganger av Haavik.

6.3.3 To observasjoner til drøftingen

6.3.3.1 Apologetisk siktemål

Hos begge talerne observerer jeg elementer som grenser mot «apologetikk». Dette begrepet brukes om innhold i teologien «som har til formål å begrunne og forsvare kristendommens krav på å bli betraktet som den sanne religion»²⁷². Både Caine og Haavik bruker en del plass på å argumentere «logisk», og bygge tilliten til at den kristne tro er til å stole på inn i ungdommene.²⁷³

Caine virker å forsøke å aktivt «ta temperaturen» og stille «en intellektuell og åndelig samtidsdiagnose» for samfunnet. Hun beskriver at ungdommene vil bli møtt med at de må roe seg ned, slappe av. Taleren markerer en tydelig grenseoppgang til «en vantro verden, (...) en verden full av kynisme, en verden preget av oppsplitting, en verden preget av vitenskapelig rasjonalitet, en pluralistisk verden, en postmoderne verden, en sekulær verden, en humanistisk verden, en ateistisk verden, en individualistisk verden».

Haavik utfordrer ungdommene til å «sette ord på (...); svare på spørsmål som 'hva betyr Gud for meg; hvorfor er jeg kristen; og hvorfor burde andre ta del i troen?'». Han mener det er bra når man «blir spurt om sånne ting».

6.3.3.2 Det språklige uttrykket

Både Caine og Haavik har noen ord eller begreper som de bruker, som ikke alle automatisk vil forstå eller kunne forklare. Haavik sier i sin invitasjon f.eks. «fornye ønsket om å følge Jesus». Caine bruker tidlig, som en del av innledningen sin, ordet «betjene» (eng.: 'serve') om det å få holde talen for ungdommene. Senere beskriver hun: «Vi er bærere av vekkelse.»

6.4 Oppsummering; inn mot drøftingen

Her i kapitlene 6.1, 6.2 og 6.3 har jeg nå gjort en del interessante funn og observasjoner. Disse vil jeg nå kort summere opp; før jeg bringer dem med videre til drøftingen i neste kapittel:

Innenfor det retoriske har jeg sett at begge talerne bruker de tre overtalelsesmidlene aktivt; i noe ulik grad. De etablerer etos på litt forskjellig måte. Vektleggingen av patos gjøres på noe ulikt vis. Bruken av logos-appellen gjøres også forskjellig. Begge UL-talene – men særlig Caine – tematiserer lidelsen og omkostningene ved troen. Til sist så jeg at «de fire stegene» er til stede hos begge talerne; altså inviterer de tilhøreren med på vandringen gjennom talens budskap.

Innenfor det teologiske har jeg sett at talerne bringer alle mine fire sentrale temaer på banen. Ut fra talene ser jeg et gudsbilde, et syn på mennesket, et syn på frelsen, og en

²⁷² "Apologetikk", Store norske leksikon, 2009 og "Trosforsvar", Norges Unge Katolikker, Publiseringstidspunkt ikke oppgitt.

²⁷³ Mange begrunner dette ut fra 1Pet 3:15. «Vær alltid klare til forsvar når noen krever dere til regnskap for det håp dere eier.»

tanke om kirken/fellesskapet. Begge peker også tydelig på misjonsperspektivet og det diakonale.

Innenfor det homiletiske har jeg analysert litt ulikheter ved de to talene – som jo naturlig er. Dette er også aspekter jeg vil bringe inn i igjen i drøftingskapitlet.

Samlet har jeg nå et bredt grunnlag for å utføre drøftingen nedenfor. *Hovedfokuset ut fra problemstillingen er å se hvordan den retoriske anretningen samvirker med det teologiske innholdet.*

7. Drøfting

Ut fra analysen vil jeg nå gå løs på å drøfte samspillet mellom den *retoriske anretningen* og det *teologiske innholdet* i talene. *Det homiletiske* bringes naturlig inn der det hører hjemme. Jeg forutsetter naturlig at når et teologisk tema er påvist til stede – f.eks. gudsbilde – så vil dette også kunne knyttes direkte til ett eller flere av overtalelsesmidlene.

7.1 Samspill mellom overtalelsesmidlene og teologisk budskap

7.1.1 Samspill mellom etos-appell og teologisk budskap

I analysen fant jeg at både Caine og Haavik tydelig ønsker å utfordre ungdommene med sitt budskap. Det fordrer *tillit*. Dette søker begge å oppnå gjennom å etablere sin karakter, sitt etos – på måter som er naturlige for dem. Antall ord som brukes på dette i starten var overraskende lite. Begge sier sine navn, og noen korte «høflighetsord». Utenom det så prioriteres ikke dette så mye som jeg antok på forhånd.

Muligens har de allerede hatt en plattform for dette; i form av en videopresentasjon tidligere i møtet?²⁷⁴ Men det hadde samtidig vært noe underlig; fordi de jo presenterer seg.

Kanskje har de også f.eks. fått beskjed av arrangøren om at dette ikke skal vektlegges mye på den korte tiden de har fått tildelt; og de styres således heller til å vie tiden sin mer på de andre «overbevisningsmulighetene»? Dersom arrangøren legger noe av *etos-etableringen* til «en egen bolk» tidligere i møtet så kan det være et bevisst grep, for å konsentrere selve forkynnelsen mer rundt *patos* og *logos*.

Uansett så plasserer begge talerne seg kort: Caine deler sin reise fra å tilhøre de laveste i samfunnet, til å nå «se millioner av mennesker få høre det frigjørende og livgivende budskapet om Jesus Kristus». Haavik presenterer seg som bergenser og prest.

Begge talerne bruker fra starten altså ikke mye tid på «å selge inn sin egen troverdighet». Jeg har undret meg på hvorfor Caine og Haavik ikke vektlegger dette virkemiddelet i like stor grad som litteraturen beskriver som det ideelle, før et godt stykke senere i talene. Kan det handle om at talerne (og arrangørene) forutsetter at flertallet av tilhørerne er kjent i kristne miljø; og automatisk føler seg trygge på taleren som en naturlig autoritet? Eller kan det handle om å virkelig ville forvalte tiden godt; at man frykter en klassisk «kommunikasjonsfelle» som en del predikanter går i, der man bruker fem minutter på en innledende bønn, eller på å fortelle hvor takknemlig man er for «den ekstremt flotte kona» si og «de fantastiske barna» sine...? Jeg vil i hvert fall anta at for begge talene, som virker planlagt for å vare i akkurat en halvtime; så er

²⁷⁴ Haavik nevner kort i starten av sin tale: «... som jeg sa i stad ...». Dette indikerer at han har fått et rom tidligere i møtet, til å si noe, også før talen. Dette er i seg selv interessant, og verdt å merke seg – men ikke noe jeg kan vektlegge her; da jeg ikke vet hva som ble sagt.

intensjonen å *forvalte tiden best mulig*. Det er også et poeng i kristen tale – til forskjell fra en tale i næringslivet – at fokus skal rettes primært mot Gud. Noen kristne forkynnere har kanskje lyktes med å sette større fokus på seg selv, men mindre på Gud. I hvert fall innledningsvis i en del taler kan dette være en rettmessig observasjon.

Haaviks etos-etablering er annerledes enn Caines. Ungdommene får vite at han er kjendis fra TV og at han er prest. Kjendisstatus kan gjøre ungdommene mer nysgjerrige, og sannsynligvis har mange sett ham på TV. Prestens bakenforliggende etos er bl.a. at han er kalt av Gud og ordinert til tjeneste; både når han er på TV, på UL og ellers. Hvordan ungdommene betrakter «presten» kan nok i større grad variere; fra positive forventninger til mer negative. Men alle forventer at en prest med mikrofon på en scene skal si noe. Haavik synes for øvrig det er «fantastisk» å være på UL. Med andre ord uttrykker han glede og forventning inn i situasjonen.

At Haavik framstår ungdommelig i stilen («promper i bilen»); bidrar til å redusere avstanden mellom den store taleren på scenen, og ungdommene i salen. Dette er trolig et grep han bevisst velger. Jeg kan anta at Haavik søker en nærhet til ungdommene når han skal presentere sitt budskap. Når Haavik deler med de unge at han ikke er «perfekt»; er det nok å betrakte som et «skritt mot/ned til tilhøreren». Dette kan bidra til å framstille taleren mindre unik og blankpolert enn det ungdommene forventer.

Når Haavik tiltaler ungdommene på UL som «*Venner*» flere ganger, er dette etos-etablering verdt å merke seg. Med slike formuleringer snakker han til ungdommene nærmest som likemenn. Han er riktignok ikke så mye eldre enn mange av deltagerne; men trolig er det ikke så mange av de flere tusen på festivalen som han egentlig er «venn» med. Uttrykket oppfattes derfor intensjonelt valgt. Han nærmer seg ungdommene på en personlig måte.

Predikantens rolle i dette må ikke undervurderes. Jeg har spurt meg selv: Med det etoset han her framviser; styrkes rollen hans som forkynner, eller styrkes omvendelsesbudskapet han framsetter? Haavik ønsker å formidle et klart og tydelig innhold, som handler om at guddommen «både bekrefter (...) og utfordrer», «*kan bruke, og (...) ønsker å bruke*» dem. Avveiningen er da hvordan dette best når fram til ungdommenes hjerter og hoder.

Ut fra at han tre ganger tiltaler ungdommene som «venner» synes det som at Haavik velger en «kompis-tilnærming».²⁷⁵ En leder som framstår som «en av gjengen» kan nok appellere til mange tilhørere/ungdommer. Samtidig må man være sin rolle bevisst, og Haavik ønsker klart å utfordre. Jeg har ikke noe grunnlag for å her slutte at han her er *for mild* i formen. Faren er at ved å framstå relasjonelt mer distansert til tilhøreren, så kan det bli vanskeligere å nå fram med budskapet.

²⁷⁵ I del 4 i sin nye bok –de Kock og Norheim, 2022 – reflekterer de rundt ulike roller å velge overfor ungdommer. Haavik kunne også f.eks. valgt å tilnærme seg som mer *lærer* eller *pastor*. Dette er derfor trolig et intensjonelt valg hos taleren.

Caine presenterer seg som en familiekvinn, med mann og to barn. Når hun skal tiltale ungdommene velger hun bl.a. å si at de er «lutherske», og hun sier «unge (folk)». Slike utsagn bidrar til å plassere taleren overfor tilhøreren. Caine signaliserer her en liten distanse; som jeg antar at hun tenker at ungdommene forutsetter. At Caine er eldre enn dem er vanskelig å skjule. At hun heller ikke er noen «klassisk lutheraner» *kan* også være noe hun antar at skiller dem noe. Disse utsagnene er med på å presentere Caines karakter for ungdommene; og vil legge grunnlaget for overbevisningen hos tilhøreren.

Samtidig er Caine «begeistret for å få» tilliten til å tale til dem. Hun opplever det som et «privilegium» og «en ære». Dette antar jeg handler om en bevissthet i at hun framtrer som en «outsider»; både aldersmessig, som pinsekarismatiker, og kanskje at hun er fra utlandet? Samtidig er det ikke sikkert at ungdommer i dag vektlegger i hvert fall de to sistnevnte – med konfesjonelle skillelinjer og opprinnelse – i særlig grad; når det kommer til deres oppfatning av Caines karakter? Caine har også vært i Norge «dusinvis antall ganger». Dette gjør at hun nok oppfattes nærmere av tilhørerne enn en som bare har sett «fjordene» på en video?

Dette med alder er interessant; i hvor stor grad vil ungdommene heller lytte til en yngre og kul «skater», med en røff bakgrunn og kraftig omvendelseshistorie – enn Caine, i midten av femtiårene? Vil det kunne skape en ekstra nær dimensjon som forkynner på en ungdomsfestival? Min antagelse er at en taler «som lever det han preker», og som gjerne bruker sterke effekter eller symboler i tillegg, vil ha den største gjennomslagskraften hos den unge tilhøreren.

En svært viktig side ved Caines tale aktualiserer hvor mye taleren *skal by på seg selv*. Norheim og Haga utfordrer til å gjøre nettopp det; og mener det kan være veldig positivt.²⁷⁶ Caine velger, i en ærlig og upolert seksjon, å bl.a. dele om seksuelt misbruk som barn. Både dette, og at Caine nå driver «en global organisasjon (...) i 15 land»; gjør samlet at hun har et sterkt vitnesbyrd. Med ordene «men jeg er her for å fortelle deg at...» setter hun egen karakter og livshistorie bak budskapet om at ungdommene må tørre å stole på at de er gode nok for Gud.²⁷⁷ Det Caine sier skal oppfattes som en kontradiksjon til det «foreldre, eller venner, eller lærere» har fortalt ungdommene.

Når Caine forteller at hun har stått i spissen for at «millioner av mennesker» har fått høre om Jesus; det er klart at dette gjør noe med hennes nedslag hos de unge.

Når det gjelder Caines teologiske innhold utfordrer hun ungdommene. Hun snakker ikke «rundt grøten»; men spør direkte om de virkelig elsker Jesus, stoler på Ham, og uhindret vil adlyde Ham. Caines mer mentoraktige rolle passer trolig godt inn her: Hun stiller seg litt over ungdommene når hun autoritativt veileder dem som «unge folk» i hva bibelteksten(e)s poeng er. Caine framstår som en litt moderlig skikkelse med masse livserfaring og troserfaring – aldersmessig passer hun som ungdommens mor. Etos-

²⁷⁶ Norheim og Haga, 2021, s. 158-161.

²⁷⁷ Dette minner om Jesu ord i Matt 5: «Dere har hørt det er sagt [...] Men jeg sier dere».

appellen hennes virker understrekende for det gudsbildet hun tegner ut; hun har levd et liv som viser det hun forkynner. I tillegg ønsker hun å engasjere ungdommene til en særskilt betydningsfull tro. Ungdommenes bidrag trengs i en verden som er «fortapt og knust». Dette passer godt med å ikke stille seg helt på linje med tilhørerne; men heller i større grad «veilede» dem, med sin erfaring.

Hun forteller også om at hun selv har fått et utrolig liv. Dette knytter hun til bønn og tillit til Gud. Her ser jeg tydelig samvirke mellom hvordan hun presenterer (seg), og hva hun vil få fram.

Caine oppleves som «en aktivist»²⁷⁸ og ²⁷⁹. Hun er opptatt av å *påvirke* og *oppmuntre*; og har stor tro på at Gud kan gjøre store ting gjennom mennesker. Aktivismen handler særlig om *misjon* og *nestekjærlighet*. Dette er også perspektiver jeg i stor grad ser hos Haavik. Han tar opp samme temaer, og kan også oppfattes noe aktivistisk i stilen.

Jeg vil også kommentere at Caine bruker uttrykket «serve» (betjene) om å få tale til ungdommene. Dette er trolig ikke det første ordet en norsk taler ville valgt; verken utenfor eller innenfor kristne miljøer. Legger Caine noe spesifikt i dette; altså et meningsinnhold som sier noe interessant, om en bevisst tankegang? Jesus ord, der han sier han har kommet «for selv å tjene», er kjent.²⁸⁰ Med sin etos og bakgrunn så kan dette tolkes som en mektig demonstrasjon av en kjærlighet til UL-ungdommene; når en femtiåring velger å «betjene» tenåringene. Her stiller Caine seg til og med «under» ungdommene.

Samlet har jeg sett at etos-virkemiddelet på UL disse to årene er tydelig; og trolig vel gjennomtenkt av talerne. Det er også å anta at både bakgrunn, alder, kjønn m.m. er gjennomtenkte og fruktbare virkemidler som arrangørene bruker for å variere innholdets anretning fra år til år.

7.1.2 Samspill mellom patos-appell og teologisk budskap

Patos-virkemiddelet er noe både Caine og Haavik behersker godt. Begge snakker *til* ungdommene. Talerne ønsker å berøre tilhørerne «på dypet». Ungdommene opplever sannsynligvis at de er til stede på noe mer enn et foredrag.

Caines sterke personlige historie framstår også med et tydelig patos-element: Hun bruker sin erfaring til å forsøke å skape en tilsvarende lengsel hos de unge. Hennes erfaring er «beviset» for hvorfor ungdommene på UL kan regne med en stor Gud, som også kan forandre dem. Når en taler på en stor festival deler sterke opplevelser, rører dette ved noe i mennesker. Caines vitnesbyrd er derfor særlig interessant. Hun har en tøff oppvekst og bakgrunn, som gjør at hun, mot alle odds, nå er en evangelist med hele verden som nedslagsfelt. Her samvirker etos og patos. Hadde Caines historie endt med seksuelt misbruk – at hun ennå var et offer som lå nede – så hadde trolig ikke Caine vært

²⁷⁸ "Christine Caine", Wikipedia, 2022.

²⁷⁹ "Aktivist", Store norske leksikon, 2009.

²⁸⁰ Mark 10:45.

på scenen; i hvert fall hadde hun ikke delt dette. Dette budskapet deles med hensikten å framstille at hun nå er forbi; fordi en mektig Gud har brakt henne gjennom. Derfor kan ikke ungdommene heller snakke ned sin egen betydning; fordi hun selv har «lyktes». Her involverer hun egentlig alle de tre overtalelsesmidlene på en gang: Hun taler av egen erfaring; og bruker dette til overbevisningen.

Beskrivelsen ungdommene får er at de lever i «en mektig tid». Hun forklarer at «Gud reiser opp en generasjon»; og sikter med dette implisitt mot de unge tilhørernes følelsesliv: *Hvem vil være med?* Dette må tilhøreren ta aktivt stilling til.

Når taleren setter ord på det jeg har brukt som forsidesitat på min avhandling anlegger hun et patos-element. Budskapet er også logos – «sak» – men det brukes parallelt med en patos-hensikt: «*Enten forundrer Han seg over vår tro eller vår vantro.*» Dette er definitivt ikke bare saklig informasjon; det er ment å skape et påtrykk hos de unge. Tilsvarende situasjonsbeskrivelse aner jeg hos Haavik: I historien han forteller tolker lederen at konfirmantjenta selvsagt ikke vil gå tapt for Gud. Her overlates ikke ungdommene i tvil om hva taleren forsøker å overbevise dem om. De «må» ta stilling.

Det jeg her beskriver handler egentlig om talernes patos-bruk for å nå ut med deres frelsesbudskap. Caine beskriver at Jesus «har kommet for å tilgi», for å gi «et helt nytt liv» og «et håp for framtida». Haavik beskriver at «Hvis vi velger» Jesu verk «så skal [vi] få det evige liv». Begge talerne framstår slik sett rimelig på linje, *innholdsmessig*, med et klassisk syn på nødvendigheten av Jesu verk, og en frimodighet til å dele troen videre. F.eks. bruker Caine spørsmålsformuleringer: «Vil du...?».

I Caines tale ser jeg også et tydelig patos-element når hun bruker en dramaturgi; for å antyde et kosmisk drama. Gud har en motstander. Mennesket er en del av kampen. Hun beskriver en «veldig, veldig mørk verden». Dette er trolig å se på som åndelige realiteter for Caine.

For å lykkes med sin patos-appell anvender Haavik bl.a. de fire historiene. Disse skaper et parallellspor i talen; der fortellingen om både Muretus, konfirmantleiren, fyrvokteren og «Brooke» er ment å berøre ungdommene, slik at Haavik lettere oppnår å skape en endring med budskapet sitt. Særlig virker historien fra fyret og om «Brooke» trolig som følelsesmessige inntrykk hos tilhøreren. Da oppnår Haavik at hans budskap, som er hensikten bak talene, fester seg. Haaviks misjonale og diakonale perspektiver må også – ut fra historien om fyrtårnet – nevnes her. Han forsøker å bevege de unge; slik at troen får konsekvenser for nesten. Dette beskrives som «det største».

Det tydeligste stedet å finne patos-appellen i en tale er altså mot slutten. Dette handler om at taleren kan anta at disse følelsene har den kortvarigste effekten. Jeg har ovenfor beskrevet en del av talerens hensikt; hva de ønsker å få fram. Det er da naturlig å se om dette gjenfinnes igjen mot slutten av talene; når «klimakset» skal sette spor hos tilhøreren. Det er nå tilhøreren snart skal leve det som er blitt forkynt – etter talen.

Haavik har i sin avslutningsdel konsentrert mye patos. De to innbydelsene gjør at ungdommene må forholde seg til budskapet hans: Skal de rekke opp hånden – eller skal de gå ut etterpå, uten å ha tatt stilling? Haavik skiller (teologisk) mellom å «bli kristen» og «å bli påminnet etterfølgelsen». Dette er en situasjon jeg ikke vil undervurdere tyngden ved. Tusenvis av ungdommer samlet gjør at stillheten under Haaviks telling nok er merkbar.

Caine har en annerledes måte å avslutte på. Hun har valgt en lengre bolk med logos-elementet, med parallell patos-hensikt. Hun nevner de store trosheltene; for at ungdommene skal føle en mindre distanse mellom seg selv og Bibelens mennesker. Intensjonen er å bygge troen i de unge; som gjør at de vil følge Caine og «forandre verden».

Samlet har jeg sett at patos-elementet brukes noe ulikt hos Haavik og Caine; men med samme intensjon.

7.1.2.1 Lidelsen som grunnlag for hengivelse og tilslutning

I analysen ovenfor har jeg påpekt at Caine i særdeleshet tematiserer denne delen ved patos-overbevisningen. Hun appellerer til ungdommene om at de må være forberedt på motstand ved troen; og hun spør om de «er villige til å virke tullete for Kristi sak?». Denne «underdog-tanken» kan være virkningsfull. Taleren kan lykkes med å plassere de unge i en tilfredshet, fordi de er villige til å være med på noe som er stort – selv om resten av verden vil si det er smått og betydningsløst.

7.1.3 Samspill mellom logos-appell og teologisk budskap

Når det gjelder logos-overtalelsen er det, som tidligere nevnt, ikke slik at den må være fullstendig adskilt fra f.eks. patos-overtalelsen. Alt handler om det samme: Talerne ønsker å overbevise ungdommene på UL om sitt budskap og sine «drømmer».

Caine anvender f.eks. en saklig bibeltekst, men argumenterer på en følelsesrettet måte mot ungdommenes hoder og hjerter. Dette budskapet vil så lande ulikt hos den enkelte. De har ulike bakgrunner. Noen tenker at Caines budskap er *sant*, kanskje fordi de er oppvokst med det fra barnsben av – mens andre vurderer gjennom hele talen hennes om det hun presenterer kan være *sannsynlig*.

Inn i dette velger altså Caine å bruke ca. 11% direkte sitering fra Bibelen. Dette er trolig høyst bevisst; for en erfaren ungdomstaler. Hun lener seg altså mer på Bibelordet enn det Haavik gjør; selv om han også relaterer til det. Ingen av dem velger likevel en «homiletisk preken [som] legger ut bibelteksten vers for vers»²⁸¹. Dette er det sannsynligvis gjennomtenkte grunner bak. Både vet vi at det er rene bibeltimer på dagtid, og samtidig har begge talerne valgt en forkynnelse som skal ha en annerledes hensikt. De ønsker ikke å primært bygge kunnskap – slik bibeltimen kanskje mer gjør – de ønsker å nå fram med innholdet sitt; som er budskapet.

²⁸¹ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 48.

Caine holder fram «offiseren»s tro som forbilledlig. Ungdommene oppfordres til å sammenligne seg med mannen for 2000 år siden. Bibelteksten brukes altså inn i dagens samfunn, som noe å lære av. Hvis ungdommene følger hans holdning og trospraksis vil de kunne være «verdens lys» inn i «en veldig, veldig mørk verden». Caine bygger her en bro fra Bibelteksten, til 2021; og lar budskapet om hva Gud kan gjøre framstå som evig gyldig.

Det er interessant å merke seg alle *fortellingene* som Haavik benytter. Dette er tydelig logos-element. Men dette benyttes for å trekke ungdommene med inn i «dramaet» han forsøker å skape, og involvere i. Jeg vil her stoppe ved et viktig poeng: *Ikke alle talere kan holde alle taler*. Dersom Haavik skulle holdt Caines tale så ville han måttet gjøre noen ting annerledes, og motsatt.²⁸² Haavik velger å bruke mye fortellinger, og opplever nok at han har en stil og etos som passer til det. Mye av litteraturen om ungdom vektlegger sterkt at det som formidles og demonstreres må være *autentisk*; hvis ikke vil ikke ungdom lytte. Jeg har i forrige kapittel vist at han appellerer med logos slik at det også er ment å skulle skape et patos-nedslag hos tilhøreren.

Men det kan også være verdt å reflektere: Haavik bruker såpass mye fortellinger; og låner dermed «andres ord». Caine bruker dette lite; og «står mer på egen grunn» – men anvender desto mer bibelsitater. Er dette tilpasninger bare ut fra personlighet eller trygghet i predikantrollen; eller har det mer å gjøre med bevisste kommunikasjonsstrategier? F.eks. har jeg sett i analysen at Caines liste med troshelter anvendes bevisst opp mot overbevisningen av tilhøreren.

Noen av Haaviks formuleringer – som «Jeg tror at Jesus vil» – får meg til å tenke på det Jakobsen og Øierud beskrev rundt modalitet.²⁸³ Jeg antar at han velger denne formen, heller enn «Det er slik at...» eller «Bibelen viser oss at...»; fordi han ønsker å ha en roligere framtoning overfor tilhøreren. Han bruker også relativt forsiktig språk når det kommer til alvoret om å følge Jesus. Å hevde at man må ta stilling til Jesus *før* man dør, er lite teologisk kontroversielt å hevde. Derfor er det interessant å reflektere rundt om Haavik her kanskje velger en mildere uttrykksform enn UL-arrangørene egentlig tenker, eller skulle ønske han gjorde. Dette er nok ikke *tilfeldig*, men *intensjonelt*. Jeg antar at han ved flere utsagn velger å formulere seg forsiktig; både fordi tilhørerne er unge, og fordi det er første kvelden på festivalen. Da kan det ha en effekt å tone ned alvoret noe; for å heller øke påtrykket senere i uka. Uansett antar jeg at *organisasjonene bak UL* står for et tradisjonelt syn på dette.²⁸⁴

²⁸² Å f.eks. bruke humor, dersom det blir påtvunget er ikke gunstig; og kan hemme budskapet som formidles.

²⁸³ Jakobsen og Øierud, 2009, s. 61.

²⁸⁴ Slik f.eks. Ungdom i Oppdrags leder formidlet i 2021: "Hva skjer med menneskene som aldri har fått høre om Jesus?", Dagen, 2021.

Samlet har jeg sett at logos-overtalelsen brukes ulikt hos de to talerne. Begge bruker «saks-argumentasjon» utenfor seg selv; men henter den ulikt. Det som sies framstår stort sett som klart og meningsrettet.

7.2 Teologiske vurderinger av innholdet

7.2.1 «Teologisk posisjon»

Ut fra det allerede nevnte har jeg forenklet definert at UL, Caine og Haavik representerer tre noe ulike «teologiske posisjoner». UL går ut fra et tradisjonelt lavkirkelig utgangspunkt; med luthersk bedehusbevegelse som rot. Caine står i en pinsekarismatisk tradisjon i Amerika. Haavik har en blandet bakgrunn; men er nå prest i folkekirken i Norge. UL har altså valgt ut talere som ikke bare står i en lavkirkelig luthersk kontekst; slik jeg kunne forventet dersom man fulgte en teologisk linje fra «Fjellhaug-miljøet».²⁸⁵ Valgene av talere får meg til å slutte at arrangørene har en interkonfesjonell tanke. Disse forskjellene i bakgrunn er med som bakteppe for min drøfting her.

Ut fra dette vil jeg trekke noen linjer fra analysedelen ovenfor:

7.2.2 Noen teologiske formuleringer

I det følgende vil jeg drøfte noen teologiske formuleringer i talene.

7.2.2.1 I Caines tale

I talen proklamerer Caine: «Vi er bærere av vekkelse. (...) Og hvor enn vi går vil vekkelse dukke opp fordi fra deg vil det flyte elver av levende vann.» Dette er relativt utradisjonelle vendinger i UL-konteksten.²⁸⁶ Enkelte vil nok hevde at påstanden er teologisk interessant. Andre vil hevde at det mest handler om en frisk og unorsk talemåte.

7.2.2.2 I Haaviks tale

I Haaviks tale har han følgende formulering: «Og hvis du er her inne, og du ikke tror, så forstår jeg veldig godt at dette forandrer ingenting for deg.» Denne setningen har jeg reflektert over. Etter å ha utlagt evangeliet, og forklart ungdommene at det finnes et evig liv; så resonnerer Haavik: «Man kan liksom ikke være 'care', i forhold til; 'nei, jeg vet ikke helt om jeg bryr meg om det'. For det forandrer jo alt!» Når jeg tolker forkynnelsen hans her, så hevder han altså at ungdom på den ene siden ikke kan være likegyldig til budskapet; samtidig som han sier at dette ikke forandrer noen ting (riktignok for den uomvendte). Dette synes jeg er utfordrende å forstå. Sannsynligvis mener Haavik her at *det ikke oppleves å forandre noe*. For den kristne tro innebærer jo at sannheten er objektiv, og forandres ikke ved hva ungdommen tenker. Ut fra avhandlingens spørsmål mener jeg det er riktig å antyde at Haavik her *toner ned innholdet*, fordi han *tilpasser den språklige anretningen*.

²⁸⁵ Se fotnote under kapittel 4.2.

²⁸⁶ Uttrykket «vekkelse» brukes for øvrig fire ganger hos Caine – men ingen hos Haavik.

Jeg vil også kommentere Haaviks bruk av humor i historien om jenta som var tilhører på konfirmantleiren. Han beskriver at hun satt på første rad, med øynene klistret mot evangeliebudskapet som ble presentert. Hun tenkte da tilsynelatende at «jeg vil jo ikke gå taaapt for Gud – daaah. Hallo det vil jeg ikke». Mange vil trolig hevde at dette er en alvorlig og personlig sak for en jente i konfirmantalden? Jeg vil derfor tenke at Haavik her muligens trækker over en liten grense når han enten fleiper med hennes respons, eller også med hennes «evige fortapelse». Etterpå oppsøker hun lederen for å få tilgang til internett-passordet; noe som Haavik bruker humoristisk overfor UL-ungdommene. Dette mener jeg kan framstå som en uklok og unødvendig latterliggjøring fra Haavik, om et seriøst emne. Jeg lurer på om dette kan føre til at noen av UL-ungdommene synes han tar dem som ungdommer lite på alvor, og at han fleiper med deres respons og handlemåte.

Haavik formulerer at «Følg meg»-ordene fra Jesus «innebærer [...] at Jesus, for det første, tenker at...». Hvorfor velger han her verbet «*tenker*» – istedenfor f.eks. *sier* eller *forventer*? Et annet sted beskriver Haavik bønn som «prater med Gud». Handler disse eksemplene bare om hverdagslige måter å formulere teologisk innhold på, eller ligger det noen spesifikk betydning i det? Haavik forklarer på fire måter hva *bønn* innebærer; «fortelle, [...] takke, [...] be, [...] og] legge [...] i Guds hender». Han synes å vektlegge hovedsakelig eller ensidig *monologen* fra ungdommene til Gud – ikke at det er en *dialog*, med aktiv lytting eller tiltale tilbake. Dette kan være en interessant teologisk observasjon; og muligens noe Caine ville formulert på en annerledes måte.

7.2.3 Tilstedeværelsen av «lov og evangelium»

Ikke i noen av talene observerer jeg noen særlig praktisering av skjemaet «lov og evangelium». Dette ville vært mest verdt å lete etter i Haaviks tale, siden han er lutheraner. Jeg kan se noen mindre elementer, men ikke et gjennomført oppsett: F.eks. ville da taleren gjerne i første logos-del *fordømt* eller *formant*; mens neste del ville vært preget av et logos-budskap der taleren *frikjente*. Dette ville vært et samspill mellom *det retoriske* og *det teologiske*. Slikt ser jeg ikke tydelig i UL-talene.

7.2.4 Tilstedeværelsen av apologetikk

Jeg kommenterte i analysen at det er elementer av trosforsvar i talene. Dette er trolig en større trend i dagens forkynnelse; enn i tidligere tider. Antageligvis handler det om et økt fokus på temaet, og at det sees som nødvendig; i en tid der kristent trosinnhold både er mindre kjent, og samtidig mer utfordret i kultur og samfunn.

7.2.5 Fraværet av sakramentsbevissthet

At ingen av talerne berører de lutherske sakramentene er påfallende i UL-konteksten. Ingen av dem drøfter noe om *nådemidlene*, slik man kunne antatt særlig hos Haavik. Det virker altså som at arrangørene her vektlegger at «Ordet alene» er nok. Trolig handler dette om at begge talerne tilhører en lavkirkelig tradisjon. Muligens er det også en kontekstuell vurdering, f.eks. ut fra et ungt publikum eller «timing» som åpningsmøtet.

7.2.6 Sideblikk: Mer om «teologisk posisjon»

Da Caine ble presentert som taler på UL 2021s Facebookside, ble det stilt følgende kritiske spørsmål i kommentarfeltet: «Hvorfor er hun taler på UL? Hun har vel en helt annen kristendomsforståelse enn den NLM står for...?»²⁸⁷ For min problemstillings første del har dette en interesse. Hvorfor valgte arrangørene ut en taler som er fra en såpass annen del av det teologiske landskapet enn dem selv?²⁸⁸ Det arrangørene selv uttrykker er at det handler om at de «er opptatt av kristen enhet».²⁸⁹ Kanskje opplever de ikke selv at det er så stor avstand eller betydelige forskjeller? Det er i hvert fall interessant å registrere at noen oppfattet Caine som et kontroversielt forkynnervalg på UL i 2021.²⁹⁰ Det er å anta at formuleringer som at «stor tro får Gud til å bli forundret!» og «at det er en type tro som er tilgjengelig for oss, som får universets Gud til å forundres» ikke vil lande likt hos alle i UL-tradisjonen. Caines avslutning er «La oss ha den typen tro». I kritikken nevnt i fotnoten så knyttes lignende Caine-uttalelser til «'WoF'-bevegelsen». Det er ikke min avhandlings oppgave å følge dette videre.

Jeg har ikke lyktes med å finne tilsvarende offentlig kritikk av Haavik. Dette er også interessant; hvordan en prest plassert tydelig i «folkekirken» ikke virker å oppfattes som så kontroversiell eller annerledes enn der ULs arrangørorganisasjoner vanligvis posisjonerer seg teologisk.

Et slikt sidespor kunne vært spennende å følge videre, og gå nærmere inn i hvorfor UL-arrangørene *det ene året* velger å hente inn en taler fra en tydelig pinsekarismatisk tradisjon, og *det andre året* en profilert prest fra Dnk. Er dette fordi de ønsker å vise økumenisk bredde; eller bidra til å skape «enhet»?²⁹¹ Også for ti år tilbake – i 2013 – var f.eks. åpningstalen på UL holdt av en fra lignende tradisjon som Caine; nemlig Egil Svartdahl.²⁹² Handler dette om at organisasjonene aktivt søker å plassere seg «nærmere midten» av kirkelandskapet, eller tas disse valgene mer for å ha «et stort navn» å vise til i reklamemateriellet? Altså: Er det *teologiske avveininger* som ligger bak, eller er det *strategiske* eller *PR-messige*? Og i forlengelsen vil jeg spørre: Handler dette om at organisasjonene i egne rekker ikke finner nok «krutt» på talersiden – og derfor velger man å se bort fra mer konfesjonelle skillelinjer? Samtidig skal man ikke bare forenkle

²⁸⁷ Kilde inkl. kritikk: Sitat: "TALERDROP", UL, 2021.

²⁸⁸ ULs «plattform» er i utgangspunktet evangelisk luthersk, med forankring i de to arrangørorganisasjonene.

²⁸⁹ Tilsvaret finnes her: Sitat: "Ungdomsfestival får kritikk for å invitere Hillsong-tilknyttet taler: – Vi er opptatt av kristen enhet", Vårt Land, 2021.

²⁹⁰ Det finnes flere artikler; der forfatterne argumenterer for at Caine er en «false teacher». F.eks.: "Christine Caine: Have No Regard for the Offerings of Caine", Michelle Lesley, 2016; "Six reasons not to follow Christine Caine", The End Time, 2016; "Looking at Christine Caine's speech at Passion 2019", The End Time, 2019. (Sistnevnte tekst er basert på en Caine-tale som delvis er ut fra samme bibelord som UL-talen; og her hevder kritikeren at Caine «is teaching classic WoF [Word of Faith].») Dette nevnes her for å vise at oppfatningen av Caines virksomhet er mangslungen.

²⁹¹ Jahr reflekterer rundt dette når det gjaldt ungdomsarrangementet «The Send» sist sommer: "Hvis The Send er kontroversielt, så er Kristen-Norge det samme", Dagen, 2022.

²⁹² "UL2013 - HVEM ER HAN VI SKAL FØLGE? - EGIL SVARTDAHL", Norsk Luthersk Misjonssamband, 2013.

dette ensidig: I 2014 – året etter Svartdahl – var det Gunnar Ferstad som hadde åpningstalen.²⁹³ Han har tidligere vært rektor på ImFs Bildøy Bibelskole.²⁹⁴

7.3 Sammenfattende vurdering: Hva prøver talene å oppnå som åpningstaler?

Som en del av min problemstilling vil jeg nå gjøre en drøfting av analysens funn av talene som *åpningstaler*. Noe av det Norheim og Haga sier er hensikten med en *åpningstale* er at den skal sette kursen; «Naming reality».²⁹⁵ Det som sies skal tegne ut den foretrukne framtidvisjonen.

Jeg har til nå vist at på åpningsmøtene i 2021 og 2022 var forkynnensens innhold i stor grad mulig å relatere til ULs generelle visjon, og de to UL-ukenes spesifikke tema. Både Caine og Haavik holdt fram kallet til å gå ut med evangeliet. Men hvordan lykkes tale(r)ne som *åpningstaler(e)*?

7.3.1 «Hvem er du?»

Jeg har sett at Norheim og Haga mente at særlig spørsmålet «Hvem er du?» bør være hovedfokus i en *første tale/åpningstale*. De forutsatte at dersom talerne ikke *var* kjente ansikter for ungdommene på forhånd, så måtte de *bli* det fra starten av formidlingen.

Som vist inneholder begge talene interessante elementer der talerne forsøker å bygge en god etos-plattform for sine budskap.

Uansett må Caines enorme erfaring kommenteres. Hun har vært i aktiv tjeneste som leder og forkynner gjennom like lang tid som Haavik har levd. Søk på internett viser et rikholdig arkiv med tilgjengelig digitalt innhold. Hun er derfor et i tiden forholdsvis stort internasjonalt navn. Dette betyr likevel ikke automatisk at tilhøreren nødvendigvis oppfatter dette. Tilsvarende er det ikke selvsagt at Haaviks profesjonsstudium gir ham noen fordel fra tilhørers perspektiv. Etosen som betones på UL er den som «spikres klarest».

Begge talerne uttrykker forståelse av *konteksten for talen*: De omtaler innledningsvis «Norge», «UL» eller «ungdommer». Dette bidrar til å *minimere avstanden fra tilhøreren til taleren*; og er viktig for å oppnå tilliten som ønskes skapt.²⁹⁶

7.3.2 «Hva skjer?»

Norheim og Haga vektlegger at tilhøreren helst må få servert en *situasjonsbeskrivelse* de gjenkjenner. Hva er det som er lengst fremme i bevisstheten hos de par tusen ungdommene på UL? Noen forenklete scenarioer kunne være: Går de rundt med en

²⁹³ "UL2014 - HELLIG ROM - GUNNAR FERSTAD", Norsk Luthersk Misjonssamband, 2014.

²⁹⁴ "Gunnar Ferstad blir vikar i P7 - og tømrrar", Indremisjonsforbundet, 2022.

²⁹⁵ Norheim og Haga, 2020, s. 29.

²⁹⁶ Gullaksen, 2007, s. 36 reflekterer rundt dette.

fryktfølelse for at verden går under med sine problemer knyttet til klima og krig? Eller plages de med en bekymring for at skolekameratene deres går evig fortapt?

Caines beskrivelse er at ungdommene er «vidunderlige», og de er del av «en mektig generasjon som tjener hans [Guds] hensikter på jorden». Ungdommene trygges i at «Gud kan bruke [dem] til å gjøre mektige handlinger». Beskrivelsen er: «Vi har en verden som er desperate etter å få kjenne de gode nyhetene om Jesus Kristus, få kjenne Guds godhet, Guds kjærlighet, Guds barmhjertighet, Guds nåde». Caine hevder at tidens «ultimate krise» er en «tros-krise». Spørsmålet blir om tilhørerne hennes kjenner igjen denne virkeligheten i sitt eget dagligliv.

Caine analyserer at når mennesker vokser opp i kristne miljøer så bringer det ofte «en latskap inn i vår tro». Det fører igjen til at kristne ikke lenger «forundres av Guds vidunderlighet, og vi blir heller en del av et religiøst system, og vi har ingen tro lenger, på at Gud kan gjøre det han sier at han kan gjøre.» Dette er tøffe og utfordrende påstander; som mange voksne kristne i Norge i dag kanskje ville rynket på nesa av.

Videre ønsker Caine å trygge ungdommene i at de «er skapt av en hensikt, for en hensikt. Du er ikke her på grunn av en ulykke. [...] Han har gitt deg en hensikt. Han velger tidene, sesongene og nasjonene [...] som han setter oss i; for å fullføre hans hensikt.» Dette siste – en form for «skjebnetenkning» – er nok noe som ikke alle vil tenke likt om. Og det foran – med at alle mennesker er skapt av en hensikt – er kanskje en utfordring for en del ungdommer å virkelig ta til seg? Caine forklarer ungdommene at Gud *vil* vekkelse; «på våre skoler, [...] på våre arbeidsplasser». Hun forklarer at «Vidunderlig tro [...] kan snu en nasjon rundt». Ungdommene får ikke tenke at de ikke er gode nok; fordi hennes eget liv er eksempelet som beviser at det er mulig for Gud å bruke hver enkelt, uansett.

Caines statusbeskrivelse er: «Det er ikke noe høyere kall enn å gi livet ditt til Jesus Kristus, og tillate ham å bruke ditt liv til å gjøre noe ekstraordinært – for kongens skyld, og for hans rikes skyld.» Dette er en setning som er verdt å merke seg. Caine legger lite imellom når det kommer til å bruke en klar patos-appell for å påvirke ungdommene til å bli dedikerte etterfølgere av Jesus. Dette er kanskje litt unorsk; og kan skape et «enten-eller-forhold» for tilhøreren: *Er du med eller ikke...?* Caines forståelse er at «livet er som en dose damp». Hva tenker en ung tilhører om et slikt utsagn fra ei dame godt opp i 50-årene? Lar de seg fenge, eller blir det for store spørsmål? Hun fortsetter med å stille dem på valg: «Hva skal du gjøre med ditt eneste liv? Skal du leve et liv som teller for evigheten? Skal du leve et liv som teller for Guds ære?» Dette er ikke bare innholdsmessig kløing av unge ører – på et åpningsmøte!

Tidlig i Haaviks tale slår han fast at «Du er en Jesus ville gi sitt liv for. Det er vakkert! Det er sterkt! Vi er tydeligvis viktige for Gud.» Jeg undres hvordan dette lander hos en ungdom? Haavik reflekterer kanskje rundt det selv; da han nettopp i talen nevner konfirmantlederen som utla evangeliet, og håpet på en positiv respons hos de unge. Vil UL-tilhøreren tenke: «Så flott at Gud digger meg»? Eller vil vedkommende heller stille

spørsmål som: «Hvorfor er det relevant for meg?» Eller: «Hvordan kan han like meg; når jeg gjør så mye gærent?»

Jeg drøfter nå altså *situasjonsbeskrivelsen* som ungdommene gis. Haavik hevder at dersom de lar Guds blikk treffe dem «så vil det prege måten vi ser oss selv på; vår selvrespekt, og vårt selvbilde». Dette er interessant. En del litteratur om ungdom, tro og forkynnelse har undersøkt hvordan tanken om skam, skyld og selvbilde er blant de unge.²⁹⁷ Haavik – som selv er relativt nær ungdommene i alder – tar her opp temaet, på en inviterende måte. Det er naturlig å anta at når Haavik flere ganger snakker om at ungdommene må «velge[...] det [troen] [...] han [Jesus] tvinger ingen til det»; så er dette ment å stille ungdommene på valg. Han ønsker gjennom talen å utfordre dem til aktivt eierskap til trosprosessen deres.

Som Caine, så er Haavik av den oppfatning at dette er viktige saker. Han ønsker å få ungdommene med på denne tankegangen: «[H]vis man tror at det [evangeliet] er sant, så får det, hvis jeg skal være ærlig, da, stor betydning for våre liv. Det vil si oss noe om hva som er viktig.» «[D]et største [...] som vi kan gjøre i livet, det er å sette gode spor i andre menneskers sitt liv.» Spørsmålet blir om tilhørerne hans kjenner igjen denne virkeligheten i sitt eget dagligliv

Haavik mener at det viktige er å «dele tro, gi håp, bringe lys, vise kjærlighet, dempe urettferdighet, bekjempe ondskap; rett og slett gjøre verden til et bedre sted enn det var før vi kom, og å introdusere mennesker for Gud.» Min forståelse er her at Haavik presenterer en videre kristendomsforståelse enn den som har preget en del miljøer opp igjennom. Hans ord om å «bringe Guds rike på jord» innehar en stor vektlegging av det barmhjertige og nestekjærlige prinsippet. Dette kan skille seg noe fra tanken om at «frelsen er det viktigste»; og derfor vektlegges det mest.

Haavik hevder overfor ungdommene at dette kan man «ikke «være 'care' [...] til». Kjenner ungdommene på det samme? Opplever de seg utfordret til å følge Haaviks beskrivelse av virkeligheten? Samtidig, etter å ha utfordret ungdommene en del, så legger Haavik inn en *nyansering* eller *mildhet*; der han oppfordrer til applaus for alle som har valgt å ta turen til UL den uka. Han ønsker kanskje bevisst å inkludere *alle* ungdommene; uavhengig av deres ståsted, såpass tidlig i arrangementsuka. Det er klart at tanken om «[hva] som er sant og edelt, rett og rent, [...] som er verdt å elske og akte, [...] som er til glede og [...] som fortjener ros»²⁹⁸ er vurdert ganske forskjellig i dagens Norge. Dette vil en forkynner trolig tjene på å være våken rundt.

Haavik er tydelig på at «Gud *kan*» og at han «*ønsker* å bruke» ungdommene. Kan det tenkes at den unge tilhøreren her vil differensiere i sin lytting mellom å nikke samtykkende til at Gud kan bruke dem («OK, det er fair»), men ikke helt se relevansen i det å faktisk bli brukt (til misjon) («det er vel ikke nødvendig?»)? Haavik selv forklarer

²⁹⁷ Bl.a. Almasou, 2019 (MaT) og Søvik, 2014 (PhD) drøfter dette temaet.

²⁹⁸ Fil 4:8.

at «når Jesus møter mennesker; både *bekreftet* og *utfordret*» han. Ut fra dette resonnerer at alle ungdommer nok liker og trenger *bekreftelsen* fra Gud – men jeg er usikker på om alle på UL er like klare for *utfordringen* som Gud gir. «Følg meg» er jo Haaviks hovedtema i talen. I dette ligger det en brodd til likegyldigheten; budskapet har en natur av forventet respons i seg.

Mot slutten av talen så sier Haavik til ungdommene: «Du har evner. Du har energi. Du har tid. Og du har Gud. La oss legge vårt liv i hans hender, og følge han.» Til dette må jeg få stille to spørsmål – vedr. om denne situasjonsbeskrivelsen er gjenkjennbar: Det ene går på det generelle som jeg har streift innom flere ganger: Om ungdommene vil eller ønsker å «gå *all in for Gud*»? Men det andre som dukker opp i denne sammenhengen: Begår Haavik her et uheldig lite overtramp, ved å hevde at (alle) ungdommer særlig «*har energi*»? Til en prest som har *sjelesorg* som en del av sin utdanning, og som trolig kjenner godt til bl.a. Skjeveslands beskrivelse av «den sjelesørgeriske forkynnelsen»²⁹⁹; *er dette en sunn påstand*? Jeg har selv erfart og møtt mennesker som til enhver tid ikke føler på dette «overskuddet til å dele». For noen kan det være en utfordring å bare orke å stå opp. Da vil et slikt utsagn kanskje kunne skade både selvfølelse og trosbilde? Slike generaliseringer kan være skumle, og bør muligens unngås, er min påstand.

I teorikapittelet spurte jeg om den «tøffe situasjonsbeskrivelsen», som Norheim og Haga etterlyser, bør tones noe ned i åpningstalen? I en ukelang festival som UL er det slik at bibeltimholderne på formiddagen ofte er den samme i flere dager, eller hele uka – mens kveldsmøtene har nye talere hver kveld. Slik sett blir det flere bibeltimer på dagtid med samme person gjennom uka; mens kveldsmøtene delvis i praksis utgjør «åpningsmøter» hver eneste kveld gjennom festivalen. Et slikt perspektiv er viktig å nevne for denne oppgaven. Jeg har forutsatt at *åpningstalene* første kvelden likevel har sine unike poeng for avhandlingens tematikk; nettopp fordi de «slår an tonen» for resten av uka. Ungdommene kommer og «lander», akkurat i tide til møtet begynner. Samtidig vil da – ut fra denne erkjennelsen – Norheim og Hagas poeng om både «Hvem er du?)/etos og «tøffheten i talens budskap» på sett og vis gjelde tilsvarende de andre kveldene også, med nye talere – ikke bare *åpningsmøtene*.

Jeg undres derfor på om det kan være hensiktsmessig å tenke at en kristen åpningstale på festival må kombinere tanken om å både servere en «tøff situasjonsbeskrivelse»; samtidig som man moderer budskapets alvor nok til at tilhøreren ikke glipper av kroken (allerede på åpningsmøtet i festivaluka). Sagt med andre ord: Er/bør/skal taleren være ærlig med tilhøreren om *både gevinsten* og *prisen* som ligger i budskapet som framlegges den første kvelden? Kunnskapen om frivillig tilslutning er nødvendig å vurdere³⁰⁰: Taleren må avveie om budskapet er såpass alvorlig at det bør tegnes et «skremmebilde»,

²⁹⁹ Skjevesland, 1997, s. 75-82.

³⁰⁰ Norheim og Haga, 2021, s. 66-67 og 73-75.

eller om det er greit å framlegge det først og fremst med hensikt å skape tillit eller frivillig tilslutning.

7.3.3 «Hvem er vi?»

Når det gjelder «prisen vs. gevinsten» er det et sentralt poeng i min analyse: Verken Caine eller Haavik synes å tegne noe «skremmebilde» dersom ungdommene *ikke* «kjøper deres poeng». Ingen av dem nevner f.eks. spesifikt *en evig fortapelse*; som alternativ til «deres anbefalte vei». De spiller ikke på frykt som sådan. I den grad de måtte tegne opp frykt vil jeg vise til Caines betydelige vektlegging av «you will look foolish [om du velger et radikalt Jesus-liv]». Ungdommene forklares at dersom de «går all in», så vil venner, familie eller samfunn kunne plassere dem i en bås. Caine formidler at de blir ikke populære av å følge Jesus. I begge talene er det slik at budskapet framstilles som noe som vil ha en pris å ta inn over seg. Både Caine og Haavik selger ikke et «soft gospel»; uten kostnad. Hos Paulus³⁰¹ er det flere *lidelseskataloger*; der han utlegger³⁰² at å følge Jesus er beinhardt, men samtidig et liv fullt av styrke og kraft. Her viser den retoriske teorien fra Norheim og Haga at det kristne budskapet har en positiv vektning ved seg; formidlingsmessig.

Det er interessant å se at Caine og Haavik i stor grad legger frem budskapet sitt nettopp med en tanke om *frivillig tilslutning*. Ungdommene presenteres for noe talerne virkelig «lever og ånder for»; å leve med en virkelig tro, som gir synlige utslag i livet. Men de overlater helt til tilhørerne på UL å slutte seg til dette; frivillig. De legger ikke et tungt trykk på³⁰³; men argumenterer med *anbefaling* overfor tilhøreren – eller «*invitasjon*» som Haavik formulerer det.

7.3.4 «Hvor skal vi?»

Dette leder over til det siste elementet: «Hvor skal vi [etter åpningsmøtet]?» I UL-sammenhengen handler det, etter deres formål, om å bli satt i brann, og bringe evangeliet ut til de unådde. Ut fra analysen av åpningstalene ser jeg at begge talerne virkelig forsøker å både *inspirere* og *utfordre* ungdommene til dette. Vil ungdommene istemme Caines bønneoppfordring: «Her er jeg. Send meg. Send meg inn i en fortapt og knust verden.»?

Det er den deliberative formen som brukes; når det tegnes opp et ideelt framtidsscenario.

Haaviks to invitasjoner må nok sees i lys av at han samtidig forstår konteksten: «Det er tidlig å ta et så stort valg. Det er første dag på UL. Tusen takk for at du er her.» For noen av ungdommene som er på UL kan åpningsmøtet være deres aller første opplevelse med

³⁰¹ I følge NT2005 –Bibelselskapet, 2005, s. 764.

³⁰² F.eks. i 2Kor 4 og 6.

³⁰³ Slik f.eks. Hallesby gjorde i sin kjente tale for 70 år siden. Jf. "Professor Hallesbys radiopreken", Bibelsk tro, 2003.

kristen forkynnelse noensinne. Han ønsker derfor å favne alle første kvelden på festivalen.

I Gullaksens avhandling drøfter han om postmodernismens tid gjør ungdommer *mer* eller *mindre* i behov av fellesskap og kollektive standpunkt.³⁰⁴

7.3.5 Oppsummering

Jeg hevder ut fra dette at åpningstalene på UL bærer i seg mange av momentene som en god åpningstale bør inneholde.³⁰⁵ F.eks. forsøker begge talerne å operere som «co-authors» for den store historien, og med sine liv trekke med seg ungdommene inn i sine visjoner for framtida.³⁰⁶ Caine kan, med sin enorme erfaring som festivaltaler gjennom flere titalls år, antageligvis en del om hva en god tale bør vektlegge. Haavik på sin side har mer begrenset erfaring, rent aldersmessig; men har nylig fullført sin praktikumsutdannelse, der retorisk og homiletisk forskning er vektlagt.

Et siste punkt verdt å nevne om ULs åpningstaler er at taleren kun holder én tale. Mye mulig skal verken Caine eller Haavik noen gang tilbake til UL for å forkynne. Mye mulig treffer ingen av dem noen av de par tusen ungdommene igjen noen gang. Mye mulig er det ingen andre enn meg som lytter til deres tale flere ganger (selv om Haaviks ligger åpent tilgjengelig for ettertiden). UL-talene har ikke press og forventninger utover å bruke godt den ene halvtimen de har til rådighet.³⁰⁷ Slik skiller åpningstalene på en festival seg fra «generelle repetitive åpningstaler»; der en fast leder eller prest med fordel bør gjenta sine viktigste fokusområder med jevne mellomrom.³⁰⁸

7.4 To teologiske betraktninger mot slutten

7.4.1 Soteriologien på UL i 2021 og 2022

Grovt sett samsvarer innholdet som formidles på åpningsmøtene i 2021 og 2022 med det som kan forventes ut fra ULs visjon.³⁰⁹ Hos begge talerne i mitt materiale er det mest fokus på *det dennesidige*, og mindre på *det hinsidige*. Det som slår meg gjennom analysen av talene er særlig hvordan synet på frelsen framstilles.

På den ene siden taler både Caine og Haavik til UL-ungdommene som en kollektiv størrelse, i den forstand at de alle omtales som «fylt med Gud-gitt mening» og «Du er i Guds plan». Det kan med andre ord synes som at alle ungdommene favnes i omtalen som «innenfor». Dette viser en inkluderingsstanke; der muligens talerne tenker at de snakker til omvendte.

På den andre siden har samtidig begge talerne også en definisjon av at det finnes «noe utenfor»: Caine betegner at «Gud har kalt oss til å være lys i en veldig, veldig mørk

³⁰⁴ Gullaksen, 2007, s. 42-43.

³⁰⁵ Bl.a. gjengitt her: Norheim og Haga, 2020, s. 54.

³⁰⁶ Slik Norheim og Haga, 2019 beskriver det på s. 179.

³⁰⁷ Ref. punkt 7 på s. 54 hos Norheim og Haga, 2020.

³⁰⁸ Norheim og Haga, 2019, s. 172.

³⁰⁹ Se kapittel 5.

verden», og virker å tenke at «vantro» finnes på UL. Haavik har invitasjonene mot slutten av talen; som peker mot at han ønsker at flere bør ta tydeligere standpunkt for Jesus. Dette handler om det individuelle trosuttrykket.

I Haaviks første invitasjon tilbyr han at ungdommer som ikke kjenner Jesus kan «bli kristen». Etter en pause forklarer han at ingen gjorde dette. Videre oppfordrer Haavik de som er kristne til å «fornye ønsket om å følge Jesus». Hvilket innhold legger han i dette? Ut fra forklaringen hans rett etter virker det å handle mest om det menneskelige perspektivet; at ungdommen *replasserer Jesus som konge på sin trone i livet*. Han kaller det «å bli påminnet etterfølgelsen». Her responderes det tydeligvis – han sier: «Nydelig (...) vi kan bare holde hånden oppe».

Begge årene betones et teologisk innhold som handler om *å gjøre* og *å ta valg*. Dette er interessant rent kontekstuel. UL arrangeres av organisasjoner som har en tydelig lavkirkelig luthersk forankring. Det med *å gjøre* går på handlingene som følger av troen; f.eks. misjon eller diakoni. Det med *å ta valg* bruker talerne også når de henstiller til den frivillige tilslutningen som allerede er nevnt. Dette framstår ikke typisk luthersk.

Luthersk teologi peker på at mennesket *ikke* er i stand til å velge Jesus. Dette er derfor interessant å stoppe noe ved, i et sentralt spørsmål som det *om frelsen*. Hos både Caine og Haavik understrekes valgets betydning. De oppfordrer til å velge rett; som er å motta og følge Jesus. Gjennom dette distanserer egentlig begge talerne seg fra UL-arrangørens trosgrunnlag; der det er vanligere å hevde at det er *Gud* som må skape troen. De formidler et trosinnhold som nok står nærmere en moderne evangelikal tenkning.

Hos Caine står etoskarakteren i bakgrunnen for den litt unorske omvendelsestanke; der hun bruker seg selv som autoritet. Haaviks etos framstår mer som veiledende og velmenende kamerat; som anbefaler troen.

Ut fra de to talene virker det som at noe av ULs stil er *å bevege til tro*. Hos Caine framstår omvendelsestanken som noe viljesstyrt. Hos Haavik innehar omvendelsesbudskapet en tvetydighet i seg. Begge presenterer forenklet sagt et budskap der «ungdommen velger; derfor tror ungdommen». Dette er en arminiansk tanke, med synergistisk forståelse; der menneskets valg vektlegges.³¹⁰ Mennesket forstørres – og Guds gjerning i å skape troen forminskes. Det er her ikke rom for å følge dette sporet langt. Men jeg kan slå fast at det ville vært lite kontroversielt å sterkere betone gudsperspektivet i dette på UL. Derfor kunne det kanskje vært forventet av Haavik; men mindre av Caine. Det er interessant at dette nedtones – det kunne vært forventet tydeligere luthersk forkynnelse på dette punktet på UL. Muligens kan det være en retorisk tilrettelegging, eller tanke om at det kan vektlegges mer senere i festivalen.

³¹⁰ Berkhof, 1996, s. 459 og Teigen, 2008, s. 246.

7.4.2 Økumenisk tilnærming – jf. problemstillingen

Et mål med denne avhandlingen har vært å undersøke *innholdet* i talene på UL, de to årene. I Haaviks tale vektla han flere ganger det jeg har benevnt som «det diakonale»; nemlig «gi håp, [...] dempe urettferdighet, [...] gjøre verden til et bedre sted». Når noe gjentas (ordrett) flere ganger, på ulike steder i talen, så kan det antas å være viktig innhold for taleren å formidle. Det interessante med dette innholdet er at det er formuleringer som de aller fleste kristne vil kunne samles rundt. Det er med andre ord lite kontroversielt. Trolig kunne det samme vært sagt på ungdomsarrangementene «Get Focused»³¹¹ (tverrkirkelig), «Action»³¹² (KRIK) eller «Røst» (KFUK-KFUM); som er litt andre sammenhenger enn UL. Budskapet om *å bry seg om andre* – Haavik sier «å gjøre noe for andre» – er noe mange kan stille seg bak. Dette kan være et felles økumenisk møtepunkt og engasjement.

7.5 Kritisk blikk på egen forskning

Jeg vil kort drøfte kvaliteten på avhandlingen, med et kritisk blikk på noen aspekter ved egen forskning:

I oppgaven avgrenset jeg til å *kun* forholde meg til selve talene som ble holdt. Det betyr at f.eks. papirprogrammet eller forhåndsinvitasjonen til festivalen på nettsidene, eller videoklipp og annet som er utgitt for promotering, ikke er analysert. Jeg har heller ikke sett eller vektlagt eksempelvis intervju mellom taler og møteleder *før* selve talen startet. Dette er noe UL har praktisert til en viss grad tidligere; som kan ha noe å si for hvordan taleren selv bruker tid på etablering av etos.³¹³

Når det gjelder egen objektivitet, vil jeg understreke at jeg ved flere anledninger selv har vært fysisk til stede på UL, med ulike roller. Men jeg har aldri vært medlem i Misjonsbandet eller Indremisjonsforbundet, og mener selv at jeg innehar et tilstrekkelig objektivt utgangspunkt. Jeg har ingen personlige bånd til talerne, og har i det lengste forsøkt å ha et utenfra-blikk på materialet.

Noe som ikke er uproblematisk er min oversettelse av talene; både fra Caines engelsk, og fra Haaviks Bergensdialekt. I utgangspunktet er det naturlig at Haaviks språk og talemåte ligger nærmere ungdommenes enn det Caines gjør. Når jeg i tillegg har oversatt Caine til et annet språk, vil dette selvsagt forringe språket noe. Dette har jeg vært bevisst rundt gjennom forskningen, men det bør like fullt nevnes. For å yte Caine rettferdighet har jeg derfor i noen tilfeller brukt originalspråket i analysen. Når det gjelder Haavik, var det få ord som måtte forandres i transkriberingen, og min sitering av han ligger derfor tettere opp til det som ble sagt.

³¹¹ "Get Focused", 2022.

³¹² "VELKOMMEN TIL KRIK-LEIR!", KRIK, 2022.

³¹³ Samtidig kan trolig dette utelukkes særlig for Caines del; da hun ikke var til stede fysisk.

8. Avsluttende del

8.1 Oppsummerende konklusjon

Jeg vil her løfte fram oppgavens funn relatert til problemstillingen:

I UL-talene i 2021 og 2022 framstår det tydelig at talerne har en bevissthet rundt budskapet de ønsker å formidle, og hvordan de ønsker at det skal formidles. Begge talerne bruker aktivt elementer fra retorikken, for å få fram det teologiske budskapet. Oppgaven har sett på hvordan dette samvirker.

I Caine har jeg hatt å gjøre med en taler som framstiller seg selv som en autoritativ moderskikkelse til «unge folk». Dette anvender hun for å overbevise ungdommene om at den kristne tro vil kunne ha sin pris; men det er verdt det. Caine knytter an til bibeltekster; samtidig som hun bruker egen livshistorie og -erfaring. Samlet får dette trolig ungdommene til å tenke over om deres tro er «vantro» – noe taleren advarer mot.

Når det gjelder Haavik posisjonerer han seg mer overfor ungdommene som en blant «venner». Dette bruker han bl.a. til å holde fram to invitasjoner der tilhøreren aktivt kan respondere på et trosvalg. Hans kommunikasjon kretser rundt fire sentrale fortellinger. Appellen handler om å leve et kristenliv som utgjør en forskjell i verden.

På ULs åpningsmøter disse to årene ser jeg et tydelig fokus på å bevege tilhøreren til å velge *det gode*, mer enn å skremme fra *det onde*.

Mye av det teologiske som formidles er lite kontroversielt; og slik sett økumenisk aksepterbart. I stor grad bekreftes tilhørerne, og inkluderes i «Guds plan». Menneskesynet framstår i hovedsak positivt, selv om synd og også nevnes. Verdensbildet karakteriseres realistisk, med behov for kristne som kan «være lys».

Blant de mest interessante funnene er hvordan frelsen beskrives hos begge talerne. Det jeg har stilt mest spørsmål ved, ut fra UL-konteksten, er både hvordan frelsens nødvendighet og tilegnelse formidles. Her er det slått fast at mye overlates til den enkeltes egen tilslutning; et syn som divergerer en del fra klassisk luthersk tenkning.

Også Caines vektlegging av hvordan menneskets tro kan «få universets Gud til å la seg forundre» er ikke teologi alle kristne vil enes om.

Synet på menigheten er hos Caine og Haavik vektlagt noe ulikt. Førstnevnte går langt i å advare mot kristen lunkenhet; som «del av et religiøst system». Sistnevnte anbefaler å prioritere «å komme seg til kirken».

Begge talerne vektlegger tydelig behovet for både misjon og nestekjærlighet. Mer enn evighetsperspektivet, framheves det at troen skal sette spor i verden. Tilhørerne utfordres til å gå «all in» for Jesus.

Når det gjelder møtenes sjanger har jeg sett at talerne forsøker å invitere ungdommene med på en virkelighetsbeskrivelse; samtidig som de søker å angi retningen for livet

videre. Muligens er det noe, særlig innholdsmessig, som nedtones; med en tanke om at åpningsmøtet skal sette tonen for festivalen, men også ikke miste tilhørernes interesse for resten av uka.

Talerne er relativt ulike de to årene jeg har undersøkt. Dette sees delvis igjen i stil og budskap i forkynnelsen. Teologisk synes det likevel ikke som at de står så langt fra hverandre; jeg finner heller flere likhetspunkter i hva de vil få fram.

Med dette har jeg forsøkt å sammenfatte de sentrale funnene med relevans for avhandlingens problemstilling.

8.2 Utblikk

Som ung student besøkte jeg en kristen internatskole. Under oppholdet der var det en annen tilreisende person som skulle holde en andakt. Jeg husker, nå selv mange år etter, at taleren brukte en illustrasjon eller stilte et spørsmål for å få elevene til å tenke over hvor de havnet dersom de i dag var på en flytur, og flyet styrtet.³¹⁴ Etterpå husker jeg en samtale med en i ledelsen på skolen, med få til stede. Vedkommende var da merkbart frustrert, og uttrykte noe som følgende: «*Man kan ikke tenke at man skal si alt, hver gang, på så kort tid. Da blir det oss som er igjen, som må ta kampen med å balansere innholdet, i det lange løp.*» Poenget var altså at den erfarne kristne internatskoleansatte synes innholdet i andakten for elevene – med definitivt «de store linjene» til stede – var unødvendig krevende kost den aktuelle dagen/i den aktuelle talen. Og jeg lurte også på om vedkommende tenkte noe på hvilken relasjon elevene hadde til den tilreisende, når taleren «trykket til såpass»? Dette husker jeg enda, og det får meg til å tenke på denne oppgavens tema. Det var *trolig* ikke det teologiske grunnsynet i talen som den ansatte på denne skolen reagerte på, men mer «*timingene*» eller anledningen eller måten...?

Denne oppgaven har forsøkt å nøste litt i dette temaet: Hvordan formidle tro til ungdom, i en kristen kontekst, ved hjelp av ord; med fokus på innhold og retorisk tyngde?

Som en av Norges største ungdomsfestivaler er UL på mange måter en interessant markør når det kommer til å vurdere det som skjer av forkynnelse overfor ungdommer.

Under arbeidet med avhandlingen ble jeg oppmerksom på en over hundre år gammel bok; kalt «*Forkyndelsen : et Livsspørsmål for Kirke og Folk : Homiletik*»³¹⁵. Forfatteren, Jens Jonas Jansen³¹⁶, var i mange år prest i den lille bygda Varteig, der mitt etternavn kommer fra. Jeg opplever tittelen på boka som bemerkelsesverdig interessant – og den oppsummerer kanskje godt noe av det jeg nå selv tenker om temaet etter arbeidet med denne oppgaven.

Under arbeidet har jeg også reflektert rundt ordene i 2Tim 2:15: «*Legg vinn på å fremstille dig for Gud som en som holder prøve, som en arbeider som ikke har noget å*

³¹⁴ Altså en tematikk a-la Hallesbys kjente tale.

³¹⁵ Jansen, 1912.

³¹⁶ "Jens Jonas Elstrand Jansen", Store norske leksikon, 2009.

skamme sig over, *idet du rettelig lærer sannhetens ord.*»³¹⁷ Utfordringen blir da: Hvordan skal en forkynner forholde seg til «sannhetens ord», og «rettelig lære» dette til en generasjon med tilhørere i tenårene? Dette er forskningen ikke ferdig med å løse.

Mitt bidrag har vært å undersøke to taler; som del av en større kontekst både på UL, og i norsk forkynnelse for ungdom. Responsen hos tilhøreren har jeg dessverre ikke hatt anledning til å vektlegge. Jeg får dessverre aldri svar på om Caines tydelighet i åpningsmøtetalen i 2021 ble for tøff, og at flere ungdommer ikke kom på møtet kvelden etter, eller resten av uka. Heller ikke om det motsatt; faktisk førte til at noen valgte å søke til forbønn etter møtet; så bibelskole; og senere misjonærtjeneste i framtida... Jeg vet heller ikke om Haaviks «invitasjon til relasjon» førte til en ekstraordinær søken mot forbønn etter talen hans. Heller ikke om noen fikk et ekstra kall lagt ned over sitt liv; i forlengelsen av hans budskap om å bety en forskjell.

Før den nevnte måneden var gått, og Caines tale ble fjernet fra YouTube, så min kone og jeg talen i opptak; altså rundt starten av august 2021. Da lå *hele møtet* åpent ute, ikke bare talen. Det interessante var da – selv om dette nå ikke lenger er tilgjengelig for gjennomsyn – at vi begge opplevde at møtelederen «presiserte» eller «tonet ned» noen mindre elementer av Caines tale.³¹⁸ Det er interessant å spørre seg: Hvorfor satt både min kone og jeg igjen med denne følelsen – etter å ha vært på mange UL-møter? Og var det da noe i skepsisen – som nevnt tidligere at flere følte på – i at en pinsevenn skulle lede an for UL-uka 2021? Og hvorfor gjorde ev. ikke arrangementsledelsen noe med dette *i forkant*, all den tid talen trolig var et opptak fra noen dager før? Dette blir kun hypotetiske spørsmål, uten vitenskapelig hold, men likevel noe som hadde vært spennende å undersøke videre.

Når jeg har valgt å ha Caine-sitatet på forsiden, så er det av en grunn: Det oppleves som at det treffer noe ved min problemstilling, og oppgavens utgangspunkt. At Gud enten forundrer seg over vår tro eller vår vantro, er ikke en udiskutabel formulering. Etter selv å ha vært innenfor mange kristne kontekster, både lutherske og mer frikirkelige; så er mitt klare inntrykk at en slik bærende tanke gjennom talen nok kan sees på som noe problematisk for enkelte. Kanskje var det også derfor talen ble noe nyansert i etterkant av møteledelsen?

I en Dagen-artikkel i september 2022 vises det til forskning både i USA og Norge som tyder på at mange kirkeledere nå setter spørsmålsteget ved tradisjonelle kristne dogmer. Dette gjelder i en bredde av kirker og organisasjoner – men det påpekes at et viktig skille trolig går ved om vedkommende bruker *stilletid* aktivt, eller om de «mangler åndelige rutiner». Forskeren bak undersøkelsen hevder at «Det er en korrelasjon mellom det å ha bibelbaserte overbevisninger og å be og lese i Bibelen hver dag».³¹⁹

³¹⁷ Hentet fra 1930-oversettelsen – med min kursivering – da denne oversettelsen her passer.

³¹⁸ Vi husker nå ikke nøyaktig hva det gjaldt.

³¹⁹ Gudvangen, "Pastorer mener du blir frelst av gode gjerninger", *Dagen* (Bergen, Vestland, Norge), 13. september.

Bak denne oppgaven lå det et ønske om å se på forkynnensens innhold for ungdom. Bak dette igjen ligger både predikantens egen overbevisning og vedkommendes trosliv – og også organisasjoners strategidokumenter og profil. Dette er derfor et stort landskap.

Når det gjelder temaer og retning for forkynnelsen i *framtida* er det nok viktig og interessant å følge med på tendenser videre. Noe av det Wisløff skrev om forkynnelsen for 70 år siden virker å være fjernt for mange i dag. Hvordan vil da «temperaturen» i (ungdoms)forkynnelsen i Norge være om nye 70 år?

I Dagen-artikkelen vises det også til en annen undersøkelse som ble gjort for ca. 20 år siden. Denne oppsummerte «vanlige holdninger til gudstro blant unge amerikanere» i fire punkter; hvorav ett av dem var at «gode mennesker kommer til himmelen når de dør». Førstnevnte undersøkelse, blant hovedpastorene i amerikanske evangelikale menigheter, viste at rundt en tredjedel svarte at «det holder å være 'et godt menneske' om du ønsker deg til himmelen», og at «frelse avhenger [ikke] av syndsbejelse eller at man tar imot Jesus som sin frelser».³²⁰

Da det i mange tilfeller vil være pastorer og kirkeledere som enten direkte forkynner, eller mer indirekte står bak forkynnelsen, for ungdom; så er disse funnene interessante og triste, vil undertegnede hevde. Dette kan begrunnes i at Amerika er en stor premissleverandør for flere av våre sammenhenger; og at mange tendenser derfra viser retning. En norsk forsker sier mot slutten av artikkelen: «Det som skjer i USA, har stor påvirkning på oss, og jeg tror mye utvikler seg den samme veien i Norge.»³²¹

I et innlegg som ble trykket i avisa Dagen først, fra høsten 2022, viser at flere stiller spørsmål ved dagens forkynnelsen. Innlegget, kalt «Tre 'mayday' for prekenen»³²² løfter fram flere fokusområder for arbeidet med temaet i tida framover. De tre emnene som fremheves er økt vektlegging av bibelforkynnelsen, tydelig fokus på Jesus og Den Hellige Ånd, og bevissthet rundt at mange i dag trenger hjelp med å konsentrere seg under en «tradisjonell preken». Forfatteren, som er pensjonert prest, skriver at ønsket er:

(...) å få frem at en preken med tradisjonelt innhold kan gis en utradisjonell form. Bruk av ulike virkemidler og variasjon tror jeg kan hjelpe menigheten til å holde på konsentrasjonen under prekenen. Derfor mener jeg at det er viktig med en forandring av prekenformen for at det skal være interesse for prekenen blant folk flest.³²³

Det hevdes altså at forkynnelsen med et «tradisjonelt innhold», er mulig å få til på litt nye måter.

Det kan være et fint sted å lande denne oppgaven.

³²⁰ Gudvangen, "Pastorer mener du blir frelst av gode gjerninger."

³²¹ Gudvangen, "Pastorer mener du blir frelst av gode gjerninger."

³²² "Tre «mayday» for prekenen", FBB, 2022.

³²³ "Tre «mayday» for prekenen", FBB, 2022.

Når jeg nå står ved slutten av et langt teologistudium så gir dette meg noen tanker for hva jeg vil være bevisst på, fokusere på, og være på vakt for; i både egen tjeneste, og overfor andre i framtida.

I min undersøkelse virker det som at Caine og Haavik tar tro og formidling til ungdom på alvor. Dét er positivt; og må være en bønn for ungdomshomiletikken videre!

Må Gud gi oss nåde og visdom til å holde Hans ord høyt – og la oss forkynne det slik at det gir frihet, liv og retning for folk!

8.3 Anbefalinger for videre forskning

Jeg ønsker til sist å dele noen forslag til videre undersøkelser innenfor dette emnet, som kunne vært interessante:

- Hvorfor velger arrangørene bak UL talere som til en viss grad er fra «utenfor organisasjonene»?
- Hvilke «kriterier» går en festivalarrangør ut fra, når de velger talere for sine ungdommer?
- I hvilken grad kjenner disse talerne grunntankene som ligger der for festivalen?
- I hvilken grad arbeider organisasjonene gjennom talemanuset sammen med talerne i forkant; i hvor stor grad styrer arrangørene tema og innhold?
- Hvor mye påvirker den retoriske anretningen av budskapet det teologiske innholdet i taler for ungdom?

9. Litteraturliste

- Almasou, Liv Hanne Langmoen. (2019). "Avslørt – på godt eller vondt? : kan forkynnelse om synd og skam være til hjelp for ungdoms livsmestring?". Mastergradsavhandling, MF Vitenskapelig Høyskole. <https://hdl.handle.net/11250/2647368>.
- Almelid, Johanna Hundvin. "Sliter du med bibellesingen? Her er Thor Haaviks beste tips." 2022. Hentet 2. januar 2023 fra <https://www.dagen.no/tro/sliter-du-med-bibellesingen-her-er-thor-haaviks-beste-tips/>.
- Andersen, Øivind. (2012). *I retorikkens hage*. 7, Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Austnaberg, Hans, og Mæland, Bård. (2009). *Grensesprengende : om forkynnelse for ungdom 15-18 år*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Barsnes, Hilde, Hegertun, Andreas, Holte, Margit Lovise, Tveitereid, Knut, og Weider, Einar. (2004). *Vil du meg noe? : forkynnelse for ungdom*. Oslo: IKO-forlaget.
- Berkhof, Louis. (1996). *Systematic Theology*. Grand Rapids, Michigan / Cambridge, U.K.: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Bibelselskapet. (2005). *Det nye testamentet*. Det Norske Bibelselskap.
- Caine, Christine. "About." 2022. Hentet 14. desember 2022 fra <https://christinecaine.com/content/about/>.
- Caine, Christine. "Bilde m/tekst." 2015. Hentet 11. januar 2023 fra <https://www.instagram.com/p/2ii33XzHDS/>.
- Caine, Christine. "Christine Caine." 2022. Hentet 23. november 2022 fra <https://christinecaine.com/>.
- Caine, Christine. "Christine Caine Says Word Faith Teacher Joyce Meyer Is Her "Spiritual Mother"." 2012. Hentet 11. januar 2023 fra https://revfrankhughesjr.org/images/Christine_Caine_Says_Word_Faith_Teacher_Joyce_Meyer_Is_Her.pdf.
- Caine, Christine. *Norway Lutheran Youth_1*. 2021. (Ligger ikke lenger åpent tilgjengelig. Se beskrivelse i oppgaven, om tilgangen.).
- Caine, Christine. (2002). *Youth Ministry - Principles for the 21st century*. Australia: Equip & Empower Publishing.
- de Kock, Jos, og Norheim, Bård. (2022). *The Five Questions : An Academic Handbook in Youth Ministry Research*. Wipf and Stock Publishers. <https://www.perlego.com/book/3783398/the-five-questions-an-academic-handbook-in-youth-ministry-research-pdf>.
- de Kock, Jos, og Norheim, Bård Eirik Hallesby. (05/30 2018) "Youth Ministry Research and the Empirical". *International Journal of Practical Theology* 22, no. 1: 69-83. <https://doi.org/10.1515/ijpt-2016-0028>. https://www.researchgate.net/publication/325608696_Youth_Ministry_Research_and_the_Empirical.
- Fields, Doug. (2008). *Hensiktsdrevet ungdomsarbeid : 9 elementer for sunn vekst*. Oversatt av Eriksen, Dag Håkon. Purpose-driven youth ministry. 2. utgave. 1. opplag, Oslo: Luther Forlag.
- Flottorp, Haakon. "Jens Jonas Elstrand Jansen." 2009, oppdatert 22. januar 2023. Hentet 24. januar 2023 fra https://snl.no/Jens_Jonas_Elstrand_Jansen.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2006). "Forskningsetisk veileder for internettforskning" (utgave av: 2019). <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetisk-veileder-for-internettforskning/>.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (2006). "Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi" (utgave av: 2021). <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>.

- GetFocused. "Get Focused." 2022. Hentet 14. november 2022 fra <https://www.getfocused.no/om/>.
- Grue, Jan, og Alfredsen, Frida. "Etos." 2011, oppdatert 17. mai 2022. Hentet 23. januar 2023 fra <https://snl.no/etos>.
- Gudvangen, Stein. "Pastorer mener du blir frelst av gode gjerninger." *Dagen* (Bergen, Vestland, Norge), 13. september 2022. Totalt 2 sider, fra side 10. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digavis_dagenbergen_null_null_20220913_104_212_1.
- Gullaksen, Aleksander. (2007). "Skjer 'a? : en kritisk undersøkelse av norsk litteratur om forkynnelse for unge, med forslag til en alternativ tilnærming.". Mastergradsavhandling, MF Vitenskapelig Høyskole.
- Hanssen, Ove Conrad. (2006). *Homiletikkens ABC+D – Elementær innføring i prekenlærens hovedelementer*. Hefte/"arbeidsbok". Misjonshøgskolen. Hentet fra https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/162087/homiletikkens_abcd.pdf den 2. februar 2022.
- Hegstad, Harald. (2015). *Gud, verden og håpet : innføring i kristen dogmatikk*. Oslo: Luther.
- Hillsong. "Christine Caine - A21 Founder." Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 26. oktober 2022 fra <https://hillsong.com/contributors/contributor/christine-caine/>.
- Hillsong. "Hillsong College." Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 14. desember 2022 fra <https://hillsong.com/college/>.
- Holtedah, Øivind K. (2005) "Hva er ungdomsteologi og hvordan arbeide kontekstuel med ungdom og teologi?". *Norsk Tidsskrift for Misjonsvitenskap* 59, no. 3: 131-142. <https://doi.org/10.48626/ntm.v59i3.4118>.
- Høiby, Erik. "Professor Hallesbys radiopreken." 2003. Hentet 16. november 2022 fra <http://www.bibelsk-tro.no/03-03-10.html>.
- Haavik, Thor. *Følg meg - Thor Haavik - UL 2022*. YouTube: UL - Festival som forandrer, 2022. Hentet fra <https://youtu.be/1BofOVlFMMs> den 21. september 2022.
- Haavik, Thor. *Kjernen & Stjernen - UL tale av Thor Haavik*. YouTube: Thor Haavik, 2021. Hentet fra <https://youtu.be/tOUd6mLI29A> den 21. september 2022.
- Haavik, Thor. "Oppstandelsen - med Thor Haavik." 2022. Hentet 1. februar 2023 fra <https://youtu.be/9WGYG1nZuH0>.
- Haavik, Thor. "Thor Haavik." 2020. Hentet 20. oktober 2022 fra <https://no.linkedin.com/in/thor-haavik-2700b964>.
- Haavik, Thor. "Thor Haavik : hva jeg vil dele med verden." 2022. Hentet 23. november 2022 fra <https://linktr.ee/thor.haavik>.
- Jahr, Karl Andreas. "Hvis The Send er kontroversielt, så er Kristen-Norge det samme." 2022. Hentet 28. november 2022 fra <https://www.dagen.no/korsets-seier/hvis-the-send-er-kontroversielt-sa-er-kristen-norge-det-samme/>.
- Jakobsen, Rolv Nøtvik, og Øierud, Gunnfrid Ljones. (2009). *Prekenbeskrivelse : forstå, formidle, forbedre, forkynne*. 1. utgave. 2. opplag, Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jansen, J. J. (1912). *Forkyndelsen : et Livsspørsmål for Kirke og Folk : Homiletik*. 2. gjennomseede og forøgt. opl. Kristiania: Aschehoug.
- Kirkholm, Miriam. "Møtene er på skjerm, festivalfølelsen er ute." 2021. Hentet 14. desember 2022 fra <https://www.dagen.no/nyheter/motene-er-pa-skjerm-festivalfolelsen-er-ute/>.
- Kirkholm, Miriam. "UL vil ha deltagere fra hele Norden." 2021. Hentet 14. desember 2022 fra <https://www.dagen.no/nyheter/ul-vil-ha-deltagere-fra-hele-norden/>.
- Kongehuset. "Nasjonalmuseet: Åpningstale." 2022. Hentet 19. desember 2022 fra <https://www.kongehuset.no/tale.html?tid=212330&sek=26947&scope=0>.
- Konkordieboken. (2000). Mæland, Jens Olav. Oslo: Lunde Forlag.
- KRIK. "VELKOMMEN TIL KRIK-LEIR!" 2022. Hentet 31. oktober 2022 fra <https://krik.no/leir/>.
- Kummer, Tony. "Children's Ministry Statistics (2019) How do kids come to Christ?" 2019. Hentet 23. februar 2022 fra <https://ministry-to-children.com/childrens-ministry-statistics/#childhood>.

- Leer-Salvesen, Bjarte. (2011). *"Levende håp : En praktisk-teologisk analyse av 51 presters forkynnelse ved gravferd"*. Doktorgradsavhandling, Universitetet i Agder. <http://hdl.handle.net/11250/139699>.
- Lesley, Michelle. *"Christine Caine: Have No Regard for the Offerings of Caine."* 2016. Publisert 4. mars 2016. Hentet 3. januar 2023 fra <https://michellelesley.com/2016/03/04/chhave-no-regard-for-the-offerings-of-caine/>.
- Lia, Liv Mari. *"Even (15) om Thor Haavik: – Det er tøft at han er så sterk i troa si."* 2021. Publisert 17. juli 2021. Hentet 24. oktober 2022 fra <https://www.vl.no/religion/2021/07/17/even-15-om-thor-haavik-det-er-toft-at-han-er-sa-sterk-i-troa-si/>.
- Lifeway-Research. *"19 Vital Stats for Ministry in 2019."* 2019. Hentet 23. februar 2022 fra <https://research.lifeway.com/2019/01/07/19-vital-stats-for-ministry-in-2019/>.
- Misjonssambandet. *"Search."* 2020. Hentet 4. november 2022 fra <https://vimeo.com/search?q=ung+landsm%C3%B8te>.
- Misonssambandet. *"Lanseringsvideo ny visuell identitet."* 2021. Hentet 6. februar 2023 fra <https://www.nlm.no/video/2021/lanseringsvideo-ny-visuell-identitet/>.
- Nilsen, Ruth Einervoll. *"Derfor er Thor Haavik den viktigaste influensaren i Kristen-Norge."* 2021. Publisert 26. februar 2021. Hentet 3. januar 2023 fra <https://www.vl.no/religion/2021/02/26/derfor-er-thor-haavik-den-viktigaste-influensaren-i-kristen-norge/>.
- Nilsen, Stina. *"KOMBINASJON AV KVALITATIV OG KVANTITATIV METODE – EN PRAGMATISK TILNÆRMING."* 2018. Hentet 30. november 2022 fra <https://omhelse.no/a-kombinere-kvantitativ-og-kvalitativ-forskning/>.
- Nilstun, Carina. *"Aktivist."* 2009, oppdatert 28. desember 2020. Hentet 11. januar 2023 fra <https://snl.no/aktivist>.
- NLM. *"FORKYNNELSE."* Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 4. november 2022 fra <https://vimeopro.com/misjon/forkynnelse>.
- NLM. *"UL2012- HERRENS DAG KOMMER - LØP! - KNUT KÅRE KIRKHOLM."* 2012a. Hentet 14. desember 2022 fra <https://vimeopro.com/misjon/forkynnelse/video/46749731>.
- NLM. *"UL2012 - "HERRENS DAG KOMMER - STANS!" - KNUT KÅRE KIRKHOLM."* 2012b. Hentet 14. desember 2022 fra <https://vimeopro.com/misjon/forkynnelse/video/46838378>.
- NLM. *"UL2012 - "HERRENS DAG KOMMER - VENT!" - KNUT KÅRE KIRKHOLM."* 2012c. Hentet 14. desember 2022 fra <https://vimeopro.com/misjon/forkynnelse/video/46877582>.
- NLM. *"UL2013 - HVEM ER HAN VI SKAL FØLGE? - EGIL SVARTDAHL."* 2013. Hentet 9. november 2022 fra <https://vimeopro.com/misjon/forkynnelse/video/71370918>.
- NLM. *"UL2014 - HELLIG ROM - GUNNAR FERSTAD."* 2014. Hentet 9. november 2022 fra <https://vimeopro.com/misjon/forkynnelse/video/102062534>.
- NLM. *"Vår organisering."* Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 6. februar 2023 fra <https://nlm.no/om-oss2/var-organisering/>.
- Nordby, Annette. (2021). *"Når troen ikke blir livslang : en kvalitativ analyse av apostasi hos unge voksne i Den norske kirke, og en praktisk teologisk diskusjon."* Mastergradsavhandling, MF Vitenskapelig Høyskole. <https://mfopen.mf.no/mf-xmlui/bitstream/handle/11250/2825461/4007%20Nordby,%20Annette.pdf?sequence=1>.
- Nordli, Andreas. *"Hva skjer med menneskene som aldri har fått høre om Jesus?"* 2021. Hentet 26. oktober 2022 fra <https://www.dagen.no/okategoriserade/hva-skjer-med-menneskene-som-aldri-har-fatt-hore-om-jesus/>.
- Norheim, Bård Eirik Hallesby, og Haga, Joar. (2020). *The four speeches every leader has to know.* Palgrave pivot. Cham: Palgrave Macmillan.
- Norheim, Bård Eirik Hallesby, og Haga, Joar. (2021). *Kunsten å tale til nordmenn : en håndbok.* 1. utgave. Oslo: Cappelen Damm akademisk.

- Norheim, Bård, og Haga, Joar. (6. desember 2019) *"The Four Speeches Every Youth Leader Has to Know: The Preaching of Jesus as Model for a Public Rhetoric for Youth Ministry"*. [In English]. *Journal of Youth and Theology* 18, no. 2: 164-184.
<https://doi.org/10.1163/24055093-01802004>.
- Norman, Rachel. "94% of adult Christians made their decision under the age of 18." Publiseringsstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 23. februar 2022 fra <https://anotherfarfromhome.com/94-of-christians-were-saved-before-18-years-of-age/>.
- NUK. "Leir er en levende Kirke!" Publiseringsstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 31. oktober 2022 fra <https://www.nuk.no/leir/>.
- NUK. "Trosforsvar." Publiseringsstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 8. februar 2023 fra <https://www.nuk.no/trosforsvar/>.
- Obama, Barack. "Obama Gives First Speech as President." 2009. Hentet 19. desember 2022 fra <https://youtu.be/2NjCQJPh9Pg>.
- Olsen, Håkon Vatnar, og Lia, Liv Mari. "Ungdomsfestival får kritikk for å invitere Hillsong-tilknyttet taler: – Vi er opptatt av kristen enhet." 2021. Publisert 30. juli 2021. Hentet 14. september 2022 fra <https://www.vl.no/religion/2021/07/30/ungdomsfestival-far-kritikk-for-a-invitere-hillsong-tilknyttet-taler-vi-er-opptatt-av-kristen-enhet/>.
- Olsen, Petter. "Gunnar Ferstad blir vikar i P7 - og tømrrar." 2022. Hentet 9. november 2022 fra <https://sambaandet.no/2022/03/29/gunnar-ferstad-blir-vikar-i-p7-og-tomrrar/>.
- Ottosen, Espen. (2005). *Guds stemme : er Bibelen til å stole på?* Oslo: Lunde Forlag AS.
- Prata, Elizabeth. "Looking at Christine Caine's speech at Passion 2019." 2019. Hentet 3. januar 2023 fra <http://the-end-time.blogspot.com/2019/01/looking-at-christine-caines-speech-at.html>.
- Prata, Elizabeth. "Six reasons not to follow Christine Caine." 2016. Publisert 3. januar 2016. Hentet 3. januar 2023 fra <https://the-end-time.org/2016/01/03/six-reasons-not-to-follow-christine-caine/>.
- Rasmussen, Tarald. "Apologetikk." 2009, oppdatert 19. juli 2020. Hentet 14. november 2022 fra <https://snl.no/apologetikk>.
- Redse, Arne. "Solid og diskutabel: Anmeldelse av Harald Hegstads bok Gud, verden og håpet (2015)." *Utsyn* (Anmeldelse), 2016, 27-27. <http://utsyn.no/>.
- Silverman, David. (2014) *"Interpreting Qualitative Data"*. Los Angeles SAGE: 29-56.
- Skjevesland, Olav. (1997). *Det skapende ordet : en prekenlære*. 2. opplag, Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Skaar, Kristen Edvard. "Tre «mayday» for prekenen." 2022. Hentet 16. november 2022 fra <https://www.fbb.nu/artikkel/tre-mayday-for-prekenen/>.
- Somdal, Alf. (1990). *TRO OG LÆRE : et forsøk på en samlet presentasjon av pinsevennes tro og lære*. Filadelfiaforlaget A/S.
- Svendsen, Lars Fredrik Händler. "Postmodernisme - filosofi." 2009, oppdatert 3. mars 2022. Hentet 22. desember 2022 fra https://snl.no/postmodernisme_-_filosofi.
- Svendsen, Lars Fredrik Händler, og Grue, Jan. "Retorikk." 2009, oppdatert 21. september 2022. Hentet 24. januar 2023 fra <https://snl.no/retorikk>.
- Søvik, Grete Tengsareid. (2014). ""In the middle of Sin is I." En analyse av forholdet mellom narcissistiske trekk i vår kultur og forkynnelse av frelse fra synd i åtte preker holdt på NRK P1 kirkeåret 2007-2008". Doktorgradsavhandling, Misjonshøgskolen / Stavanger School of Mission and Theology.
- Teigen, Arne Helge. (2008). *Innføring i kristen tro*. Oslo: FMH-forlaget.
- Thagaard, Tove. (2009). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode*. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Tollheim, Kristine. (2017). "«Ikke med fremragende talekunst ... men på Guds kraft» (1.Kor 2, 1-5): Retorisk analyse av preker fra Den norske kirke og Norsk Luthersk Misjonssamband".

- Mastergradsavhandling, Universitetet i Oslo.
<https://www.duo.uio.no/handle/10852/57330>.
- Tveitereid, Knut. (2002). *"Hvorfor sover Eutykus? : et essay om hvordan homiletikken, og særlig dens retoriske side, blir utfordret av dagens ungdomskultur"*. Essay i Praktisk Teologi, Det teologiske Menighetsfakultet.
- Tveitereid, Knut. "Making Data Speak - The Shortage of Theory for the Analysis of Qualitative Data in Practical Theology." I *What really matters : Scandinavian perspectives on ecclesiology and ethnography*, redigert av Ideström, Jonas, Kaufman, Tone Stangeland og Scharen, Christian. Church of Sweden research series, 41-57. Eugene, Oregon: Pickwick Publications, 2018.
- Tønnesson, Øyvind, og Svartdal, Frode. *"Ungdom."* 2009, oppdatert 8. februar 2021. Hentet 24. januar 2023 fra <https://sml.snl.no/ungdom>.
- Ufestivalen. *"Om Ufestivalen."* 2022. Hentet 17. oktober 2022 fra <https://www.ufestivalen.no/om-ufestivalen>.
- UL. *"INFO - Beskrivelse."* Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 4. november 2022 fra <https://www.youtube.com/channel/UCMZYb2fzkSCpFaLlp8gZTQw/about>.
- UL. *"START."* 2022. Hentet 4. november 2022 fra <https://www.youtube.com/channel/UCMZYb2fzkSCpFaLlp8gZTQw/featured>.
- UL. *"TALERDROP."* 2021. Hentet 14. september 2022 fra <https://en-gb.facebook.com/unglandsmote/posts/10159348521844197/>.
- Ulstein, Jan Ove. (2009) *"Ungdomsteologi på norsk?"*. *Prismet*, no. 3. Oslo: IKO – Kirkelig pedagogisk senter.
- UNG, ImF. *"Strategiplan 2021."* Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 27. januar 2023 fra https://imf-ung.no/wp-content/uploads/2022/07/NY-strategiplan-2021_03.pdf.
- Ung, NLM. *"Strategidokument for NLM Ung 2013-2021."* Publiseringstidspunkt ikke oppgitt. Hentet 27. januar 2023 fra <https://www.nlm.no/globalassets/dokumenter-og-filer/formelle-dokumenter/grunnregler-og-strategidokumenter/strategidokument-for-nlm-ung-2013-2021.pdf>.
- UngLandsmøte. *"Om UL."* 2022. Hentet 15. september 2022 fra <https://ul.no/om>.
- Vestrheim, Gjert. (2018). *Klassisk retorikk*. Dreyer perspektiv. 7, Oslo: Dreyers forlag.
- Weltzien, Ida Marie Martin. (2019). *"«Du må være der de er» : en kvalitativ undersøkelse av prester og diakoners erfaring av sjelesorgsamtaler med ungdom"*. Mastergradsavhandling, MF Vitenskapelig Høyskole. <https://hdl.handle.net/11250/2647319>.
- Wikipedia-contributors. *"Christine Caine."* 2022. Hentet 20. oktober 2022 fra https://en.wikipedia.org/wiki/Christine_Caine.
- Wisløff, Carl Fredrik. (2004). *Ordet fra Guds munn : en klassiker om forkynnelse*. 5. opplag. Oslo: Lunde Forlag AS.
- Aasland, Håvard. (2012). *"Hvordan har forkynnelsen endret seg i Den norske kirke siden 1950?"*. Mastergradsavhandling, Misjonshøgskolen. https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/161985/2012_h%C3%A5vard%20aasland_rettet-forside.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Vedlegg

Vedlegg 1: Tale 1 (fra UL 2021)³²⁴

Tema for festivalen: «Global».

Tidspunkt: Onsdag 28. juli.

Taler: Christine Caine.

Hei, alle sammen!

Det er Christine Caine her. Jeg er så begeistra for å få snakke til Norges ungdommer! Jeg elsker Norge, med en lidenskap. Min ektemann, mine to døtre, Catherine og Sophia, vi har vært i Norge dusinvis antall ganger. Jeg bare elsker deres nasjon, vår internasjonale leder i A21 gjennom mange år er norsk, vi har et A21-kontor i Norge, og dere har de vakreste fjordene i hele verden. Derfor er det mitt privilegium og en ære for meg å få betjene [serve] dere i dag.

Jeg skulle ønske jeg var der, jeg skulle ønske jeg var der personlig i dag, men i det verden fortsetter å åpnes så ber jeg om at jeg kan få muligheten til å komme, og være med alle lutherske ungdommene i Norge. Jeg tror at dette er en mektig tid [mighty time], å få tjene vår Gud. Vår Gud er en flott Gud. Vår Gud er en stor Gud. Vår Gud har en plan og en hensikt med ditt liv. Og vi skal se til Lukas' evangelium i dag. Vi skal gå til Lukas, kapittel 7. Skriften sier at «Da Jesus hadde holdt denne talen til folket, gikk han inn i Kapernaum. En offiser der hadde en tjener som var så syk at det sto om livet. Han satte stor pris på denne tjeneren. Da han fikk høre om Jesus, sendte han noen av jødernes eldste til ham for å be ham komme og redde tjenerens liv. De kom til Jesus og ba ham inntrengende: «Han fortjener at du gjør dette for ham», sa de, «for han elsker folket vårt, og det er han som har bygd synagogen for oss.» Jesus gikk da med dem. Men da han ikke var langt fra huset, sendte offiseren noen venner til ham med bud: «Herre, gjør deg ikke mer bry! Jeg er ikke verdig til at du kommer inn under mitt tak – derfor våget jeg heller ikke selv å komme til deg. Men si bare et ord, så vil tjenestegutten min bli helbredet. For jeg står selv under kommando, og jeg har soldater under meg. Sier jeg til én: 'Gå!' så går han, og til en annen: 'Kom!' så kommer han, og til min tjener: 'Gjør dette!' så gjør han det.» Jesus undret seg da han hørte dette. Han vendte seg til mengden som fulgte ham, og sa: «Det sier jeg dere: Ikke engang i Israel har jeg funnet en slik tro.» Og da utsendingene kom tilbake til huset, fant de tjeneren frisk.»

Jeg elsker denne historien i Lukas' evangelium! Jeg vil minne dere alle på i dag at dere er vidunderlige menn og kvinner for Gud; at Gud reiser opp en mektig generasjon som tjener hans hensikter her på jorden. Jeg elsker de unge i Norge; at Gud har brukt dere i mektige misjonsbestrebelse. Gjennom hele historien har det vært misjonærer som har reist ut og tatt evangeliet om Jesus Kristus ut over hele jorden. Og jeg tror at folk jeg snakker til i dag, på den andre siden av denne skjermen; at Den hellige ånd merker deg,

³²⁴ Caine, *Norway Lutheran Youth_1* (2021).

at Den hellige ånd vil kalle deg, til å tjene Kongen. Vi tjener en stor Gud, som har gitt oss en befaling om å gå ut til hele verden, og gjøre disipler av alle nasjoner. Og jeg vil minne dere om i dag at vår Gud er en stor Gud og en mektig Gud, og at han i dag leter etter en fantastisk tro. Vår Gud svarer på tro. Vår Gud kan gjøre en ung mann eller en ung kvinne fra Norge inn i sin hensikt. Gud kan bruke deg til å gjøre mektige handlinger. Skriften sier oss i Daniels bok at «... det folket som kjenner sin Gud, skal stå fast, også i handling.» Du kan gjøre store handlinger i din generasjon. Vi har en verden som er desperate etter å få kjenne de gode nyhetene om Jesus Kristus, få kjenne Guds godhet, Guds kjærlighet, Guds barmhjertighet, Guds nåde; og at Gud reiser opp en generasjon som bærer fakkelen videre til deres generasjon, og at de tar evangeliet om Jesus Kristus til de ytterste delene av jorden.

Og hva skal vi lære av denne romerske offiseren? Vi skal lære hvilken tro som trengs for å få universets Gud til å la seg forundre. Og når universets Gud forundres kan vår Gud gjøre overmåte, rikelig, mye mer enn noe som helst vi kan spørre, håpe eller tro. Og vi ser i denne teksten at offiseren var en veldig medfølende person. Han var en romersk soldat, satt over rundt hundre folk. Og historisk, i bibelsk tid, gikk ikke romerne og jødene godt overens. For de undertrykte dette folket. Så vanligvis, du vet, er du ikke venn med dine undertrykkere. Så derfor var denne romerske offiseren en svært uvanlig mann. Fordi han var veldig medfølende. Han ville at tjeneren hans skulle være frisk. Han var tydeligvis svært generøs; fordi han betalte for at synagogen skulle bli bygget. Dette var jo ikke engang hans egen tro. Og han var åpenbart en veldig ydmyk mann. Fordi når Jesus kom til ham så sa han at «Du trenger ikke engang å komme inn i mitt hus. Bare si ordet. Bare si ordet.» Og Bibelen sier at Jesus var absolutt forundret. Han var absolutt forundret. Jesus var forundret. Det ordet «θαυμάζω», på gresk «å la seg forundre»; betyr å bli forbløffet, bli forundret, bli overrasket. Dette blåser meg vekk! Hvordan kan universets Gud la seg forundre av noe? Gud vet alt; fra begynnelsen til slutten! Og likevel forteller Bibelen oss at det er en type tro som er tilgjengelig for oss, som får universets Gud til å forundres. Gjennom norsk historie har Gud reist opp unge menn og kvinner som har tatt hans evangelium fordi de hadde stor tro. Og stor tro får Gud til å bli forundret! Og jeg lurer på nå, over hele denne ungdomskonferansen, over hele nasjonen; om det er en ung Guds mann eller kvinne som har den troen som får Gud til å bli forundret? Jeg pleide å være – da jeg var en ung person som satt på møter som dette; så sa jeg: «Gud, her er jeg.» Hvem ville trodd at jeg i dag, ved Guds nåde, ville lede en global organisasjon mot slavehandel i 15 land; som når de sårbare, redder ofre for menneskehandel, gjenreiser overlevende, og ser dem komme til fruktbare og blomstrende steder i sine liv, og ser kvinner over hele verden komme til å finne styrke, oppmuntring og myndiggjøring; og tar evangeliet om Herren Jesus Kristus rundt hele verden.

Jeg var en ung kvinne, som ble etterlatt på et sykehus; uten navn, og uønsket. Jeg har ikke engang et navn på fødselsattesten min. Det står: «Barnets navn: Uten navn.» Jeg opplevde seksuelt misbruk i mange år av mitt liv når jeg var et barn. Jeg vokste opp som

en datter av greske immigranter i et veldig fattig samfunn. I det naturlige er det ingen grunn til at jeg skulle gjøre noe som helst som har betydning i verden i dag. Men jeg er et levende bevis på at i og gjennom en relasjon med Jesus kan du starte dårlig men fullføre godt. Jeg er et levende bevis på at Gud vil bruke et hvert fartøy som er villig til å være tilgjengelig, og sier at «Her er jeg – jeg tror du er den du sier at du er». «Jeg tror at du kan være den du sier at du kan være.» Og fordi jeg trodde Gud; som rørte opp den troens gave, har Gud hatt anledning til å gjøre overmåte, rikelig, mer enn noe som helst jeg kunne forestilt meg med mitt liv. Og jeg tror at den samme Gud som kunne gjøre det for meg også kan gjøre det for deg. Uansett hvor du ser dette fra; om du er i Stavanger, om du er i Oslo, om du er i Bergen; uansett hvor du er; om du er i Trondheim, uansett hvor du ser på dette fra akkurat nå: Jeg tror at Gud vil berøre ditt hjerte, vekke en brann inni deg, en villighet til å si: «Her er jeg, herre. Send meg. Bruk meg.» Denne romerske, hedning-soldaten trodde Gud. Og Bibelen sier at Jesus sier at en slik tro har jeg ikke sett i hele Israel. Det var en tro som fikk Jesus til å forundres.

Det var en gang til at Jesus ble forundret i Skriften. Det er i Markus' evangelium, kapittel 6, vers 1. «Han gikk derfra og kom til hjemstedet sitt, og disiplene fulgte ham. Da sabbaten kom, begynte han å undervise i synagogen. Mange som hørte ham, var slått av undring og sa: «Hvor har han dette fra? Hva er det for en visdom han har fått? Og slike mektige gjerninger som han gjør! Er ikke dette tømmermannen, sønn av Maria og bror til Jakob, Joses, Judas og Simon? Og bor ikke søstrene hans her hos oss?» Og de ble forarget og avviste ham. Men Jesus sa til dem: «En profet blir ikke foraktet noe annet sted enn på hjemstedet sitt, blant sine slektninger og i sitt eget hus.» Han kunne ikke gjøre noen mektig gjerning der; han bare la hendene på noen få syke og helbredet dem. Og han undret seg over vantroen deres.» Du ser; disse menneskene som Jesus vokste opp sammen med, i sin egen hjemby, de tenkte at dette bare var tømmermannen Josefs sønn. Hvem er han? Og Bibelen sier at Jesus hadde ikke mulighet til å gjøre mange tegn og under i deres tilstedeværelse, for de trodde ikke Gud. Fordi de hadde vantro. De to eneste gangene at Jesus undrer seg i Skriften – «θαυμάζω» – det ordet er brukt 43 ganger i Bibelen, men bare to ganger i relasjon til Jesus, de eneste to gangene det er brukt i relasjon til Jesus; begge hadde å gjøre med «tro». Den første gangen ble han forundret over troen til den romerske offiseren. Den andre gangen ble han forundret over vantroen til Guds folk. Og jeg lurar på; akkurat nå, i Norge, om det er en generasjon som vil tro Gud, en generasjon som har tro til at Gud er den han sier han er, og at Gud kan gjøre det han sier at han kan gjøre? Og hva skjer på jorden i dag? Til slutt: Vi har ingen politisk krise, eller sosial krise, eller økonomisk krise, eller en moralsk krise; alle disse tingene skjer – men dette er ikke den ultimate krisen er at det er en tros-krise. Vi har for mange ikke-troende troende. Vi trenger noen troende som tror at Gud er den han sier han er; at Gud kan gjøre det han har sagt han kan gjøre. Hør; vår Gud kom til oss og sa at vi skulle gå ut til hele verden, og gjøre disipler av alle nasjoner. Og at det skulle være menn og kvinner av alle nasjoner som skulle reise seg og si: «Her er jeg. Send meg. Send meg inn i en fortapt og knust verden.»

Du vet, det vi ser er at vår familiaritet med Jesus – ofte når vi er oppvokst i kirken – når vi blir familiære med Guds greier; det bringer en latskap inn i vår tro. Du vet; jeg lurer, når vi ikke lenger, forundres av Guds vidunderlighet, og vi blir heller en del av et religiøst system, og vi har ingen tro lenger, på at Gud kan gjøre det han sier at han kan gjøre. Jeg lurer på hvis Jesus kom til Norge i dag; jeg lurer på hvis Jesus kom til din kirke, din ungdomsgruppe i dag; ville han forundres over din tro? Eller ville han forundres over din vantro? For han kommer til å forundres, på den eller andre måten. Han forundrer seg enten over vår tro eller vår vantro. Så hva vi må gjøre er å stole på Gud. Stole på at Gud kan bruke oss akkurat der vi er; til å gjøre en forskjell for hans rike. Efeserne 2:10 sier at: «For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger, som Gud på forhånd har lagt ferdige for at vi skulle vandre i dem.» Du er skapt av en hensikt, for en hensikt. Du er ikke her på grunn av en ulykke. Du er skapt av en hensikt, av Gud. Han har gitt deg en hensikt. Han velger tidene, sesongene og nasjonene – i følge Apostlenes gjerninger – som han setter oss i; for å fullføre hans hensikt. Jeg lurer på om du har tro til å tro at Gud kan bruke deg til å gjøre en forskjell i din generasjon. Jeg lurer på om du har tro til å tro at Gud kan gjøre noe fantastisk gjennom deg for din generasjon. Du vet, jeg lurer på om vi virkelig tror Gud; hvilke bønner vi ber, hvilke mirakler vi forventer? Hva kan skje på våre skoler, våre campuser, på våre arbeidsplasser; dersom vi virkelig tror Gud? Hva kan Gud gjøre i Norge hvis vi virkelig tror Gud ang. vekkelser? Hva kan Gud gjøre på jorda dersom vi virkelig tror Gud om vekkelser? Vi er kalt – Bibelen sier i 2. Kor 5:7: «For vi vandrer i tro, uten å se.» I Romerne 1:17 sies det: «Den rettferdige skal leve ved tro.» I Galaterne 2:20 skriver apostelen Paulus: «jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det livet jeg nå lever som menneske av kjøtt og blod, det lever jeg i troen på Guds Sønn, som elsket meg og ga seg selv for meg.»

Men la meg bare si deg: Vidunderlig tro – slik tro jeg snakker om – en slik tro som kan snu en nasjon rundt, en slik tro som kan snu samfunn rundt, en slik tro som kan få universets Gud til å forundres; en slik tro er ganske motkulturell! Du vet – både du og jeg, du bor i Norge og jeg bor her i Amerika, og mitt opprinnelsesland er Australia – vi bor i det som kan kalles for postkristne land, ikke bare postmodernistiske land, men også postkristne land. Kan jeg si at vidunderlig tro, i denne tiden; det imponerer ikke alltid folk, men det forbløffer alltid Gud. Kan jeg bare si at i den verden vi lever i – i en vantro verden, i en verden full av kynisme, en verden preget av oppsplitting, en verden preget av vitenskapelig rasjonalitet, en pluralistisk verden, en postmoderne verden, en sekulær verden, en humanistisk verden, en ateistisk verden, en individualistisk verden – kan jeg bare si at i en verden som det, så blir ofte tro latterliggjort. Å faktisk tro Gud; å tro på tegn, under og mirakler; det blir latterliggjort. Folk tror at: Selvsagt, selvsagt er du smartere enn det. Troende blir i våre dager sett på som ignorante, intolerante, naive, dømmende, eller «baklengs inn i framtida». Folk tenker det er, tenker det er latterlig å stille seg under en høyere autoritet. Men fakta er at folk vil tenke at hvis du tror at Gud kan gjøre overnaturlige ting så er du litt forvirra eller gal. Jeg trenger ingen Gud som kan gjøre det samme som meg. Jeg trenger en Gud som kan gjøre overmåte, rikelig, mer enn

det jeg kan spørre om, håpe på eller tenke. Jeg trenger en Gud som er større enn meg, jeg trenger en Gud som er mektigere enn meg. Jeg trenger «en Efeserne 3:20-Gud». La meg bare si at det er svært motkulturelt. Denne typen tro; folk vil si til deg: «Ro ned. Slapp av. Det gir ikke mening. Det er ikke vitenskapelig beviselig. Det er ikke empirisk beviselig.» Den typen tro jeg snakker om er motkulturell i den tiden vi lever i. Den typen tro som tror på Guds ord. Den typen tro som tror på Guds kraft. Den typen tro som fremdeles tror at Gud kan flytte fjell. Men det kommer til å bety at vi må ta risiko. Faktum er at du kommer ikke til å ta skritt og stole på Gud dersom du ikke stoler på Gud. Hvis vi skal vise fantastisk tro til vår generasjon må vi stole på Gud. Du vil ikke gi hele ditt liv til en Gud du ikke stoler på. Du vil ikke gi hele ditt liv til en Gud du ikke elsker. Så jeg spør deg: Elsker du virkelig Jesus? Stoler du virkelig på Jesus? Er du villig til å uhindret adlyde Herren Jesus Kristus? Er du villig til å gjøre dette for din nasjon? Er du villig til å gjøre dette for din generasjon? Er du villig til å bære troens stafettpinne – ikke skeptisisme, ikke kynisme, ikke tvil – men er du villig til å bære troens stafettpinne til din generasjon, for din generasjon? Er du villig til å spørre Gud om å bruke deg til å utgjøre en forandring i verden; at du vil gå både «motorveiene og omveiene»; at du vil bry deg om både de fattige og de marginaliserte; de undertrykte, «de stemmeløse» og de som ikke har noe; og at Gud vil bruke deg til å gjøre mektige handlinger i din generasjon, foran din generasjon. Hvis Gud kunne ta en navnløs, ikke ønsket, misbrukt, adoptert dame fra en bakdel av Sydney, Australia; og i løpet av én generasjon ta meg fra en fattig person, frelse meg, forløse meg, helbrede meg; og ikke bare sette meg fri, men også bruke meg til å åpne fengselsdører og sette andre mennesker fri. Og se en global menneskelig antislaverihandelsorganisasjon, og se millioner av mennesker få høre det frigjørende og livgivende budskapet om Jesus Kristus...! Hvis Gud kunne gjøre det for meg – kan Gud gjøre det for deg!

Det er ikke én av dere som kan si: «Christine, jeg føler ikke jeg er smart nok, jeg føler ikke jeg er talentfull nok, jeg føler ikke jeg har nok gaver, jeg føler ikke jeg har nok ressurser; jeg føler ikke at Gud kan bruke en som meg. Christine, jeg har mislyktes. Christine, jeg har gjort feil. Christine, jeg har ikke den beste fortida.» Jeg er her for å fortelle deg at fortida di, historien din, trenger ikke å definere hensikten din. At du og jeg ble skapt av Gud, for å ha en relasjon med Gud. At Jesus Kristus har kommet for å tilgi oss for alt rotet i vår fortid, og for å gi oss et helt nytt liv i dag, og et håp for framtida. Det er ikke noe høyere kall enn å gi livet ditt til Jesus Kristus, og tillate ham å bruke ditt liv til å gjøre noe ekstraordinært – for kongens skyld, og for hans rikes skyld. Vil du stole på Gud? Vil du adlyde Gud? Vil du følge Gud? Så sakens fakta er at vi må ta skrittet ut i tro. Det kan måtte koste oss noen venner. Det kan måtte koste oss noen relasjoner. Det kan være noen rundt oss som tenker at «å følge Gud, og adlyde Gud, er så utafor i vår tid». Gud ser etter tro. Han ser ikke etter evner – han ser etter tilgjengelighet.

Denne offiseren sa til Jesus: «Bare si ordet. Bare si ordet. Jeg tror at du er den du sier at du er. Jeg tror at du kan gjøre det du sier at du kan gjøre.» Og Gud ser etter en generasjon som vil tro på en stor Gud; som stoler på at han er sann etter sitt ord; som

stoler på at alle løfter i Skriften har sitt «ja og amen i Kristus Jesus»; som er villige til å stå i et gap i sin generasjon og si: «Gud, redd min generasjon. Gud, send meg ut i verden. Jeg vil ikke leve et lite liv. Jeg vil leve et liv som bringer ære til Guds rike, og til Kongenes konge og Herrenes herre.»

Unge folk; jeg vet det er vanskelig å forstå når man fremdeles er ung. Men livet er som en dose damp. I Jakobs brev 4:13-14 sies det: «Dere er jo bare røyk...» Hva skal du gjøre med ditt eneste liv? Skal du leve et liv som teller for evigheten? Skal du leve et liv som teller for Guds ære? Så mange av oss setter oss tilbake, og er bare et produkt av vårt miljø. Vi er et produkt av våre egne begrensninger. Og likevel forstår vi ikke at vi er satt på denne jorda, av en hensikt, med en hensikt. I Apostlenes gjerninger 17:26 blir vi fortalt at Gud setter tidene og sesongene som vi lever i. Så i denne verden – som er så full av kaos, konflikt, smerte, skuffelse og oppløsning – har Gud satt deg i Norge for nettopp en tid som dette. I Johannes' 15:8 sier Bibelen at «For ved dette blir min Far æret, at dere bærer mye frukt...». Er du villig til å bære et liv som bærer frukt for Guds ære i din generasjon? Efeserne 2:10 sier at «For vi er hans verk, skapt i Kristus Jesus til gode gjerninger...». Gud har en plan for deg! Gud har gode gjerninger som du skal få gjøre! Matteus 5:16 sier: «Slik skal deres lys skinne for menneskene, så de kan se de gode gjerningene dere gjør, og prise deres Far i himmelen!»

Det er frykt som ofte holder oss tilbake – spesielt som unge mennesker. Frykt for å miste våre venner; frykt for å miste våre familier; frykt for «hva om noe skjer i framtida?»; frykt for at vi ikke er gode nok; frykt for at vi ikke er talentfulle nok; frykt for at Gud kanskje vil skuffe oss; frykt for hva andre vil tro; frykt for å mislykkes; frykt for skade; frykt for det ukjente, eller vår egen usikkerhet, eller vår egen skam, eller vår egen skyld, eller vår egen fordømmelse. Disse fryktene holder oss tilbake. Jeg vil minne deg om at i 2. Timoteus 1:17 [versreferansen er feil – det skal være vers 7] sier Bibelen: «For Gud ga oss ikke en ånd som gjør motløs; vi fikk Ånden som gir kraft, kjærlighet og visdom.» Jeg vil bryte den fryktens ånd som er over ditt liv i Jesu Kristi navn. Noen av dere har blitt fortalt av foreldre, eller venner, eller lærere at du ikke er god nok, at du ikke er smart nok; men jeg er her for å fortelle deg at du ble skapt i Guds bilde. Du er fylt med Gud-gitt hensikt. Du er fylt med Gud-gitt mening. Gud skapte deg av en hensikt, for en hensikt. Han har en stor plan og mening for ditt liv. Han har kalt oss, som etterfølgere av Kristus, til å gå inn i hele denne verden og gjøre disipler. Jeg vil ikke at du skal tenke på bare Norge. Gud elsker hele verden; alle «200 pluss land». Gud har kalt oss til å nå verden; så Kristus kommer tilbake til en multietnisk kirke, av alle stammer, av alle tunger, av alle farger. Gud har kalt til å elske vår nabo som vi elsker oss selv. Gud har kalt oss til å være lys i en veldig, veldig mørk verden. Han sier: «Du er verdens lys.» Han sier: «Som jeg sendte dere til verden ... Som du sendte meg ...», ber han til Faderen i Johannes 17, «... sender jeg dem til verden». Du og jeg har blitt sendt inn i verden, som lys – du og jeg har blitt sendt som bærere av levende vann. Skriften sier: «Ut fra dere skal det flyte levende vann.» At alt vi berører; liv, og håp, og rettferdighet, og barmhjertighet og sannhet; blir spredt gjennom en fortapt og knust verden. Vi er bærere av vekkelse. Den samme ånden

som reiste Jesus opp fra de døde bor på innsiden av deg og på innsiden av meg. Og hvor enn vi går vil vekkelse dukke opp fordi fra deg vil det flyte elver av levende vann.

Vår Gud er en rettferdighetens Gud. Vår Gud er en barmhjertighetens Gud. Vår Gud er en sannhetens Gud. Vår Gud er en kjærlighetens Gud. Vår Gud er en nådens Gud. Gud har sendt deg og meg til en verden som er fortapt og knust; til hele verden; for å dele sin nåde, sin medfølelse. Dette er ikke noe vi holder for oss selv. Dette er nyheter vi proklamerer; til en fortapt og knust verden. Gud elsker alle. Gud elsker alle. Og han sier til deg og meg: «Elsk din nabo som du elsker deg selv.» Hvilken type mennesker ser Gud etter? Mennesker som har en slik tro at det får universets Gud til å forundres. Gjennom hele Skriften – fra 1. Mosebok til Johannes' Åpenbaring – har Gud alltid blitt beveget av tro. Og Gud har brukt ordinære mennesker til å gjøre ekstraordinære ting. Jeg snakker til de unge folkene i Norge – og jeg snakker til deg i dag: For å minne deg om at vår Gud alltid har brukt ordinære mennesker til å gjøre ekstraordinære ting. Ikke tenk smått – tenk stort! Tenk deg at vår Gud er større enn du kan forestille deg! Vår Gud er så stor, han er så sterk, han er så mektig; det er ingenting han ikke kan gjøre. Det er ikke det hjerte vår Gud ikke kan reparere; det er ikke den sykdommen vår Gud ikke kan helbrede; det er ikke det fjellet vår Gud ikke kan flytte; det er ikke det behov vår Gud ikke kan møte; det er ingenting som vår Gud ikke kan gjøre! Skal du være en mann eller kvinne full av Guds mot og styrke? Men, vet du, du må være villig til å virke tullete, da. I vår postmoderne, postkristne verden, vil vi virke tullete ved å ha den typen tro jeg snakker om. Men gjennom historien, og gjennom Skriften, var det folk som var villige til å virke tullete, for Gud, og det er de folkene som Gud brukte til å gjøre store ting i sin generasjon.

Så jeg har kommet til Norge i dag, gjennom skjermen, for å si: Er det en generasjon, er det noen, er det én, som er villige til å virke tullete for Kristi sak? Du vet, Noah virket tullete ved å bygge en ark i ørkenen. Hans venner ville ha sagt til ham: «Noah, hva gjør du?» Han sa: «Jeg bygger en ark.» «Hvorfor bygger du en ark?» «Fordi det kommer regn.» «Hva er regn?» «Jeg vet ikke.» «Hva er en ark?» «Jeg vet ikke.» Så han bygde en «Jeg vet ikke». Men han gjorde det fordi han adlød Gud. Han så tullete ut. Moses så tullete ut da han holdt en stav, med Rødehavet foran seg; og han holder en stav! (Hah.) Sara så tullete ut. Ho handla i barselavdelingen på butikken – men ho var 90 år gammel! Forestill deg hvordan alle tenkte: «Sara, har du mistet vettet?» Israel så tullete ut da de marsjerte rundt Jerikos murer i sju dager. David så tullete ut – David hadde en liten sprettert – og det er en 9 fots kjempe, Goliat. Kaleb så tullete ut – han var 85 år, og alle andre rundt ham pensjonerte seg – Kaleb; bare «nei, nei, Moses lovte meg Hebron». Maria så tullete ut. Ho måtte gå og fortelle sin forlovede Josef at ho var gravid, men at ho aldri hadde vært med en mann; og at Herrens engel hadde besøkt henne. Det ville ha sett tullete ut. (Heh.) Vismennene så tullete ut da de fulgte stjerna, og sa: «Dette er Messias.» Peter så tullete ut da han tok skrittet ut av båten, for å gå på vannet. Offiseren så tullete ut da han sa: «Bare si ordet.» (Hah.) Kvinnen med blødningene ville se tullete ut da ho tok på kanten av kappen hans. Den lille gutten så tullete ut da han kom med sine enkle to

fisker og fem brød, mens det er tusenvis av mennesker som venter på å bli mata. Og for visst: Jesus Kristus så tullete ut for noen mennesker da han hang på korset, blødende, og tilsølt av blod; slått og avvist. Og folk så på ham og sa: «Og det er deres Gud? Er det deres konge? Og det er han dere tror?» Du vet, folk vil si det samme til oss i dag. «Tror dere på den guden? Er det han der dere tjener?» Kan jeg bare fortelle dere unge Norges folk: Du må være villig til å se tullete ut; for kongens sak.

Men fordi de var; se hva som skjedde: Noah og hans familie ble redda fra floden. Moses så Rødehavet dele seg. Sara fødte Isak. Og Israelsfolket så Jerikos murer falle ned. David overvant Goliat. Ester stoppet et jødisk folkemord. Og Kaleb han fikk Hebron. Maria fødte Jesus. Offiserens tjener ble helbredet. Vismennene fant Messias. Og Peter gikk på vannet. Kvinnen med blødningene ble helbredet. Paulus og Silas ble befridd fra fengselet. Den lille guttens lunsj mettet fem tusen. Jesus sto opp igjen fra de døde. Og Bibelen sier at han holder nøklene til Helvete og døden. Jeg er her for å minne alle de unge folkene fra Norge at den samme ånden som reiste Jesus Kristus opp fra de døde lever på innsiden av deg, og lever på innsiden av meg. Derfor kan du og jeg gjøre alle ting gjennom Kristus Jesus; som styrker oss. Jeg tror at Gud vil reise opp den mektigste generasjonen, til å komme ut av Norge; som vil gjøre mektige handlinger [exploits] for kong Jesus. Og sammen vil vi se hans kongerike komme, hans vilje skje, her på jorden, som det er i himmelen. Vår Gud sier: Gå ut i verden, og gjør disipler. Han sier at alle budene kan bli oppsummert i dette: At du vil elske Herren din Gud av hele ditt hjerte, av hele din sjel, og av hele ditt sinn. Og at du vil elske din nabo, slik du elsker deg selv. Gå ut i hele verden, og gjør disipler. La oss ha den typen tro som får vår Gud til å forundres – i Jesu navn!

Vedlegg 2: Tale 2 (fra UL 2022)³²⁵

Tema for festivalen: «Disipler».

Tidspunkt: Onsdag 22. juni kl. 19.30.

Taler: Thor Haavik.

... folkens!

Vi er i lovsang – på UL. Det er sommer! Få høre hvor mye dere setter pris på det! Wow! Yes!

Jeg heter Thor – kommer fra Lodde-fjord! Ja – hehe! Og er prest. Og jeg syns, som jeg sa i stad, at det er litt skummelt, og samtidig fantastisk, å få være her på UL. Og å få, heh, og å få snakke om et tema som Jesus gang på gang på gang sa, nemlig «følg meg» – eller «følg han».

Og jeg har lyst til å begynne det med å introdusere en vakker ting, og en viktig ting. Og vi må selvfølgelig begynne med den vakre tingen. For en franskmann som het Muretus – han levde for 500 år siden – og var berømt og anerkjent. Skal vi se om vi får opp et bilde

³²⁵ Haavik, *Følg meg - Thor Haavik - UL 2022* (YouTube: UL - Festival som forandrer, 2022).

av ham – var berømt og anerkjent, men måtte for en periode leve som en flyktning. Og han ble syk, og så kom han til noen leger, utkledd som en veldig fattig tigger. Og disse doktorene, de begynte å diskutere saken, på latin. Og tenkte liksom at da skjønner han ikke hva vi sier. De sa sikkert noe sånt som: *Babler/tuller*. Eh, ... det var ikke så veldig god latin, men det de sa i hvert fall – det kunne heller kanskje høres ut som afrikansk eller noe sånt, da – men det de sa var; la oss gjøre et eksperiment med denne verdiløse skapningen. Han er det sikkert ingen som bryr seg om. Og de må ha fått bra bakoversveis, når Muretus, denne fattige tiggerskikkelsen, på latin, svarer dem: «Sier dere verdiløs om en som Jesus har gått i døden for?»

Wow! Man! For en retur! Og tenk at det er det vi kristne tror! At den verdien Gud har satt på det enkelte menneske er sitt eget liv. Du er en Jesus ville gi sitt liv for. Det er vakkert! Det er sterkt! Vi er tydeligvis viktige for Gud. Så viktige at Jesus han sier det på denne voldsomme måten her: «Det dere gjorde mot en av disse mine minste søsken, det har dere gjort mot meg.» Altså så mye betyr det enkelte menneske for Jesus; at det som blir gjort mot det, oppleves for ham som at det blir gjort mot ham selv. Og dette vakre her, da, det har jeg ikke lyst at skal være en sånn derre klisjé, da. For jeg er lei av litt sånne tomme ord som; at «du er helt perfekt», eller «du er helt feilfri». Sånne tomme klisjeer, det er ikke dette vakre her, da. Hvis noen hadde sagt til meg: «Thor, du er helt perfekt», så hadde jeg skjønt at den personen ikke kjenner meg. Hvis Julie, min kjæreste, hadde sagt; «Thor, du er helt perfekt», så hadde jeg visst at enten så løy ho – for ho vet at jeg kan slippe lydløse promper i bilen, og håpe at det ikke lukter (hehe – kanskje noen kjenner seg igjen i det) – og så mye mer, og verre ting enn det, da. Så enten så hadde jeg visst at ho løy, eller så hadde jeg blitt litt bekymret for at ho var så forelska at ho ikke så hvem jeg virkelig var, da. Sånne tomme utsagn som at «du er helt perfekt», det stemmer ikke. Men det som stemmer er at Gud har satt en ufattelig høy verdi på deg. Det som er sant det er at Gud elsker deg. Og det er ikke fordi at du er verdens beste versjon av deg selv, eller fordi at du kan få til alt det du vil, men det er fordi at han gjør det. Og dét, venner, dét er vakkert. Hvis vi lar dét gå inn på oss, så vil det prege måten vi ser oss selv på; vår selvspekt, og vårt selvbilde. Ingen skal få lov til å behandle meg som «trash». Jeg er en Gud har satt en vanvittig verdi på. Og så vil det også prege måten vi ser, møter og behandler andre mennesker. Sier dere verdiløs om en som Jesus har gått i døden for? Nei, vi gjør ikke det. Eller gjør vi det? («Nei!») I så fall skal vi slutte med det!

Den viktige tingen kan sies på denne måten; og jeg tror jeg vil introdusere den viktige tingen med en fortelling. For en ungdomsleder han fortalte meg at han hadde vært på en konfirmantleir, og så hadde han talt om det mest sentrale i den kristne troen. Han hadde liksom stilt seg foran talerstolen; og så hadde han sagt at «Gud ønsker fellesskap med oss mennesker; men at vi, med det gale vi har gjort, med våre synder, trenger nåde og tilgivelse. Og det får vi med det som Jesus gjorde for oss. Hvis vi velger det.» Og så hadde han følt liksom at konfirmantene var sååå med på det som han fortalte. Det var en sånn underlig ro over dem. Så han fortsetter: «Og Gud han ønsker fellesskap med oss, og at vi skal få det evige liv. Men han tvinger ingen til det.» Og på første raden så sitter det en

jente, med klistrede øyne, på det som han sier, og han føler at han når sånn inn til ho, da. Og han fortsetter: «Og det ser ut til at valget om å ha med Gud å gjøre, må tas i dette livet.» Og da er som det en sånn enorm resonans i ansiktet hennes. «Ja, hallooo, jeg vil jo ikke gå taaapt for Guuud – daaah. Hallo, det vil jeg ikke.» (hehe) Og så slutter han talen, og litt sånn håper og tror at dette, dette, har fått folk til å tenke. Dette – nå tror jeg at det har skjedd noe stort og spesielt her.

Og så går det bare noen få minutter etter den samlingen, før nettopp denne jenta kommer opp til ham, og spør veldig alvorlig: «Kan vi ta en samtale sammen? Jeg har noe jeg er nødt til å spørre deg om.» Og så tenker han: «Fantastisk, nå vil ho helt sikkert snakke om troen, og det å vandre med Gud, og sånne ting. Joho! Halleluja!» Og så går de til siden, og så sier ho: «Kan jeg vææære så snill å få passordet til Wifi'en? Please!?»

Det er ikke alltid så lett å vise, eller å få inn viktigheten av den kristne troen. Men hvis jeg skal prøve å si det i tre setninger, så vil jeg si det på denne måten her, da:

- 1) At Gud ønsker at alle mennesker skal få det evige liv.
- 2) Gud tvinger ingen til å få det evige liv.
- 3) Det ser ut til at valget om fellesskap med Gud og det evige liv, tas i dette livet.

Så enkelt kan det sis. Og hvis man tror at det er sant, så får det, hvis jeg skal være ærlig, da, stor betydning for våre liv. Det vil si oss noe om hva som er viktig. Vi er her kort, i forhold til et evighetsperspektiv; og skulle derfor med god grunn ønske å bruke tiden vår på en god måte. Både med å glede oss over livet vårt – sant, livet er jo en gave fra Gud og våre foreldre – men også med å bringe Guds rike på jord. Altså med å dele tro, gi håp, bringe lys, vise kjærlighet, dempe urettferdighet, bekjempe ondskap; rett og slett gjøre verden til et bedre sted enn det var før vi kom, og å introdusere mennesker for Gud. For kan man holde dette hemmelig, eller privat, om man tror at det er sant?

Jeg er veldig fan av at liksom troen skal være personlig, noe som vi har et personlig forhold til – ikke noe som er langt borte der, liksom – men noe som er nært, her. Og så skal vi ikke trække troen på andre, eller tvinge den på dem – men når man har fått del i noe som man opplever som stort, vakkert, viktig; så ligger det i den menneskelige naturen at vi ønsker å dele den begeistringen, eller de nyhetene, da, til andre. Og dette må jo kunne sies å være i den kategorien. For om vi tror at Jesus ga sitt liv for deg, og at det er verdien han setter på deg, og at Gud ønsker fellesskap med oss, og at vi skal få det evige liv, og at det valget må tas i dette livet, så er det jo vanvittig stort. Man kan liksom ikke være «care», i forhold til; «nei, jeg vet ikke helt om jeg bryr meg om det». For det forandrer jo alt!

C.S. Lewis, han sier det på denne måten her at: «Hvis kristendommen ikke er sann, så er den ikke viktig – men hvis den er sann, så er ingenting viktigere.» Og hvis du er her inne, og du ikke tror, så forstår jeg veldig godt at dette forandrer ingenting for deg. Men jeg vil tro at du kunne ønske at det var sant? At du kunne ønske at universets skaper satte en sånn verdi på deg? Og ønsket fellesskap med deg? Og at det evige liv var tilgjengelig for

alle som ba om det? Til deg så har jeg lyst til å si det er fantastisk at du er på UL! Dette er jo virkelig det perfekte stedet for å finne ut om du tror det er sant, og vil ha del i det. Så kan vi ikke gi, egentlig en klapp til alle, vi gir en liten klapp til alle for prioriteringen med å være på UL!? Wow! Det er en kjempeprioritering!

Og med denne introduksjonen her, da, eller denne bakgrunnen, så skjønner vi egentlig lett at disiplene ville følge Jesus. De hadde fått en berøring av ham. De forsto at det var sant. Og budskapet var for stort, vakkert og viktig til at de kunne fortsette med sitt gamle liv. Paulus, han sier det så motiverende og fint som dette her, i Filipperne 3: «Men det som før var en vinning for meg, det regner jeg nå for Kristi skyld som tap. Ja, jeg regner alt som tap fordi det å kjenne Kristus Jesus, min Herre, er så mye mer verdt. For hans skyld har jeg tapt alt, og alt jeg har tapt regner jeg som verdiløst skrap, bare jeg kan vinne Kristus.» Og like tydelig i Galaterne 2: «Jeg er korsfestet med Kristus [kanskje det kan oversettes litt enkelt sagt, med at jeg følger Kristus eller står sammen med Kristus]; jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg. Det livet jeg nå lever som menneske av kjøtt og blod, det lever jeg i troen på Guds sønn, som elsket meg og ga seg selv for meg.» Dette siste verset her er virkelig verdt å lære seg utenat! For det er jo, som jeg sa innledningsvis, en setning som Jesus gang på gang på gang sier. Kanskje tjue ganger i evangeliene. Og det er: «Følg meg.» Hva var det? («Følg meg!») Hæ – en gang til! («Følg meg!») Følg meg, ja! (Hehe.)

Hva innebærer så det? Det er nok mange ting – men jeg har tenkt på tre ting, da, som man kan si ganske kort: Jeg tror at Jesus, for det første, tenker at vi skal leve nært til ham; møte mennesker som ham, og prioritere å bringe Guds rike på jord, til liten og stor, der som du bor. Hæ – den er fin!? Og hva betyr det? Jo: Dele tro, gi håp, bringe lys, vise kjærlighet, dempe urettferdighet, bekjempe ondskap; gjøre verden til et bedre sted, og faktisk være med å introdusere mennesker for Gud. Og derfor så har jeg lyst til å gi fire – jeg har kalt det for fire «hotte tips», da – for å følge Jesus i hverdagen. Og her kommer de: Det første er å be daglig. Ha en daglig stund der du søker Gud, snakker til Gud, da. Om det er på morgenen eller på kvelden, eller etter middag, det spiller ikke så stor rolle. Men la det være en vane, at du én gang om dagen, prater med Gud; der du kan fortelle hva som har skjedd siden forrige gang du hadde bønnestund, altså i går, takke for gode ting, be for mennesker som du har møtt, og der du kan legge det neste døgnet i Guds hender. Fortelle hva som ligger foran, og tenke gjennom hvordan du ønsker å møte det. Det andre er å være del av et kristent fellesskap. Det er godt å stå sammen med andre. Der man gir hverandre og motiverer hverandre til videre kristen vandring, og kan være der for hverandre, og trøste hverandre når livet eller den kristne vandringen blir vanskelig. Det er mye lettere å bevare troen, og vokse i den, når man står sammen med andre, enn når man er alene. Så derfor kommer det noe veldig voldsomt her. Selv om det skulle være så vanskelig som dette, å komme seg til kirken – ja, her er det utfordrende å komme seg til kirken, hehe – så vil jeg si; prioriter det! (Hehe). Yes! (Hehe.) Det tredje er å sette ord på din tro. Det er en stor velsignelse for en selv, og vil være så viktig når vi deler troen. Det å sette ord på, og beskrive; svare på spørsmål som «hva betyr Gud for

meg; hvorfor er jeg kristen; og hvorfor burde andre ta del i troen?». Det å personlig ha noen ord på det, er kjempebra for en selv, og det vil være så fint når en deler troen, eller blir spurt om sånne ting. Og det fjerde og siste som jeg tenkte på, du, var å gjøre noe for andre. Om det er å tjene i kirken din, eller å være engasjert lokalt, eller å oppdra et barn, eller å være en flott storebror, det finner du ut av.

Men det største, venner, som vi kan gjøre i livet, det er å sette gode spor i andre menneskers sitt liv. Og det er jo Jesus historiens beste forbilde på. Og når han inviterer oss, eller kaller oss, til å følge ham; så både bekrefter han og utfordrer han. Han bekrefter at du er en som Gud *kan* bruke, og du er en som Gud *ønsker* å bruke. Du er sett og elsket. Og så utfordrer han oss, som vi hørte innledningsvis her i dag; til å følge ham, til å vende om, bli mer og mer lik Jesus – bære frukt, gjøre godt, følge Guds vilje, utbre Guds rike; det er vi utfordret på. Vi ser at når Jesus møter mennesker; både *bekreftet* og *utfordret*. Et eksempel på det er Simon Peter. Jesus har stått i båten hans; fått låne båten til Simon Peter. Og så har folk stått på land, og hørt på. Og på en måte kanskje det er som en takk til Peter, så sier Jesus: «Peter, du kan få lov til å dra ut, og så kan du få lov til å kaste garnet, og så kan du se hva som skjer.» Og Peter gjør det, og får en fiskefangst så stor som han aldri tidligere i sitt liv har opplevd. Han sin reaksjon da er å kaste seg ned for Jesu føtter, og så sier han: «Herre, gå ifra meg. Jeg er ikke verdig til å ha med deg å gjøre. Jeg er en syndig mann.» Og vi kan jo skjønne Peter sin reaksjon. Hvem er jeg, eller hvem er vi, til å ha med den store Gud å gjøre? Om han kom for de perfekte, så kan han ikke ha med meg å gjøre? Men Jesus er jo ikke kommet for de perfekte. Han er jo kommet for mennesker som meg og deg. Og han svarer Peter: «Vær ikke redd!» Som i: «Det er deg jeg er kommet for. Det er deg jeg vil ha med å gjøre. Du er viktig for meg.» Det er bekræftelsen. Peter føler seg sett og ønsket. Og så sier Jesus til ham: «Følg meg.» Og Peter, med sin bror, forlater alt, og starter å følge Jesus. Og Jesus sier: «Fra nå av skal du være en menneskefisker.» Et nytt liv. En ny prioritet. En ny retning i etterfølgelsen av Jesus. Peter er i Guds plan. Og tenk det å få lov til å være i Guds plan. Det tror jeg at du er! Og la oss tenke stort om det. Du er i Guds plan.

Det fortelles – og dette er den beste historien jeg har hørt det siste året – det fortelles at en dame jobbet på et fyrårn, og hver kveld så helte ho olje på den store lampen; for at lyset skulle skinne utover. Om morgenen så gikk ho for å se om noe hadde skjedd – men det var aldri noe å se. Og etter måneder med det, så begynte ho å tvile. Har det egentlig noe å si at jeg gjør denne jobben? Hva er det egentlig godt for? Det betyr jo ingenting. Så ho bestemmer seg for at neste kveld skal ho ikke helle på. Og ho går og legger seg, og tenker at det betyr jo ingenting uansett. Men når ho så våkner neste dag så blir ho skrekkslagen når ho ser ut vinduet. Denne natten har flere båter kjørt på skjær. Og det flyter en rekke gjenstander rundt omkring i havet. Sjokkert så sier ho: «Det jeg gjorde betydde visst mye mer enn jeg ante.» Poenget med historien det er at vi ikke alltid ser betydningen og viktigheten av livet vårt, og hva det betyr for menneskene rundt oss. Men livet ditt og tiden din er viktig. Vi er her kort. Så vi skal bruke livet vårt godt; både med å glede oss over det, være takknemlig for det – livet er en gave; vi skal ha det

fantastisk gøy de neste dagene her – men også med å ta Misjonsbefalingen til Jesus på alvor. At; så er det siste han sier til sine etterfølgere: «Gå ut og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.» Eller, litt kortere, som vi sa inne på Farmen (ja): «Gå all in! OK? Lykke til! Heia, heia. Amen. Følg Jesus. Følg Jesus. Nå er jeg faktisk stolt som utfordrer, å ha kommet...» (Heh.)

Venner! Dette er livet jeg har. Jeg tror at evigheten sammen med Gud blir fantastisk. For en herlighet som ligger foran. Men mens jeg er her, så har jeg lyst til å bringe himmel på jord. Jeg har lyst til å sette gode spor. Jeg har lyst til å bekjempe ondskap, dempe urettferdighet, vise kjærlighet, bringe lys, dele troen, leve nær til Jesus. Er dere med meg på det? JA! (Hehe.) Og før vi da går over til invitasjon til relasjon, så har jeg lyst til å slutte med noe som er skrevet av en jente som heter Brooke Brunkovsky [*? – jeg har ikke lyktes med å spore opp om navnet er gjengitt korrekt*] ifra USA. Ho døde som 14-åring, etter å ha vært på kino, i en trafikkulykke. Og selv om ho bare var 14 år, så kom det 1500 mennesker i begravelsen hennes. Ho hadde levd et kort liv, men ho hadde allerede betydd mye for veldig mange. Og tre av hennes klassevenninner leste det som jeg nå har lyst til å lese for dere. Og det hadde Brooke skrevet når ho var 12 år gammel. Og det var ord som ho tenkte at ho skulle ha over sitt liv. Og ho kalte det: «Siden jeg har livet foran meg.» «Jeg vil leve mitt liv maksimalt. Jeg vil være lykkelig. Jeg vil løfte haken. Jeg vil være gladere enn jeg noen gang har vært. Jeg vil være god mot andre. Jeg vil være avslappet. Jeg vil fortelle andre om Jesus. Jeg vil reise ut på eventyr og forandre verden. Jeg vil være modig, og ikke være en annen enn den jeg egentlig er. Jeg vil ikke ha noen problemer, men i stedet hjelpe andre med deres problemer. Jeg skal nemlig bli et menneske som skaper historie i ung alder. Jeg kommer nok til å ha gode og dårlige øyeblikk, men jeg vil feie bort de dårlige og bare huske de gode. Jeg vil være en av de som har et oppdrag, en fantastisk plan, en plan som forandrer verden, og ingenting skal holde meg tilbake. Jeg skal være et eksempel for andre, jeg skal be om ledelse fra Gud i livets valg. Jeg har livet mitt foran meg.»

Kanskje dette kan være ord over vårt liv? Du har evner. Du har energi. Du har tid. Og du har Gud. La oss legge vårt liv i hans hender, og følge han. Og la oss så alle sammen lukke øynene våre. Og så går vi over til invitasjon til relasjon. Og noen her inne, som ikke tidligere har tatt et standpunkt om at de ønsker å være kristen, kjenner kanskje på at dette er noe som jeg har lyst til å ha del i. Jeg ønsker å tilhøre Jesus, tro på ham og følge ham. Og nå har jeg lyst til å invitere deg som kjenner på det, til nettopp å si ja til det. Jeg vil be deg om å løfte hånden din, og så skal vi be en bønn sammen der vi sier «ja» til det å bli kristen. Og hvis du er her inne, og du allerede er kristen, så skal du ikke ta opp hånden din. Men du kan være med å be den bønnen sammen med de som løfter opp hånden. Så alle har øynene igjen. Er du her og tenker at dette er dagen da jeg har lyst til å bli kristen; så rekk opp din hånd på «3».

1, 2, 3. (Lang stillhet.)

Da er det ingen som har rakt opp sin hånd til det. Og til deg som er her, og som ikke har tatt det valget, så vil jeg igjen bare gjenta; si at det er fantastisk at du er her. Det er tidlig å ta et så stort valg. Det er første dag på UL. Tusen takk for at du er her. Og da kan vi igjen lukke øynene våre. Og så har jeg lyst til å utfordre mine brødre og søstre her inne til å fornye ønsket om å følge Jesus. Gjerne du som opplever å ha vært litt borte fra Gud, eller som nå kjenner at du på nytt har lyst til å bekrefte at du vil la ditt liv være ledet av Jesus; at han er herre. Med øynene igjen så rekker du som tenker det opp hånden på «3».

1, 2, 3.

Nydelig. For noen av oss så – vi kan bare holde hånden oppe, da – for noen av oss så er det godt det å bli påminnet etterfølgelsen. Det å leve nært til Jesus, møte mennesker som han, å prioritere å bringe Guds rike på jord. La oss da sammen be denne bønnen her, og gjenta etter meg: «Kjære Jesus. Takk at jeg får tilhøre deg. Takk at om jeg våkner i morgen så er du med meg – og om jeg ikke våkner i morgen så er jeg med deg. Jeg gir mitt liv i dine hender. Led meg i etterfølgelsen av deg. Hjelp meg å dele troen, og å leve nær til deg. Fyll meg med din ånd og kjærlighet i møte med mennesker. Styrk meg i å bringe ditt rike og din godhet der jeg er. Amen.»

Og da kan vi alle sammen reise oss. Og så har jeg lyst til å slutte talen med en velsignelse – den «Godnatta-velsignelsen» som vi hadde inne på Farmen: «Herren velsigne deg og bevare deg fra alt ondt, og føre deg til det evige liv. Må Jesu nåde, Guds kjærlighet og Den hellige ånds fellesskap være med deg. I Jesus så er du trygg, du er elsket og du er viktig.» Og til alle dere som rakk opp hånda – eller ikke gjorde det – gå gjerne til en forbeder her nede. Snakk med en venn, prat med en leder; så står vi sammen i denne etterfølgelsen. Guds fred!